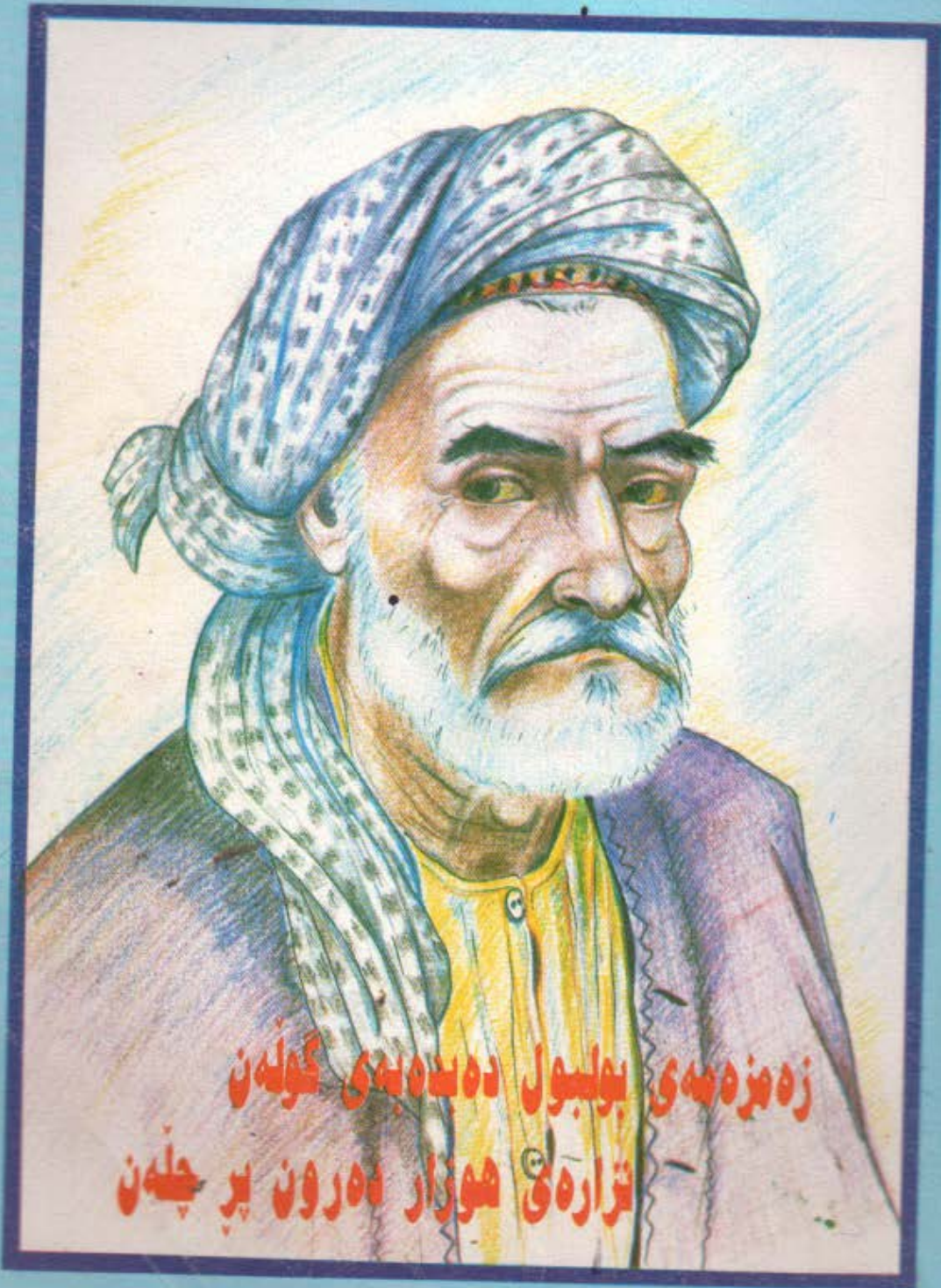

بهاران

۱۴۲۳ ناسانی ۱۹۸۸

ووښه‌ي پږشنگذار

به بې خوښه‌ستنه‌وهو به بې دوودلي و به بې ترس
بنووسن ښه‌گر چي دولت رازي بيت يان رازي

نه‌بيت له‌وهي ده‌ينووسن...

سره‌کي فرمانده
صدام حسين

لهم ژماره‌ي‌دا

● توښاري جهنگ

- موښه‌کي «الحسين»
- به‌سره‌ قلای سرکه‌ونن ۳ شپږ
- بوجي کرنيکار کړا به فرمانده
- جهنگ / شپږ
- ده‌يت هډول يو چاره‌سره‌کړدني
- جاواو بوجي شوري ده‌ستني کړ

● ليکولنه‌وه

- وړلامې پرسباريکي پيره‌ميردي نهم
- يا لايه‌ک به لاي «زويوه‌ي»
- سلا «فتاح‌ي» جهباري
- کامران موکري و چپروکي کوردي
- کورنلي شپږي بلاونه‌کړاوه‌ي
- هوزانگاني کورده
- سيد نه‌خمه‌دي خاله‌قا

● شپږ

- زستانې تال
- شپږي پروژ
- داستاني هډلو
- عه‌شش نيگار
- به‌لي گه‌ورم
- کوژان
- نامه‌يک يو خانو زين / هونډر
- وډک شه‌يولا

- ۳ - عادل حسن احمد
- ۵ - انور احمد ده‌رگه‌له
- ۶ - شفيق جانف
- ۷ - عبد الله سليمان عيو
- ۸ - سردار محمد کریم
- ۱۰ - وصفي حسن

- ۱۳ - عثمان هورامي
- ۱۶ - محمد علي قهره‌داغي
- ۲۱ - اسعد جهباري
- ۲۸ - اکرم قهره‌داغي
- ۳۲ - جمال محمد محمد امين
- ۳۶ - مسعود حسين بوټاني
- ۳۹ - فقور ميرزا کریم

- ۴۱ - ديلان
- ۴۳ - جمال شاربازيري
- ۴۴ - برهان هه‌زار
- ۴۷ - ساکډر پمزنجي
- ۴۸ - کوکب هوراماني
- ۴۹ - نازاد محمود مصطفي
- ۵۰ - صلاح رؤوف
- ۵۲ - کمال محمد

- دوريت هورينگو
- کاتي قاميش به ناگا هات
- وهلات / په‌خشان

● ره‌خته

- گه‌وچکيک شه‌کر يو قاره‌ي تال
- ديسان ره‌خندو ره‌خنه‌کاري
- سي نالري ژ ديوانا نهرزي

● چپروک

- خه‌ره‌که شکاره‌کهم و...
- پزيشک
- برا گه‌وره‌که
- همه‌و گوي دريزه‌که‌ي
- خوشه‌ويستي به‌هيزتره

● شاتوگه‌ري

- به‌فرو نه‌ئين

● فولکلور

- راوو شکار له کورده‌واري‌دا

● چاويکه‌وتني ژماره

- ښه‌گل ماموستا «محمد البدي» شاعره‌دا

● يانه‌ي به‌بيان

- ۵۳ - هداية عبدالله جهيران
- ۵۴ - سامان درزي
- ۵۵ - شوکه طاهر سندی

- ۵۶ - مسعود محمد
- ۶۴ - مصطفي صالح کریم
- ۶۸ - هيلين گابريکي

- ۷۱ - جمال بابان
- ۷۳ - سلام مهنی
- ۷۵ - انور قهره‌داغي
- ۷۹ - عثمان خواکهرم
- ۸۲ - محمد عبد الرحمن زه‌نگه‌نه

- ۸۵ - نزار محمد سعيد

- ۸۹ - احمد جهيران

- ۹۳ - الهام عبد الکريم

- ۹۵ - ناسو

بهیان

گوشاریکی مانگانهی نهجیه

سه‌ره‌کی نهجیه‌نی کارکنرو سه‌ره‌نووسه‌ر

مصلح جه‌لکی

ناونیشان

دەزگای رۆشنیاری و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی

و‌ه‌زیریه‌ی تەئیشیت، المعهد القضائى.

ت. ۱۸۴۶-۲۵ پینج خەتە

به‌رگی یه‌که‌م: وینه‌ی مدلا‌ی جه‌باری له‌ ده‌ست کردی ه‌وتنه‌ند محمد س‌الهی

به‌رگی دووهم: ه‌ه‌ی بیرت ده‌ی تو‌یر

ئابونه‌ی س‌الانه‌ له‌ ناو‌ه‌یراق دا ۱۰,۰۰۰+ دیناره

س‌کرتیره‌ی نووسه‌ر، نازاد شو‌ان

ده‌ستس نووسه‌ران

د. احسان ق‌واد

د. س‌ک‌وس تەفتان

د. عز‌العین س‌حطی رسول

محمد زام‌ار

س‌حطی ن‌ه‌ریمان

عبد‌الرزاق به‌مار

محمد س‌حطی ه‌مه‌ب‌ور

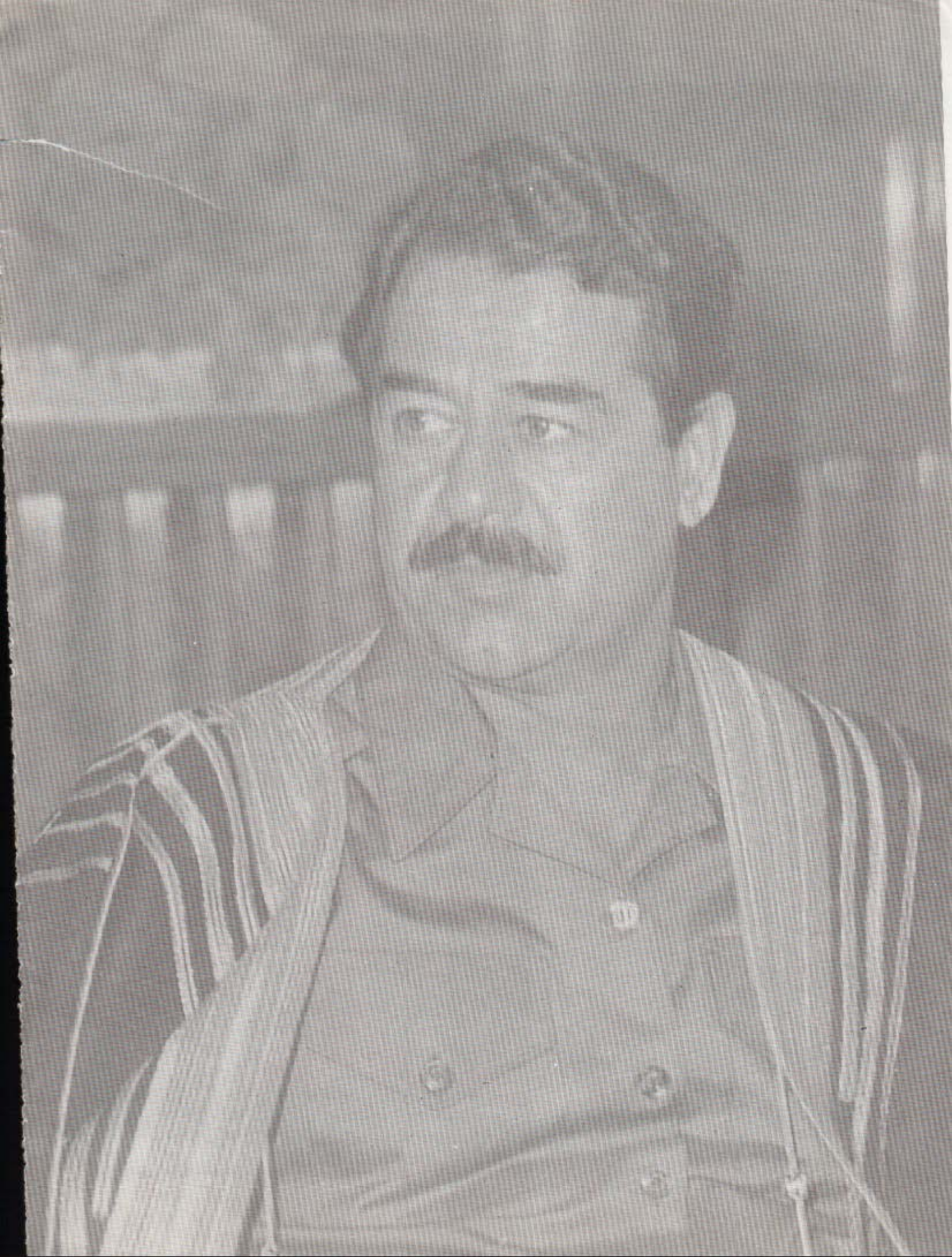
عبد‌الط‌ریم ق‌تعی ده‌س‌کی

ح‌سین احمد ج‌اف

ه‌به‌ری احمد بو‌تانی

مونتیف و خوش نووس: نزار به‌راز

ت‌کایه‌ ه‌ه‌ر نووسه‌ری خ‌ه‌نه‌که‌ی خوش و ش‌اش و جوان نه‌ینی نووسینه‌که‌ی ده‌خریته‌پشت گ‌وی

موشه کی «الحسین»

● عادل حسن أحمد ●

عید کران

به کارهینانی موشه کی حسین له لایه ن سه رکردایهتی دانامانه وه
 ده برسینیکی جوان و بهرزی بهرینه بهرایهتی داهینه رانه ی
 جهنگه، ههروهه ها له بو جی به جی کردنی برواو «مبادئی» ی
 شهر، چونکه دوزمنی گهل و ولاته که مان - ئیرانی خومهینی -
 هه رگیز بیریان بو نه وه نه چوه که عیراق به جو ره چه کیکی ناوا
 وه لامیان بداته وه. یان بهم خیرایی به و بهم شینوازه و به توندی و
 هیزیکی ناوا وه لامیان بداته وه.

له راستی دا نهمه کاربکی دلته زینی قورسی کرده سهر مه عته ویاتی سوپاو به ریبوه بهراتی کیشوره شلوقه کهی خومه بیی و بووه هوی سهرلی شیواندنیان، وه نهوهی به دووی به یاتنامه کانبان دا بکه وی و له کهل هینه کانی پیشوویان وا به راووردیان بکان، نهوه به ناسانی ره چاو دگات که چون سهریان لی شیواوه و نازانن چی بلین.

که به کسم مووشه کی عیراق بوردسانی تارانی کرد، نهوه بیان بلاوکرده وه که فروکه کانی عیراق تارانی بوردمان کردوه. ههر نهو روزه چند جار یک نهم قسه بی بلاوکرده وه، گوایه هیزی ناسمانی عیراق نهمی کردوه.

به لام دوی نهوه به روزیک که بوردمانه که به رده وام بوو واقعی ورموا فری لیوه نده هات و وه کو لال وای لی هات. به لام چاره بور نهما چونکه به ته اووه تی بوی ده رکه وت که نهمانه مووشه کن و مه ودای دووربان هه به و نیشتر دانی به وه دا نا که نهمانه هیزی ناسمانی و کاری فروکه نین.

به لام هیشتا له سهر سورمان و سهر سامی به که پیدا بوو دهستی به وه کرد که تاوان بخانه سهر نهم لا بیان نهو لا گوایه بوچی مووشه کیان به عیراق داوه و ههر گیز میشکی به رگه ی نهوهی نده گرت که عیراق خوی دروستیان ده کات و نهمه ش له سهر بنچینه و بیری روشن و پرشنگذاری سهر کرده ی داناو قاره مان کاک صدام حسین ه خوابپاریزی».

نه بی نهوش له یاد نه که نین پیش نهوهی عیراق نهم چه که ی به کار به نینیت به ماوه به ک نهوهی بلاوکرده سووه که چه کینکی وای دروست کردوه و نهمه راستی به که، نهوه ک فرمانره واکانی تاران که چون به دروو ده له سه و پروپاگهنده ی جهنگ خهلکی نیران ده خله تین و دروو ده له سه بویان سه فته ده کن.

به کارهینانی شیوازی له ناکاو له جهنگ دا کاربکی زور گرنگ و هده و نهمجامی باش و سهر که وتوو ده به خشیت، چونکه ده بیته هوی نهوهی دوزمن سهری لی بشبوی و شله ژاو تیک بچی و نه زانی

چی بکات و چون رهفتار بکات، له راستی دا نهمه له بو به کارهینانی مووشه کی حسین و بو وه لامدانه وهی ناخونده کانی تاران، نیرانمان به شهرزه یی و سهرلی شیواوی ره چاو کردو نهیده زانی چی بکات و چون بجولی.

تووشی سهر به شه بیوو و هاوارو داوای یارمه تی دانی نهم و له وی ده کرد، بیان ناوانی ده خسته سهر هه ندی ده وه تان.

عیراق له بو به کارهینانی نهم جوړه شیوازه له جهنگ دا ههر گیز لومسی ناکه ویتسه پال و بگره به پیچه وانه وه هقی خوی ده پاریزی و جاره ها جاریش هه ره شه ی له ناخونده کانی ده کرد که عیراق توانای زور گه وروه له راده به ده ری هه به و زور له نیران به هیز تر و به توان تره به لام بو نهوهی نایسه وی خاپووری نیران بکات چونکه : به کسم : به رزه یی به خهلکی نیران دا دیته وه، چونکه نهو خهلکش دوو چاری ناخونده کانه بوون و چاوه روانی روزی رزگاری و نجات بوون ده کن.

دووم : به لکو فرمانره واکنی تاران بیر له وه بکه نهوه کونایی بهم شه ره ناهه موازه به نین که به خورایی و به بی هویه کی ماقوول ناگره که ی داگیرساندوون.

به لام که بیی نیرانی به کسان سوورن له سهر نه زیست دان و بوردمان کردنی شاره کسانمان نهوه سوو به مووشه که کانی خوی، مووشه کی حسین وه لام درانه وه به لام به توندترو تیزتر که زیانه که ی نیجگار له زیانی نهوان فراوانترو زور تر بیت، بریاری سهر کرده ی عیراق نهوه به نهم جهنگ و اتا بوردمان کردنی شارو مه لبه نده نابوری و سوپایی به کان رانگیریت تا نیران شه ره که به ته اووه تی رانه گریت، نهمه ش ههر له بهر نهوه به چونکه ههم بوردمان کردنی مه لبه نده مه دنی به کان و ههم ده ست پی کردنی جهنگه که واته له ۴ ته یلوولی ۱۹۸۰، نیران به کسم جار ده سستی پی کردوه و عیراق ههر له سهر تاداو تا نهم کانه داوای ناشتی کردوه و له گهل هه سوو لیژنه و خیرخوازو نهو لایه نانه دا بووه که ویستوو یانه کونایی به شه ره که به نین.

هه موو سپورانی جهنگ له سهرانه ری جهان دا رایان نهوه به که سهر که وتن ههر بو گهل و سهر کرده ی تی عیراق و ناخونده کان خهونی ژبر لیقه ده بین و هیچی تر.

بۆيۈك كرىكار

كرا بە نىمانبەر

● شىفيق جاف ●

سەرەكى فەرماندەي بەرپىز - صدام حسين زۇر يەوردى و پروون دەستىشائى بىچىنە و رىياز و تىسورى ئەو بىر بارە ھەرە گىرنگ و سەرگە وتوووى كىردە لە مەبەسى يەكسانى لە ماف و ئەركدا . . .

ھەرواش بەرپىزى زىاتىر لە چەند بۇنەيەكدا ياسى لى كىردە، چ لە كۆيۈونە ۋە كەئى ئەنجومەنى سەرگىردا يەتتى شۇرش، چ لە كۆيۈونە ۋە كەئى سەرگىردا يەتتى ھەرىما يەتتى، چ لە كۆيۈونە ۋە كەئى ئەنجومەنى ۋە زىراندا، كە بىنەرتى ئەم بىر بارە كىردا يەتتى كەئى دەگەرىنە ۋە بۇ عىراقىيە كان، شان بەشائى ئەو ھەش ئاشكرا يە تەواوى، چۈنكى ئەم بىر بارە زۇرىان بى خۇشحال بوون، لە ھەمان كاتىشدا پىشوازى كىرا، ۋەنەبى تەنھا بە كرىكارانە ۋە بەند بوو، بەلكو لە بىنەرتدا بەرژە ۋە ندى گشتى دەگىر نە ۋە، لىرەدا با نەختى زۇر بە كورتى، لە چەند دىر يەكدا لە بىر ۋا ۋە بىر ھىزى بە عىسى عەرەبى سۇشالىست ورد بىنە ۋە، ئىمە دەزائىن كە ئەم ھىزى ھىزىكى چىنە يەتتى نى، بەلكو ھىزى بەك چىنە، چۈنكى كۆمەل ھەر بەك كۆمەل، كە ۋا تە ھىزى ئەم كۆمەلە، ھەرواش تەنھا ھىزى كرىكاران نى، بەلكو ھىزى ھەموو بەشە كەئى كۆمەلە يەتتى لە پروو بوارى ئامانچ و سىياسەتدا، لەم بواردە دەتوانىن بلىن كە

ھىزى بە عىسى عەرەبى سۇشالىست، ۋا تە ئەم ھىزى بەك . . . كە لە رۇلى سىياسەتى جىھانىشدا ۋادەتوئى . . . ئەم ھىزى لەم پروو ۋە - بابلىن لە سەرەتادا لە سەر ئەو بىنەرتدا دەستى كىردە بە

ئىش و كارەكەنى و پىشى بىنەستو لە ھەموو بۇچو ۋە كەئىدا كە بەبى ئەمە . . . بەبى ئايدەلۇزى ۋە لە ۋەدا نى بەكارى راپەرىنى نەتە ۋەبى -

عەرەبى - ھەلسى لە بەدى ھىئەتتى ئامانچەكەئى، ئىمە گەلى عىراق لە ھەموو بواردە كەئىدا ئەو ھەمان بۇ پروون بوو ۋە تە ۋە، يان دەركە وتوو ۋە كە گەل و نەتە ۋە ئەم چەشەنە رۇلە لە رىسە ۋە پىشكەوتتى پىوئىتى بە ھەموو رۇلەكەئى ھەبە نەك تەنھا چىنەك، يان چەند چىنەك كە لە بەك جىاوازىن - دوورىن، بەمە ۋە لە تىورىكى فراوانىشدا دەلىن . . .

بىكەتتى ھىزى بە عىسى تەنھا ئە لە كرىكاران - يان ئە لە جوتياران ھاتو ۋە تە كاپە ۋە بەلكو لە سەرگۆرە پانىكى فراوان گەلىدا لەدايك بوو ۋە ھاتە كۆرى زىئەتتى خەبەت و تىكۆشانە ۋە، شان بەشائى ئەو ھەش ئەم ھىزى بە ئەم كۆيۈونە ۋە كەئى كرىكاران و جوتياراندا كۆرەكەئى تىردا گەبىشە جىھەتتى ناسراوى ۋە ۋە بە لىھاتو ۋە ھاتە سەرگۆرە پانەكەئى تىكۆشان، ھەرچەندىش لە كۆرەكەئى چ كرىكارى - چ جوتيارى چ لە بواردەكەئى دىكەدا يەتتى، پىشى شۇرش بە تەواوى نىزىك بوو بوون لە ھىزىدا . . .

كەئى دەلىن چىنى كرىكارى . . . چىنى جوتيارى، ۋا تە دەكە ۋەنە ھەلسى ھەلەدان بو دوستكردنى چىنە يەتتى، ۋا تە بەرژو نىزى دوستكردن، ھەزارى ۋە دەلەمەندى . . . داراى ۋە نەداراى، كە ۋا تە ئىمە بوو بىنە ھىزى خولقىنەرى ئەم جىاوازى ۋە دانەرى، كە ھىچ بەلگە يەككى سوود بەخشى و كارى باش تىايدا بەدى ناكەين، لىرەدا ناسايشە گەر و تەمان لە جىما ۋە كەئى پىشى شۇرشى «۱۷ - ۳۰» تەمموزى پىرۇز بۇمان ماو ۋە تە ۋە لە بارو ۋە خەكەئى دابى چىنە يەتتى كۆمەلگە . . . كە ۋا بوو لە پىناوى دابىن كىردنى يەكسانى ۋە بەككىنى و كارو بارلە نىوان كرىكاران و فەرماتىبەراندا بو نەھىشەتتى ئەم جىاوازى ۋە ناكۆكى يە لە پرووى ماو ۋە كار كىردنا بىر بارى ئەنجومەنى سەرگىردا يەتتى شۇرش ژمارە «۶۵۲» - ۱۸ / ۲ / ۱۹۸۱ ئەم ھەموو جىاوازى ۋە دووبەرە كىسە ھەلسەشەند كە مەبەسى شۇرش لەم بىر بارەدا بو چاك كىردنى لەرى لادانە كان بى بەبى بىر ۋا ۋە كەئى لەم بەر ئە ۋەبى ئامانچ و خواستەكەئى گەل بەجى بەئىندىن بەرە ھالەتتىكى سوود بەخشى گشتى و ھەلۇشاندى پرووى چىنە يەتتى لە كۆمەلگە عىراقدا .

جەنگ

● عبد الله سليمان عەبۆ ●

بەریوی سەر نشیف ددەن
 بژیت جەنگا قادسی
 سەرکەفتن یی ژنی روی ددەن
 بژیت جەنگا چەرخی بیستی
 کوردو عەرەب لی هەو ددەن
 چەلەنگیت خورت و میرا
 تومار کەھ یی تومار ددەن
 بەر پەریت سپی میژویا جەنگ
 تشتی زینە پاریز ددەن
 بژین بژین بژین بژین
 جەنگیت سەر حەقیی هەر بژین
 ۷ - بەیان

چەندی شەرو جەنگ روی بدەن
 شیرو خەنجەر هەر روی ددەن
 هەر وەکی طووب و تشەنگا
 دەنگ و پۆناهیی باش ددەن
 جەنگیت میژوی روی دایە
 دوژمنی دەف خوین باز ددەن
 هەو هەوا خورت و لاوانە
 ل سەر سنورا هیریش ددەن
 هەر بەهۆستەك ژ ئاخا خوە
 ژنی راگۆری کەران ددەن
 ئەو دوژمنی هۆ سەر نخوین

دەبیت ھەول بو چارەسەرکردنی مەسەلە بنەرەتییه که بدرییت... که کوتایی هینانی جهنگ!

● سەردار محمد کریم ●

بەینزین که بنەرەنی مەسەلە کە یەو که ئەمەش ئەنجام درا ئەوا ھەموو تەنگ و چەلمەکانی ترو ئەو ئەنجامانی لە بەردەوام بوونی جەنگەو ھاتوونەتە کایەو خویان لە خویانەو چارەسەرکەن. بۆیە ھەر ھەول و کوششیکێ تر مامەلە لەگەڵ ئەنجام و لاقەکانی مەسەلە بنەرەتییه که دا بکات لە کاتیگ دا که جەنگ بەردەوامە. ئەوا ھەر لەخوینەو شکستی دەخوات و سەرناگرت و دەبیتە ھۆی پتر ئالوژی و نیکەل و پیکەلی و بەیدەک دا چون.

لەسەر ئەم بنەرەتییه ئەو لێدوان و بەیاننامە گومان لی کراوانە لەلایەن ھەندیک لایەن و ناوەندی نیو دەولەتی دا دەرکراوون سەبارەت بەئەو ھۆی ناوی بە کارھینانی چەکی شیمیایی یە ئەوا لە راستی دا ئەوانە ھەولیکن بۆ داپوشین و چاو نوقاندن لەناستی بنەرەتی مەسەلە کە .

واتە مەسەلە بەردەوام بوونی دەستدریزی رژیمی ئێران دژ بە گەل و بە وولاتە کەمان . . . ئەک ھەر ئەو بەلکسو و ھاندەریکی بی شەرسانە ی ئەو رژیمە یە لە بی گۆنی خۆی بەردەوام بێت و بەرەنگاری خواستی نیو دەولەتی بێتەو . . . که خۆی لەبرباری ژمارە ۵۹۸ ی ئەنجومەنی ئاسایش دا دەنوینیت که لە بیستی گەلاوێژی سالی ۱۹۸۷ دا دەری کردوو . بەلگە ی ئەم بۆجوونەش ئەو یە که

لە ھەموو باس کردنیکی جەنگی نیوان عیراق و ئێران دا، که خۆی لە خۆی دا جەنگی دەستدریزی کەرانی رژیمی ئێرانە دژ بە گەل و بە نیشمانە کەمان، دەبیت ئەو راستی یە بنەرەتی و گەرەو زانراوە لەلایەن ناوەندو لایەنە دەولەتی و ناوچەییە کاتەو بەر بخەیتەو، که ئەویش ئەو یە که ئەم جەنگە بۆ ھەشت سال دەچیت بەردەوامە چونکە ئێرانی خۆمەینی ئەوسا ئێستایش لەسەر بەردەوام بوونی سوورەو ئێرانی خۆمەینی گۆی بە ھەموو بریارو بانگەوازی نیو دەولەتییه کەمان نادات که داوای راگرتنی ئەواوەتی جەنگە کە دەکەن . . . سەرەرای سەقامگیربوونی ناشتی دادوەرانی سەرناپا گیر لەنیوان ھەر دوو لایەنی ناکوکیە کە دا .

ھیچ لایەنیک یان دام و دەزگایەکی نیو دەولەتی نیە نکوکی ئەم راستی بکات. راستی ئەو یە که رژیمی خۆمەینی ناشتی ناویت و لەسەر بەردەوام بوونی جەنگ سوورە، که ئەمەش ئەو یە ئەو مەسەلە یە که خراوەتە پیش چاوی کۆمەلی نیو دەولەتی و ریکخراوی نیو دەولەتی، که ئەمە ھۆی ھەموو تەنگ و چەلمەکانی نرە لیو ی جودا دەبشەو دەبشە ھۆی ئەو دەرەنجامانە لیو ی ھاتوونەتە کایەو .

لێرەو یە که دەبیت ھەموو رەنج و ھەولە چاکەخواری یە نیو دەولەتییه کەمان بۆ کوتایی بی هینانی جەنگ و گیرانەو ی ناشتی بەکار

له کاتیک دا نه و قسانه ده کترین نهوا ئیران هیرشی هیناوتنه سهر سنورمان و ده ستریزیه کی نوی کردووته سهر نیشتمانه که مان و حاکی تری نیشتمانی شیرنمان.

لهوه خراب تریش نهویه که ده بانه ویت پاساوی نهو ده ستریزی به نویی ئیران بوسهر و ولاته که مان بهوه بده نهوه باسی ریککه و تننامه کانی جنیف و داب و ده ستووری پاسای نیو ده ولته تی بکه. وهک بلیت نهو ریککه و تننامه و ده ستوران شتی تریان تیدا نیه قده غه کردنی هم چهک یان نهو چهک نهیت. خویان لهوه گیل ده که یان له بیری خویان ده به نهوه که نهو چه کانه ی به چه شنیق قده غه کردووه که چه ندان قده غه کراوی پرمه ترسی و رفتاری ترسناک تریان له گه لدایه. چونکه ریککه و تننامه کانی جنیف و ده ستوره کانی پاسای نیو ده ولته تی و به لگه نامه ی نه نهوه به کگرتووه کان ریگه نادهن حاکی که سانی تر به هوی سوپاو هیزه داگیر بکریت و ریگه نادهن دبله کسان بکوزرین و هیچ دهنگ و یاسیان ده رباره نه زانریت. سهره رای چه ندان شتی تر که قده غه ی کردون که هم موپان مه به ستیان نهویه جهنگ هه ل نه گیرسیت و به ردهوام نهیت!

بویه به وانه ده لین... نه ری نه وانه له کوی بوون و... نهو زمانه یان له کوی بوو. بوچی ریککه و تننامه کانی جنیف و پاسای نیو ده ولته تی یان له بیری نه بوو کاتیک ئیران دبله عیراقیه کانی گوشت و به زیندووی زینده به چالی کردن؟

نه ی نه وانه له کوی بوون کاتیک ئیران ههر له سهر تاوه تا کوو ئیستا له سهر نهوه سووره پهره به جهنگ بدات و رای نه گریت؟ ههروه ها نهوان له کوی بوون کاتیک ئیران به مووشهک و به گولله توپ و نوی قورس بوردومانی پایته خته که مان و شاره کانی سهر سنوروو گه ره که کانی نیشته چی و شونی دانیش تووانی کردین. نهک ههر نهوه. نه ی که ی پاسای نیو ده ولته تی ریگه بهوه ده دات مندالان بو نه فاند نهوه ی کیلگی مین به کار به نرین!!

عیراق که به در بزایی هشت ساله نهوه ی پیشان داوه که له گه ل به لگه نامه کانی نه نهوه به کگرتووه کان و ده ستووری پاسای نیو ده ولته تی دایه و به هه موو بریاره کانی نهنجوومه نی ئاسایش قابل بووه و به دهنگی هه موو ده ست پیشکهری و بانگه وازه کانه وه چوه که مه به سنی سهره کی یان کوتایی پی هینانی جهنگ بووه عیراق، که ئاره زوی راسته قبه ی خوی ده رختووه بو ناشتی سهرتاپا گیری و دادوهرانه هیچ کاتیک ده ستوونه ژنو دانایشیت بویه مافی ره وای خویه تی

به رگری له ئاسایش و هینتی و ده ستولات و حاکی خوی بکات. چونکه ئیران ده به ویت خاکه که مان داگیر بکات و گه له که مان له ناو بیات و ژیرده سته ی بکات و شارستانیته که مان له ناو بیات و ویران بکات. لیر ده پانه ویت چون چونه کی مامه له ی له گه ل دا بکه ی؟! ئایا وابان لی ده وین پیشواری داگیر کهره فراوانگهره کان بکه ی و گولیان پیشکش بکه ی و وامان لی چاره روان ده که ن نیشتمانه که مان،

عیراقی خوشه و یستمان بده به ده ست ئه اتسه کان؟! ده سوو نه وانه ی وا خویان پیشان ده دن که له پیناوی ناشتی دا تی ده کوشن و گوايه له گه ل به لگه نامه ی نیو ده ولته تیدان و باوه ریان پی هیه، به راستی به جو و لایه نه وه و له پیناوی جیه چی کردنی بریاری ۵۹۸۰ ی نهنجوومه نی ئاسایش دا کار بکه ن. جیه چی کردنی هه موو بنده کانی بهک له دوا ی بهک. چونکه جیه چی کردنی هم بریاره به لگه ی راستی و راستگویی یانه و تا چی راده بهک باوه ریان به پیرو باوه ره کانی به لگه نامه کانی نیو ده ولته تی هه یه. نهو توانایه به که مین توانایه بو به دی هینانی ناشتیبه کی سهرتاپا گیری و دادوهر و هه میشه. نه مه نه گهر نهوان ریزی بریاره کانی خویان بگرن و نه گهر به راستی سوور بن له سهر نهوه ی ناشتی به دی بیت.

بویه ده بیت نهو ناوه ندو لایه نانه نهوه یان له بیری بیت که ئیران نهوه ی چه پاند که ناشتی ناویت و دژ به ناشتی به و ریزی پاسا کانی نیو ده ولته تی ناگریت و به چاویکی سووکه وه مامه له له گه ل کومه لی نیو ده ولته تی دا ده کات. به تاسیبه تی له گه ل بریاره کانی نه ته وه به کگرتووه کان دا... که وانه نهو لایه ن و ناوه ندانه ده پانه ویت به نیمه بلین که نهوان ریزی نهو که ساته ده گرن که ریزی پاسای نیو ده ولته تی ناگرن و له سهر جهنگ سوورن و رووبه رووی خواستی سهرتاپا گیری نیو ده ولته تی ده وه سن؟! رای ده گه یه نیت.

له بهر نهویه عیراق به وپهری روونیه وه. رای ده گه یه نیت. که به توندی نهو لیدوان و به بیان نامه رت ده کانه وه به وپهری راشکاوی به وه سووره له سهر به رگری کردن له بوونی خوی و له ده ستولات و شته پیروزه کانی نیو حاکی خوی به هه موو نهو چه کانه ی له ژیر ده ستی دایه و چنگی که ونووه و مشت کوله ی پولایی به ردهوام ناراستی میشکی بوو چله ی کاررانه تاوانکاره کانی ئیران ده کات که واز له چاوه لکی به ره شه کانی خویان ناهین و پی چی به لیان خستووته سهر بستیکی خاکه که مان. نه مه پیش مافی عیراقه که به رگری له خوی ده کات و هه موو پاسا کانی ئاسمان و زه مینیش ریگی نهوه ی پی ده دن!

چاواو بوچی

شەری دەستی کر

وه صفی حسن

لنای بەرا هەردو لایا.

ئول سالاً «۱۷۴۶» پەیمانان «کردن» ھاتە گریندان و ھەر دوو لا سۆز دا کہ جارەکا دی شەر چی نەبیت و دەست دریزی نەھینە کرن دناقبەرا هەردوو لا دا.

ئو پشتی ناخی دەولەتا صفەوی رابو بو یە دەولەتا فارسی جارەکا دی پەیمانەکا ناشتی بی ھاتە گریندان دناقبەرا هەردوو لا سالاً «۱۸۲۳» دگوتنی پەیمانان «ئەرزەروم» و هەردوو لا بی خوشحالیا خو دیارکەر بەرامبەر فی پیکھاتنی و جیرانیا خوش و قەنج و بەندەکا فی پەیمانانی ئەو بو کہ ب چ شکلا چینیاییت مایینکرن ل کارو باری هەردوو لا بیستە کسرن، پشتی فی، ئو پشتی فی پەیمانانی تەساهی ل دەقەری پەیدا بوو بیچەک کارو باری دەقەری خوش بو، بەلی فی تەناھنی گەلەک تەکیشاو ئەراوستانا حاکیمیت عەجەماو حەزکرنان و بو بەرفرەھنی حوکمەتا ئوسمانلی نەچار کر کہ جارەکا دی لیزنەکا دی بو توخیبا دانن سەر ژنوی و لیزنی کاری خو کر ژسالاً ۱۸۴۸ - ۱۸۵۱ لی نەنجانی کاری وان نەبو چی، چنکو شەری «قرم» پەیدا

پەیوەندییت لنای بەرا عێراقی و ئێرانی ژکەفن ھەتا نھو بانکو ژ دەسەردەمی دەولەتا صفەوی ھەتا نھو ھەر یاب شەرو ئالوژی بە، ئەفجا دەولەتا صفەوی لەھمی دەما دلیا توخیبی خو بەرفرەھ بەکت ل سەر حسابا عەردو ناخا جیرانا ژوانا عێراق.

ئەفجا گەلەک جارا شەریت مەزن ییت ھاتینە کرن و رویدان بو نەھیلانا فی تەعداھنی لی تەماعکاریت فارس ھەر پاشقە نەدچون و ل نەنجاما فان شەرا ھندەک پەیمانیت ناشتی دەھاتنە مورکرن لی ھەر دەمی فارسا دەرفەت دیتبا دا ئیک سەر پەیمانانی ئیک دەن و دەست ب شەری و بەرفرەھنی کەن!!

ئیکەمین پەیمانان پیکھاتنی ھاتیە گریندان لنای بەرا فارسیت صفەوی و عێراقا ھنگی ل سالاً «۱۵۲۰» بو پشتی داگیرکرن صەفەوی یا بو ھندەک دەقەریت عێراقی و پشتی ھنگی پەیمانان «زھاب» ھاتە مورکرن ل سالاً «۱۶۳۹» ل سەر دەمی سلطان مرادی چاری بی ئوسمانلی و لدویف فی پەیمانانی فارسا ئیعترا ف ب توخیبیت عێراقی کرو ژفی پەیمانانی و یقە ب درستی دەستیانکرن توخیبا ھاتە کرن

بۆل ساللا ۱۸۵۴ - ۱۸۵۶، دناقبهرا دولهتا ئوسمانلى و روسيا،
ههروهسا شهركى دى پديدابو لئاف بهرا بهريشانساو ئيرانى ل ساللا
۱۸۵۶ - ۱۸۵۷، لى پشنى هنگى بروتوكولى تههرانى هاته
ئيمزاکرن دناقبهرا ههردوو لا ئو ليزنهك هاته دانان كومبين كرن ل
ئستومبولى ب بهردهوامى دا باخفن ب مهسلا توخيبى، ههروهسا
پروتوكولى ئهستانه هاته ئيمزاکرن لئاف بهرا ههردوو وه لاتا ل ساللا
۱۹۱۳ز.

پشنى فى چهندى چهنه سالهكا ناشى لدهقهرى پديدابو ئو دهولتا
ئوسمانلى نهماو بو «المملكة العراقية» وهوسا خوشى كيشا ههتا ساللا
«۱۹۳۴» جارهكا دى فارسيت توخم پهريس دهست هاقيشه
نماعكارى و بهرفرههسى زندهكرنا توخيبى ئينا عيراق نهچاربو گازندا
خوبهته نك «عصبة الامم» فى دهزگهها جيهانى بربار دا كوب ريكا
گفت و گوئى ئهف گازنده بهينه جارهسهركرن ئو ئهو بو پهيمانا «۴»
تيرمهه ل ساللا ۱۹۳۷ هاته بهستن لئاف بهرا ههردوو دهولتا،
عيراقى و ئيرانى. لى جارهكا دى رژيما شاهى ئيرانى نهراوهستاو
مايى خو ل توخيبى عيراقى كرو ههولا بهرفرههكرنى كرو مايى خو
لدهقهره شط العرب كرو هندهك ئالوزى لئى دهقهرى پيداكرن و
سهرقى چهندى را پابون پهيمانا «۱۹۳۷» ل پشت گوھيت خوئه
هاقت و نههالا، بهرامبهر فى دهستدريژنى، عيراقى بهنا خو فرهه
كرو حسيبا جيرانى كرو.

ئهوبو ل ۶۱، ئادارا ساللا ۱۹۷۵ ل جهزائر جارهكادى پىكهاتنهكا
دى هاته موركرن لئاف بهرا عيراقى و ئيرانى و ههردووكا بربار دا كه
جارهكا دى توخيب بهينه دهستيشانكرن لدويق پهيمانا ساللا
۱۹۱۳، و ههروهسا دقت دهقهره شط العرب بهينه دهستيشانكرن و
دقت پهيوهنديت رهوشهنبيرى و ديپلوماسى و بازركانى بهينه موركرن
لى پشنى دوو ساللا زقى پهيمانى جارهكا دى شاهى ئيرانى دهست
ب كاريت خرابيى كرو دزى بهنديت فى پهيمانى و ژوان كاريت
نهباش ناخفتيت بهرپرسياريت ئيرانى دزى عيراقى و جهواندنا وان
مروقت دزى دهستكهفتيت شورهشا ۱۷ - ۳۰ تيرمهها پيروز
داردهستان و هندهك دهستدريژيت دى ل توخيبى دكرن و خوكره
پوليسا دهقهرى و هوسانى فى دهست و دارى كيشا ههتا رژيما چهپهلا
خومهينى هاتيه سهر كورسيا حوكمى ئوفى رژيمي سهر ژنوى ههمنى
كهرب و كينيت فارسا ههلدانهئهو نهقيانا خو بو عيراقى ب رهنگهكى

ناشكهره دياركرو، ههر چهنده وهختى نهورژيم هاتيه سهر كورسيا
حوكمى سهروكى كومار عيراقى ل ۱۹۷۹/۴/۵ تلگرافهكا
پيروزباھى بو هنارت و تيدا داخازا پهيوهنديت باش و جيرانهكا
باش كرو. لى خومهينى بى نهقام ئهف چهنده ب چ فهنگرت و خو
تى نهگههاندهست ب كاريت خرابيى كرو وهك تهرخسان كرنا
ئيزگهكى بو هيرش برنى لسهر عيراقا خوشتقى و ديسا روزنامه و گوڤارو
وهزيرو وكه نكيت رژيمي ب بهردهوامى دههاقته حوكمهتا عيراقى.
سهركرديهتى ل عيراقى كربارو دهستدريژياو چهندهها كرباريت
ب نيازو نارمانجا فى رژيما شخرخاز كهفت، لى سهركرديهتى
حسيبا جيرانى و ئيسلامهتى كرو، بهلى خومهينيت چهپه ل لسهر
خراييت خو زندهبوون و هندهك خراييت دى كرن وهك:

ل ۱۹۸۰/۱/۱ سهرهك كومارى عيراقى دهعهوتهكا رهسى
هنارت بو مهدي بازركان سهرهك وهزيريت ئيرانى ل وى سهردهمى
كو بهينه سهرهدانا عيراقى. لى نهوان خو تى نهگههانده ههروهسا ل
۱۹۸۰/۲/۲۰ ديسا سهروك كومارى دهعهوتهكا رهسى هنارت بو
سهروك كومارى ئيرانى ل وى دهمى «حسن بنى صدر» بو كو بهينه
سهرهدانا عيراقى لى رژيما فاشست ل تههرانى خو ل فان رهوشيت
ديپلوماسى نهگههانده ههر بهردهوام بو لسهر دهست دريژين و عيراقا
شورهشا ۱۷ - ۳۰ تيرمهه نهچار بو ب ريكت رهسى و ديپلوماسى
بهرسشا فان كريساريت خراب بدهت و چهندههنا ناميت رهسى
وهزارهتا دهرفهيا عيراقى هنارتن بو حكهمتا ئيرانى وه دهبارهى فان
كربارا لى چ وهلام نهبو. ئينا وهزارهتا دهرفهيا عيراقى هنارته لديف
باليوزى ئيرانى ل عيراقى و ناميت نهرازيبونى ددانهفى كو بگههينيه
حكمهتا خو.

ههروهسا گهلهك جارا باليوزى عيراقى ئيرانى بى چويه نك
وهزيرى دهرفهيا ئيرانى و سهروك حكهمتا ئيرانى و سهروك كومارا
ئيرانى و گازنديت عيراقى يت نهگههانديت لسهر دهستدريژيت
عهجهما. لى مهزى هسكيت ئيرانى هيچ خو فان ريكت ديپلوماسى و
ههزى تى نهگههانديه، ههتا سهروكى قوماندار صدام حسين ل هاقانا
پايتهختا كوبا ل ساللا ۱۹۸۰ ههلوئستا عيراقى و بينناوى بو شيوى
جيرانى و پهيوهنديت دناقبهرا عيراقى و ئيرانى نهگههانده «ابراهيم
پهزى» وهزيرى دهرفهيا ئيرانى كو ئهو بگههينيه حكهمتا
لى ههر يا بى سود بو و دهجاليت ئيرانى ههر دم خو

ئىنگەھاندوچ حساب بۇ شيان و كەرامەتا عىراقىيا نەكرو لسەر فى چەندى را ب ھندەك كىرارىت نەباش رابون وەك :

۱ - ل روژا ۱۰/۱۱ ۱۹۷۹ قونصلىا عىراقى ل «محرمة» تووشى ھىرشەكا درندە ببو دەرگەھ و پەنجەر و كەل و پەلى قونصىلى ھاتبو شكاندن و سووتاندن و ئالايى عىراقى لىبانى فى قونصىلى دىسا ھاتبو دسووتاندن .

۲ - كارىدەستىت ئىرانى رابون ب قوتان و ئەزەبەت دانا قوتابى و ماموستائىت خاندىگەھىت عىراقى ل ئىرانى .

۳ - كارىدەستىت ئىرانى ھىرش برە لسەر نىقسىنگەھا ھىلىت ئاسمانى باعىراقى ل ئىرانى و تەعداھى ل قەرماتبەرىت نىقسىنگەھى كرن و ھوسانى ب شىوھى گشتى كارىدەستىت ئىرانى گەلەك تەعداھى ل وەلاىتت عىراقى دكرن و ب ھىزان بەلاڧوك و پوستەر دەركرن دژى عىراقا شورەشگىرو ھەمى ئىزگىت خومەبىنار روزنامىت وان و ھەتا مەلاىت وان لسەر خوتى ھىرش دىرە سەر عىراقى ماىى خو ئانڧخويا عىراقى دكر و ژىبرا مەنەچىت دگەل فى چەندى حاكىمىت ئىرانى ب ھندە كارىت عەسكەرى رابون ئو بھنا مەژى ھشكىت ئىرانى بقى چەندى نەھات و رابون بھندە كىرارا ئانڧ عىراقى بو نمونە :

لروژا ۱/۴/۱۹۸۰ ھندەك كرنى گرتىت ئىرانى ھىرش برە سەر زانىنگەھا المستصرىو لروژا ۵/۴/۱۹۸۰ ھىرشى ب نازنجوكا برنە سەر جەساوھەرى نازىكەرىت مستصرى و ئو بو دەسا سەروكى قەرماندە صدام حىن گوتى «والله والله إن هذه الدماء لن تذهب سدى و لها فىنا ۱۹۸۰ رۇنما ئىرانى ب شىوھەكى ئاشكەرا دەست ب شەرى كرو ھىرش ئىنانە لسەر مەخفەرىت عىراقى ل شلامجەو قەرەتوو زىرپاطىھو قزانىھو طىب و شىب سىف سەدو فروكىت خو ھىسارتن باژىرىت خانقن و مەندەلى و طەويلە و دەروبەرى بەسەرە گوللە بارانگرن و ب ھەمى لاياڧە گشت چەكى خوڧە رۇنما ئىرانى ل ۴/۹/۱۹۸۰ ئىگىچار شەر زىدە كرو ئىكچار ئاشكەرا كرو . ئو عىراقى ھەر خوڧارست و بەرسشا ھىرشا وان نەدا . لى وەك

سەروكى قەرماندە دىبىت «الصبر العاقىبن حدود» بو بىھن فرەھىيا عىراقىيا زى توخىبى ھەى . . ئەڧجا لروژا ۲۲/۹/۱۹۸۰ عىراقى نەخار بو بەرسشا حاكىمىت نەڧام و شەرخاز لقم و تەھىران بەدەت و ھەمى ھىزىت خو ئىخستىنەد قادا جەنكى دا ب ماوھەكى كىم سەربازىت قادىسا صدام چەندەھا ئەردى واو گوندو باژىرىت وان ب دەستى خو ڧەگرتن و پشى دىار كرى بو ھەمى جىھانى كو تەحملا عىراقى نە زەغىفى بو بەلكو ژ جىرانى و مروڧاىتتى بو وپشى دوو ھەپشا ژ بەرسشا رۇنما ئىرانى ب شىوھەكى عەسكەرى و ستاندنا چەندە باژىر وگوندىت ئىرانى ئىك سەر عىراقى داخازا ئاشتى كرو چەندەھا ھەولت ئاشتى بى ھاتە كرن زلاىى رىكخراوئىت جىھانى و عەرەبى و ئىسلامى لى ئىرانى گوت چ پىكھانتى نىتە مادەم، لەشكەرى عىراقى لئانڧ ئىرانى داىھو ژبو ئاشتى و خىر خازىنى سەركرداىتبا پارت شورەشى قەرماندە دا لەشكەرى عىراقى ل ۱۰/۶/۱۹۸۲ كو ھەمى لئانڧا ئىرانى بېئە ڧەكشان و ج لەشكەرى عىراقى نەما لئانڧا ئىرانى و جاركەكا دى پىكول ھاتە كرن بو پىكھانتى ووصلوھى لى دەجالى خومەبىنى ب توندى ل پشت گوھىت خوڧە ھافىت و گوت ج چارا صلوح نىھو ھوسانى رۇنما ئىرانى رابوب چەندەھا ھىرشىت بەرفرەھ مەزن لسەر رۇزھەلاتا بەصرال ۱۹۸۲ و لسەر كەرتى ڧەلەقا دووى ل ساللا ۱۹۸۳ و جاركەكا دى لسەر رۇزھەلاتا بەصرال كەرتى حاجى عمران و ل ھور الحوزىزە و جاركەكا دى كەرتى باكوروى عىراقى . لى سەربازىت قادىسا صدام ب مىرخاسانە بەرسشا ھىرشىت وان داو توخىبىت عىراقى كرنە مەزنتىرىن گوڧرستان بو لەشكەرى خومەبىنى و ھىزا مە يا ئاسمانى زى ب زىرەكى درىت مرنى و وىرانكرنى دادانە ئابوورىا ئىرانى و داستائىت مېزووى ل خەرج و لاراك و ساسان و دىزفول و فارس و سرى و قەزوىن سازكرن و ھوسانى بشان سالىت شەرى قەھرەمانى كو مللەتى عىراقى ب كوردو عەرەب و كىماتى ڧە زھەمى پىلانىت خومەبىنى زاىونى ب ھىز ترەو سەركەفتن بشانەھىا خودى ھەر بو لەشكەرى عىراقى بىھو خومەبىنى بزائىت چەكى سەھىونى ھىچ ڧاىدىتى وى ناكەت . . ئو ژىبرا مە نەچىت لەمەنى وەخت لئان سالىت شەرى ب سەدان پروزىت ئاقسەھى و پىشەسازى و ئابوورى و كومەلاپەتى و رەوشەنىبىرى بىت ھاتىنە دروستكرن و درشمى مللەتى عىراقى بى بوپە «دەستەك شەرى دەكەت و دەستەك ئاقاھى دەكەت» .

وه لامی

پرسیاریکی

پیره میردی نهمر

«به خامه‌ی: عثمان محمد صالح هه‌ورامی»

کەسێ نێ یه نکوولنی له‌وه‌دا بکات که ماموستای
 نه‌مرو فه‌یله‌سووفی پایه به‌رزو شاعیرو بلیمه‌ت و
 گه‌وره‌ی کورد، پیره‌میردی نهمر - ۱۸۶۷ - ۱۹۵۰ - بو
 خوی له‌ خویا سه‌رچاوه‌یه‌کی هه‌میشه به‌هاری به‌زین و
 به‌ پیزو پر فه‌رو به‌ به‌هوی بواری هه‌مه‌ چه‌شنه‌ لقه‌کانی
 ئه‌ده‌بی کورد بووه‌و، به‌پای من تا دێزین رۆژگاریش
 هه‌روا ئه‌بی... به‌ درێزایی ته‌مه‌نی پر له‌ به‌هه‌رو
 به‌ره‌می کاریگه‌ری ئه‌ده‌بی ورشه‌داری، رۆژنامه
 گه‌شه‌که‌ی، «ژیان»، جا «ژین» باشترین تو‌ماری به
 نرخ و سه‌نگین بووه‌و، زۆر له‌ سه‌رچاوه‌ ره‌سه‌نه‌کانی
 ئه‌ده‌به‌ بالاکه‌مانی تیندا پاراستوون و، وه‌کو
 سه‌رچاوه‌یه‌کی به‌لگه‌و باوه‌ر پێ کراو، تا هه‌تایه‌ لێ
 وه‌رته‌گرین و، هه‌ژاران په‌ل و پوی پرشنگداری
 نه‌براه‌ی لێ نه‌بینه‌وه...

پیره میردی نهمر، زور به ناسهوه، له هممو سهرانسهری کوردستانی بهرین و بهنگین و فراوانا، سهدان سهرچاوهی نهدهیی بهنرخ و دانسقی نایابی به دست هیناون. سهره برای توانای زور بهتیی خوی، وزه بهکی زوری خوی ترخان کردوه بو ناساندنی ده بان به هرهوه رو شاعیر و زانای گه وره مان به جه ماوه ری گه لی کورد. به راستی نه گهر کوشی بی وینهی هم که له زانایه مان نه بوایه، وه کو سهدان زانوا شاعیری ترمان، ناوی نه وانهش کویر نه بووهوه، که به ره مه کاتبانی پارستون. جا هدی به ره می زوری پاریزراوه، هه به که متر... له گه ل سهرنجی نه و هشا، که زور بهی زوری هم به ره مه مانه، له نه زادا به شیوه زاری هه ور امین و گوربونه تبه سهر شیوهی سوران، بی نه وهی نه سلنه که بیان توماریکات.

له ژماره ۸۸۵ ی روزنامه ی - ژین - دا، ۴۱ مهیلوولی سالی ۱۹۴۷ پیره میردی نهمر هونراوه به کی زور بهرزی به شیوه زاری سوران تومار کردوه، بهر له هونراوه که هم پیشه کی به کورته ی نووسیوه:

«نیستاش نازانم هی کییه؟!»

«به کورینی به ندیکی - نای نای - م له نای نای بیزه کانی وه که مچه نووریه و باوه زه بنه ل بیستوو، نیستایش نازانم هی کییه، نه و نه دی که له بهرم ماوه به شیوهی خومان نه بنووسمه وه،... خوزگه په کیك بوی نه دوزیمه وه - هی کییه؟!»

نه مهش گورینه که هی پیره میرده
 نه مشه و گرینکی وام که وته دهروون
 بلنیهی گه ییه توی سه قفی گهردوون
 له کلپهی ناگر، که زوری هانی
 هاوارم نه کرد، ههی ناوه دانی
 نای خیره و مهندی، نه هلی به حمه تی
 گوزه به ناوم بگه به نیتی
 به هاوارمه وه مات نه وهاله به
 شیرین نه ندانی، چواره سهاله به
 چوست و چالاکنی، به گورجی و به تاو
 په لاماری برد بو گوزه به ناو
 گوزه ی هه ل بری کردیه سهرما زوو

وهی زانی ناوه، تمه ز نهوت بوو
 من له دووره وه بوئی نهوتم کرد
 به لام نهو رشتی پینما دهست و برد
 به دهست و زبان نه لاله مه وه
 نهوتم پیا مه که، نه پارامه وه
 له به ده به ختی من، له هانی نه جه ل
 هاواری نه بیست، له بهر په له په ل
 که نهوت نزیکی ناگر که و ته وه
 ناگر سهر له نوی گری به سه ته وه
 نیستایش سواری نهو ناگری عه شقه م
 له راه و ره سما پوخته ی نهو مه شقه م
 لافی عاشقی بی سهر نه نجامه
 تا دوا هه ناسه نا پوخته و خامه

سهره برای نهو هممو تواناو دهسه لاته ی بو پیره میرد ره خساون، له گه شته دوورو دریزه کانی به کوردستانا و ناسیاوانی زور دل سوزو، نهو هممو سهرچاوانه ی که له بهر ده ستیا بوون - له ده سنووس به یازو دیوانی نایاب - له گه ل نه و هشا جی نه فسووس و داخه، که نه سلی هم هونراوه بهرزی پر هونه رهی به رده ست نه که و نه ووه... نه مه نه وه نه گه یه تی و بو مان دووپات نه کاته وه، که ده ریای بی پایانی نه ده به ره سن و بالا که مان بی مهرزو بی سنووره وه، به رده وام لیکو لینه وه و ساخ کردنه وه و گه رانی پر له هه ناسه ی دریزی گه ره که وه، پیوسته هه میشه و هه رده م هم یواره بهرینه دا هه رگیز هه ست به ماندوو بوون نه که یین، به راستیش هم جوړه ماندوو بوونه نه گهر سه ری هه ل دا - نازاریکی زور خوش و به چیزه و کاری باشی له ناخی هه ناوا دیاره...

نیستاش کاریکی زور په سه ندو دیداریکی عه تنیکه و ناپایشه، که له دوا ی هم هم سو سهاله دوور و دریزانه، به راته به گیانی بهرزی پوختی پیره میردی گه وره نهمر بوه ستین و بلین «گه وره م نارام و دلنیا به، هم هونراوه به هی شاعیری هه ست ناسک و به سوز سووتاو - بینسارانی - ی نهمره، بینسارانی کلؤل و ناکام و به ناوات نه گه بشتووی بهنجوو و بهنجه رو...»
 هم هونراوه به م له ده سنووسیکی زور جوان و نایابی ماموستاو زانای گه وره مان به ریز - سه ید طاهری هاشمی - وه رگر توه...

- ۱ - نایری: ناگری.
نه: له.
یاوا: گه‌بسته.
- ۲ - جه: له.
نار: ناگر.
ستیزام: راپه‌ریم.
چوون: وه‌کو. ناوکه‌ردم.
هاوار: هاواری ناوم کرد.
- ۳ - مه‌ژنه‌وو: نه‌بیستی.
راگهی حهق په‌رسی: ربی راست په‌رستی.
- ۴ - ماوه‌رو: دینی.
نهفت: نهوت.
بیت المال: لیره‌دا مه‌به‌ست له مرگه‌وته.
مه‌شانو: نه‌رژینی، نه‌پرژینی.
- ۵ - پیسه مه‌زانو: وا نه‌زانی.
نمەز: نازانی.
یه: نه‌مه.
ته‌وه‌ن: به‌رد.
پی‌تاوه‌ن: پی‌ته‌توینه‌وه.
- ۶ - یه‌ند: نه‌وه‌نده.
ستیزه‌م دا: زوری بو هینام؛ رای په‌راند‌م.
- ۷ - سه‌هر: به‌یان، شه‌فق.
سوزام: سوونام.
سفته‌ی کوم: کوماوکومه‌لی خوله‌میشم...
باد‌به‌ردش: بابدی.
- ۸ - ئیقبالش چه‌فتن: به‌ختی ناله‌بارو چه‌وته.
مه‌واچو: نه‌لی.

شایانی یاد خستنه‌وه‌یه، که گوزینه‌که‌ی ماموستا پیره‌میردی نهمر دوانزه دیره، به‌لام هونراوه‌که به‌شینه‌وی هه‌ورامی نو دیره، پیم وایه پیره‌میردی نهمر به سه‌لیقه‌و بلیمه‌تی و پشوری به‌که‌ی خوی سی دیری له گیانی گه‌ش و پاراوی خوی به به‌را کردوه. له‌گه‌نجاسی به‌راوردکاریه‌کی وردا، بومان ده‌رته‌که‌وی که پیره‌میردی نهمر، خوی ناسا، تا راده‌به‌کی زورو زور هونه‌رمه‌ندانه‌و، وه‌ستایانه گیانی خوی ناوینه‌ی هه‌ناوی بیسانی کردوه.

نهمه‌ش ده‌قی هونراوه‌که‌ی بیسانی - یه...

نهمه‌شو نایری گر به‌ست نه‌ده‌روون
بلیسه‌ش یاوا وه سه‌ققی گه‌ردوون^(۱)
جه گرکوی ناهر، جه بلیسه‌ی نار
ستیزام چوون به‌رق، ناو که‌ردم هاوار^(۲)
جه هاوار هاوار، شه‌فاو لاله‌ی من
جه هه‌ی ناو، هه‌ی ناو شین و زاله‌ی من
نهمز مه‌ژنه‌وو یه‌ک خودا ته‌رسی
مسلمان سیفت، راگهی حهق په‌رسی^(۳)
ماوه‌رو گوزه‌ی نه‌فتی - بیت المال -
مه‌شانو وه‌رووی گر به‌سته‌ی شه‌مال^(۴)
پیسه مه‌زانو یه‌ک گوزه‌ی ناوه‌ن
نهمز خو یه نه‌فت ته‌وه‌ن پی‌تاوه‌ن^(۵)
گوزه‌ی نه‌فتش که‌رد وه بلیسه‌م دا
قرچه‌ی گوزه‌ی نه‌فت یه‌ند ستیزه‌م دا^(۶)
هه‌ر تا سه‌هر پی هه‌ر سوزام به سوز
سه‌هر سفته‌ی کوم باد به‌ردش چوون توز^(۷)
هه‌رکه‌س وینه‌ی من ئیقبالش چه‌فتن
مه‌واچو هه‌ی ناو، نه‌سییش نه‌فتن^(۸)

با لایه ک بسه لای

«زیوره» ی شاپردا بگه پنهوه

● محمد علی قره داغی ●

بهشی سنیه م

«۱۵»

چ شیرینه چایی له فصلی به هاران
له گهل یاری صادق له گوی جویباران؟!
به خندهی نیگاری، به گریهی سه ماوه
زه مین وهك سه ما بی، به بهرق و به باران
موغهنی به پردهی «عیراقی» بخوینی
خودا نازی لی گوم نهکا نازداران
ئه سیری مه حبیبت بی نازادی عالم
نه ناسی به جوز جیلوهی گول عوزاران
ئه گهر وایه به زمت به حه ققت به هه شته
فیدای بی هه زار مه جلیسی باده خواران
ئهوا بووینته سولطانی «ئیران» و «تووران»
چلون دینه وه شهوقی جارن و یاران؟
بهسی بی خه یالاتی بی هووده «زیوره»!
وه کوو شیت مه گهر بگری رنی کوهساران

«۱۶»

نهوبه هاری باغی حوسنم! مات و غه مگینم مهرو
بو نه مای قه ددی له طیفه چاو پرئه سرینم مهرو
مه نه مای عهیش و صه فای صاحب دلانی - چاوه کهم!
ته لخته عهیشی نیمه بی تو - باروخی شیرینم - مهرو
زینده گانی، شادمانی، واسیطه ی ههردوو ته توی
مهم کوژه - قوربان - به هیجرت - قووه تی دینم! - مهرو
صه فحه ی دیده به خه طط و خالی تو ره نگیب بووه
کوله وارم سا مه که - ئه ی ئاسکی چینم! - مهرو
من حه یاتی عازی بهم ته سلیمی غه مزه ی چاوته
تا قه تی دووریم نه ماوه، - باعیشی زینم! - مهرو
ئه شنه یی «زیوره» به پیاله ی چاوی تووه باقی به
سا به مه قصوودی به قیبان - دیده شاهینم! - مهرو

«۱۷»

موژه ت ئوردووی «جهنگیزخان» ته مرو
هه موو مولکی دلی ویرانه ته مرو

مه‌گەر «كو» يا «هه‌لاكو» به دوو چاوت
 له‌گه‌دل شه‌وقی كه پر فەرمانه‌ ئه‌مرو
 له‌ ده‌ست ئه‌و په‌رچه‌می وه‌ك ماری ضه‌ح‌ح‌اك
 هه‌موو طیفلی دلی بی جانه‌ ئه‌مرو
 عه‌رووسه‌ یاخو «ته‌قیانوس» ئه‌بروت
 عه‌دوو بی صاحی بی ئیمان هه‌مرو
 موعه‌للیم ده‌رسی نازی روتی بی‌وت
 كه‌ وا چاوت له‌ روت حه‌یرانه‌ ئه‌مرو
 عه‌به‌ث واعیظ ئه‌كا مه‌نعم له‌ عیشتی
 مه‌گەر دنیوانه‌ بی دنیوانه‌ ئه‌مرو
 له‌ پی کیوانه‌ «زیوه‌ر» هه‌ر وه‌كوو شیت
 فوغانی واصیلی «كه‌یوان» ئه‌مرو
 «١٨»

چاوه‌كه‌ت بو من^(١) له‌ باتی نیرگسی شه‌ه‌لا به‌سه
 سه‌یری روخسارت له‌ باتی لاله‌ بی حه‌مرا به‌سه
 روین مو دانیشن و هه‌ستان و وه‌ستانکی تو
 بو منی بی دل له‌ جیاتی سینه‌مای به‌غدا به‌سه
 «رادبو» م ناوی كه‌ گوی بگرم له‌ ده‌نگی «ساز» و «نه‌ی»
 له‌و ده‌می پرشه‌كه‌ره‌ت جوین دانی بی مه‌عنا به‌سه
 چیم له‌ باسی له‌شكری «ئینگلیز» و «ئه‌لمان» ی هه‌یه‌؟
 له‌شكری موژگانی تو بو حه‌مله‌وو ده‌عوا به‌سه
 بيمه‌ وه‌صفی قامه‌ت فیکرم ئه‌وه‌نده‌ به‌رز ئه‌بی
 بانگ ئه‌كا طه‌بیاره‌چی جه‌ولانی بو بالا به‌سه
 مه‌طله‌عی شیعرم صه‌ریحه‌ من كه‌ وا شیعه‌ی «عه‌لی» م
 حویی نالی ئه‌و له‌ باتی نیعمه‌تی دنیا به‌سه
 گه‌ه «عومه‌ر» گاه‌ی «عه‌لی»، «زیوه‌ر»! ئه‌باتیکت نی‌یه‌!
 به‌سیه‌ دووره‌نگی و ربای مه‌صره‌فی بو‌یا به‌سه
 «١٩»

تابی هیجرانم نه‌ماوه - نووری چاوانم! - وه‌ره
 ساکنی «بیت الحزن» بووم ماهی كه‌نعانم وه‌ره

شه‌ه‌سه‌واری مولکی حوسنی، من پیاده‌ی به‌رده‌ست
 ته‌سبی نازت وه‌رمه‌گیره - شاه‌ی خووبانم! - وه‌ره
 وام له‌ نیو ظولماتی غه‌م دا هه‌ر طه‌ره‌ف رینگام نی‌یه
 تا ره‌مه‌ق ماوه له‌ عومرم - شه‌مسی تابانم! - وه‌ره
 كه‌وه‌کی به‌ختم غورووی کردو، بی‌كه‌س مامه‌وه
 زووبه‌ ده‌رخه‌ شه‌وقی روت - شه‌مسی شه‌بستانم! - وه‌ره
 من نه‌تریکی و نه‌ به‌نگیم، مه‌ستی نه‌شته‌ی چاوی توم
 چاوه‌ر بی ده‌ردی خومارم، صوبحی ره‌خشانم وه‌ره
 «٢٠»

مه‌دحی ئه‌م باخه‌ بکه‌م راست و حه‌قه
 پر له‌ «جووری» و گولی «ئالتون طه‌به‌ئه‌»
 «شه‌صت په‌رو» «لاله‌عه‌باس» و «گوله‌ناز»
 وه‌كوو ئه‌ستیره‌وو روژو شه‌فه‌قه
 «ته‌رخون» و «مسکی» یو «نه‌عنا» جونی جونی
 خوارو روورن «طبقا عن طبق»
 به‌رزی بی قه‌ددی «چنار» و بی‌یه‌که‌ی
 هه‌ر وه‌كوو قامه‌تی «عووجی عه‌نه‌ق»!
 به‌حنی مینایی شه‌رابی چ بلیم؟
 داغی مینایی شه‌راب و عه‌ره‌قه
 وه‌صفی ئه‌م «سلق» له‌ «كه‌رکوک» بکری
 صد «كه‌مال زاده» له‌وی حالی شه‌قه
 هه‌رکه‌سی هاته‌ ته‌ماشای و تی:
 «ماشاء»^(٢) الله لمن قد خلقه
 «٢١»

خوراك و خه‌و به‌ بی تو یه‌كسه‌ر له‌ من حه‌رامه
 هاو‌ده‌م نالین وگرمه، غه‌م هاو‌پشت و برامه
 بام بولبول هه‌چ نه‌خوینی، با غونه‌چه‌ خو‌ی نه‌نوینی
 ئه‌فشان نه‌كا گول بو‌نی، دنیا م توونی حه‌مامه
 شه‌و كه‌ ته‌چمه‌ ناو جیگا، ئه‌لنی ئه‌م خه‌نه‌ جیگا
 لیم تیکچو جیگا و رینگا، صوبح م تاریکی شامه
 ولاتیکی بی سه‌ردار، ئاگری تی‌به‌ر بی یه‌كجار

بوچی بلیم بیت بهار؟ دنیا که بی مہرامہ
 ہر خہم نہخوم دہماودہم، بی گریانیکی سہردہم
 بوئم ہیجرانی تویہ فرمیسکی ناتہمامہ
 دووریت سرووری لاہرد، نہ وللا نووری لاہرد
 روخساری پاکی، بی شک، چرای خاص و عامہ
 «۲۲»
 بی رووی تو - ہی ماہی زمین، شاہی زہمانہ! -
 دہردی دلکہم خاریجی تہقریرو بہیانہ
 مومکین نی بہ ہر دل کہ کہمی عیشقی تیا بی
 بو تیری موڑی تو کہ نہبووی بہ نشانہ
 وک خہنچہری جہلادہ دوو تہبروی ہیلالی
 خون ریزو دل نازاری ہموو پیرو جوانہ
 تیری ستہمت نیعدتہ بو عاشق تہباری
 ئەم کونجی غمی من ہمہم گولزاری جینانہ
 ناشووی ذلی عالمہ، جیلوہ مہنونہ
 ہم قہدہ لہطیفہت کہ ئەلی سہروی چہمانہ
 مہیلت ہدیہ «زیور» کہ کہمی صہبری ہمینی
 پەخشانی مہکہ طورہی شاہانہ بہ شانہ

«۲۳»

موڑدہ بی یاران کہ شاہی دیدہ مہستان ہاتہوہ
 ساقی بی بہزمی طہرہب بو مہی پہرستان ہاتہوہ
 با بہ نغمہی دل گوشا بولبول لہ گہل قومری بلین
 غونچہی خوش بوئی باغی سہروی مہستان ہاتہوہ
 ساقی بو موطرب، مہی نہی بینتہ جہولان و جوش
 شاہی صہدری مہجلس و شہمی شہبستان ہاتہوہ
 نافتابی چاوی مہستی کہوتہ ژیر قہوسی برو
 با گہدایان قور بہسہر بن فہصلی زستان ہاتہوہ
 دیدہ عہبہر، قہدصنہویہر، روو قہمہر، موو عہنہر
 چہندہ رہنگینہ؟ بہہاری گول بہدہستان ہاتہوہ
 دید، میران بوو لہ نہظارہو تہماشاکردنی
 شاہی «نہسکہندہر» لہ ناوی «تاریکستان» ہاتہوہ

«زیور» ئەمجا بہس بہیان کہ شہکویہی ئەحوالی خوت
 وا موعینی بی نہواو بہخت سستان ہاتہوہ

«۲۴»

گول بوئی قہد بولبولی طہبغ ئیختیاری کردوہ
 دل دیسان مہیلی ہوایی نہوبہہاری کردوہ
 ناہوی صاحب خہط و خال ہاتہ مہیدانی دہروون
 بازی دل بوئہ خہیالاتی شکاری کردوہ
 گہر دہپرسی: روژ ئەمہند بوچ دینتہدہر ناوا ئەبی؟
 شہوقی روخساری نیگارہ بی قہراری کردوہ!
 دوینی چوومہ سہیری گولشہن شیبہی رووی تو م دی گولی
 گول کہ پی زانی ہزار جار ئیفتیخاری کردوہ
 موڑدہ بی پای و عہدہ ئەنگوت، پیش رہوی ہات عہندہلیب
 حہسرتا ہاوطہبمی یارم «دہی» فیراری کردوہ
 مہکتہبی «روشدی بہ» سی سہتم تیاہ کہسبی غم
 ئەی درنغ! گولشہن لہ جی گول بہرکی خاری کردوہ
 بہس دوہاکاری رہقیب بہ «زیور»! خوی کہوتہ غم
 ئەو بہشیکہ روژی قیسمت حہق دووچاری کردوہ

«۲۵»

نشانہی مہحببت لہ کہس دا نہماوہ
 ہہچی تووش ئەبی مہرحہباہو سلاوہ
 مہحببت لہ لئوایہ تا مہرکہزی «ح»
 عہداوت لہ قہلب و دلانا چہقاوہ
 ہہتامام بہ خالی ئەبی دل بہہستم
 صہداقت لہ خال و لہ ماما نہماوہ
 چلون کہتمی عیشقت بکہم ئەی پہری روو
 بہ سنگی جہفا شیشہی دل شکاوہ
 بلیم ناسکی ناسکہ، راستہ فیکرم
 سل و وہحشہ دوژمن بہ صہیادو راوہ
 سہرو ریشہکہم بوو بہ بہفرو، کہچی دل
 چ مندالہ بوئی دہمی شیری خاوہ؟!
 لہ رہغمی زہمانہ زہرہ ئەی سہمہن بو

بنشین به نوشین و بوسهش علاوه

«۲۶»

تا زولفی لهسر چهره پدیشانی صبابه

ناشفتهگی بو تیرهگی بی بهختی سیابه

رووی و لهب و مووی همددم و نامیزشی یهك بوون

غونچهی چهمن و بوردی یهمن، موشکی خهطایه

شمشادی قدی سهروی خهرامانه رواوه

جیگیری دلی پادشه هو شاه و گه دایه

چاوی که وه کوو دیدهی بازیکه شکاری

دل وهك کهوی بی چاره گرفتاری به لایه

«زیور» نی به دوستی که ره قیب تووشی به لا کا

مه علومه نهوایی نه مه وهك جهجج و غهزایه!

«۲۷»

بنواره نهو به هارو ههوایی طهراوهتی

نوساندی پیکه وه له بی غونچه خهلاوهتی

هینایه شوق و زه مزمنه طهیرانی سه رزمین

سهرما برابره وه هه موو توندی و سه لابه تی

هه وره تریشقه بوته سقا ناویشین نهکا

تا سه بزه زاری نه رضی موجهلا بی صه فوه تی

نم عدرده مردووه هه موو روحی کرایه بهر

گوراوه سه رب سه سر هه موو دنیا قیفته تی

بادی صه با به جیلوه قدی گولبونی له ران

گول زاری کرده وه که بکا شوکری نیعمه تی

«۲۸»

نیگارا تو له ههر جیگه دیاری

له رووتا گول نه کیشی سه رمه ساری

به چاو نیرگس، به دم غونچه، به روو گول

هه میشه صاحیبی حوسنی به هاری

له پندی نه هلی دانش گویم گرانه

که مه نعم کا له زاری یا له زاری

له وه صنی نازگیتا دهسته نه ژنون

هه زاریکی وه کوو «نالی» یو «ناری»

نه هاتیمه که وه عدهت دا نه هاتی

سهی بوو، کویر بوو چاوی نیتبیطاری

قه سم بهو خاکی بهرینی تو به قوربان!

به شم هه ر ذیلله ته وه هه ر خا کساری

نه گه ر تو بیته لام سه ر وا له ری تا

نه گه ر من بینم نه که م هوشم به دیاری

نه زانی بوچ عه زیزی تو له لای من؟

که پهروه دهی هه وای ناو شاخ و داری

که نه ت بی عیشقی بادو تاب و خا کت

له لام هه ر ناری گه ر دانهی هه ناری

«۲۹»

چاوت شه هه نشه هیکه، نه برؤت وه کوو وه زیری

بو قه تلی عاشقانت موختاری یو وه زیری

به تیغی نازو حوسنی جانم شکافته یی بوو

جهرگم بووه نیشانهی هوجومی دهسته تیری

دهسته ونه ظه ر نه وه ستن طابووری عاشقانت

موشتاقی حوکم و نه مرن له نوطقی وهك موشیری!

نم دهردی عیشقه هه رگا ریگهی به جیگه یی برد

مردن نه بی که لای با ناروا به دهردی پیری

هه رگیز له دهردی عیشقی «زیور» نه کهی شکایهت

نیستا ته قه ر روبت بوو به واسیطه یی نه سیری

«۳۰»

موو چه م غه مه نم سال له جهزای خزمه تی جانی

مایم دوری نه شکه له به های له علی له بانی

قومری صیفه تم ناله کونان شام و سه حه رگاه

تا دووره له من قامه تی وهك سه روی ره وانی

وابه سته یی یهك بوون و حه ریفی شه وو روژن

زولفی له روخا روخ له دلا دل له میانی

که س باعیشی قه تلم نی به له م عالمه نیلا:

چاوی ره شی، تیری موژهی نه برویی که مانی

ږوخسارو، دو نه پروو له بی غونچه میثالی
 وهك شمعې شوو، ماهی نه وو، له علی بهمانی
 باور بکه هرچی که بلیم شهرحی فیراقت
 ږهنگ زهردو، نه فمس مانده وه کوو شمعې به یانی
 ته صدیقی غمی «زیوهر» بی چاره که ناکه ی
 جاری وهره خوټ بگره به نه حوالی نه زانی
 «۳۱»
 حکیمې دهردی من نه و چاوه به قهط دوکترم ناوی
 له ږیگای عیشقی تودا ون بیم بهك ږه بهرم ناوی
 ته ماشای زولفی نالوزاوو سهر مینای گهردن کم
 له صدحنی گولشه نا هیچ سهیری عوودو عه بهرم ناوی
 سه عاتی هم نشینی تو بیم نه قصای ناماله
 نیتر حوورو قو سوورو له حمی طه یرو که وثرم ناوی
 له وه ضعی واعیظ نه مرو چونکه عالم حالی گوزاوه
 هدا مشکی «علی خانی» بووهستی میزرم ناوی
 نه گهر دوو سینوی زیوینی له باغی سینهدا دهرخا
 هداکو ږوژی مردن شهرطه ته ختی سه نتیجه رم ناوی
 نه سیری حوسنی تو م نازادی طه عنهی عالم بیلا
 له باتی خاکی به رده رگانه که سیم و زهرم ناوی
 ته قهی دهف، حله قهی دهرویش، نه لئی نانیکې بی خوینی
 که نووری مه عریفهت گوم کم چراغی نه خترم ناوی
 له ږنی طوفانی ذیللهت دا حیاتی عاری بهت مهرگه
 له گهل بی حورمه تی دا باره گاهی قه بصهرم ناوی

ږوژی جهرن:

ږوژی جهرن نه طفالی ورده پوولی جهرنانه ی نه وی
 هره به که لای باب و مامی «ږووپیه» یا «نانه» ی نه وی
 دوخته ری نه ورده سته بو زیادی جوانی روومه تی
 وسمه بو نه گریجه، بو پرچی خه نه و شانهی نه وی
 هدرزه کارو، کوچه گه رددو، خویری یانی ناو گه ږهك
 هیندی زورناو ههل پهرین، قسیمکی مه یخانه ی نه وی

تاجیرانی موخته بهر بو خزمه تی میوانیان
 نوقلی «به مبا» و راحه وو حهلوی گه زوی بانهی نه وی
 شیخ عیصامه ددین و نه مثالی له دهرویش و مورید
 شه ککه رو، گیسگ و، برنج و ږونی شیخانه ی نه وی
 صوفی بی ناو خانه قا، دهرویشی ته کیه و باره گا
 بو موناجات و دوعا ته سپیحی صد دانهی نه وی
 بو مه عاشی خوئی و تم خه لقه ره ئیسی مالیات
 ده فته ری «أعشار» ی تازه و، قهیدی «بزنامه» ی نه وی
 سواری نه سپی خوئی نه بی لای نوقظه کان سووری نه دا
 «عبدالو ناغا» ی ناشناشم باجی بارانه ی نه وی
 پیته سهر باسی ره ئیسی داخیلی به ی مه مکه که ت
 خه لعه تی خاصی مه لیک، ئینعیمی شاهانه ی نه وی
 نه سلی پاکي شیري مهردان شیري حهق زانی مه لیک
 حه زره تی شیرانه وو نااری مهردانه ی نه وی
 بهر قه رارو پایه دا، و نامداری که ی خودا

تا فلهك بو زیب و زینت تم ستارانه ی نه وی
 «زیوهر» یش له م ږوژدها چونکه دوعامه قبول نه بی
 ههر دهوامی ریفعه تی تاجی مولووکانه ی نه وی

پهراویزه کان: -

- ۱ - به یاسای کون که موغه مپایان دروست کرده، شاعیر لیره دا مه بهستی له «چاو» ع = عین «هو مه بهستی له «بومن» لی «یه، واته = «علی» له بهیتی شه شه میش دا که ده لی: «مدطلعه شیعرم... مه بهستی تم قسه به.
- ۲ - ده بی نه مه به «ماشه نه لاهو» بخوینترینه وه.
- ۳ - تم پارچه له «مینای شکسته» یش دا هه به و، له وی دا له سهری نووسراوه! «بو ږوژی جهرن له زه مانسی حوکم رانی «مه لیک مه محمودی نه وو ل دا فرموویه تی» که میک جیاوازیش له نیوانیان دا هه به.

مهلا «فتاح» ی جهباری

اسعد علی جهباری

سه‌رگوزشته‌ی زبانی مهلا

چیزه‌ی خویندن له ناخی دلایا له شاده‌ماره‌کانیا له قوڵی بوی لی ئەدا وهههه
به سه‌لیقه‌ی بیرو هوشی به‌ره‌و هاوریتی کتیب و خامه له جولیته له هه‌مان
کاتیشدا (سه‌ید مصطفی) ی باوکی زۆر له میژوهه به ئاواته‌وه بوکه
به‌ره‌و‌ردگار کورێکی به‌هوش چاکی یی بیه‌خشیت بۆ نه‌وه‌ی خزمه‌تی
قورشان و ئایینی پیروزی ئیسلامی یی بکات وه به‌زانیاری به‌کی ئاسایی

خواه‌ن باس و خواس ناوی (فتاح) ه‌ کوری سه‌ید مصطفی سه‌ید
اسماعیل سه‌ید جانی به له تیره‌ی سه‌ید عبید - الجباری ^(١) گه‌وره‌یه
له‌سالی (١٨٠٦) ی زاینی له ئاوازی (بانگۆل) ^(٢) هاتوه‌ته‌ دونه‌یاوه . ناز
ناوی شاعیری به (مه‌لا) ناسراوه . مه‌لا فتحا که دینه‌ دونه‌یاوه‌و چاوی به
سروشتی شرینی خوداوه‌ند نه‌گه‌شیته‌وه‌ وه‌کو منالێکی بایمه‌تی هه‌ستیار

را بهری و ناموزگاری خوا ناسین و کردهوی چاک، بو ئهوی بیته مروقیکی راستگویی تاقانهی له دئی په که بیان، وه له پاشه رۆژدا شهرف و سه ره به زیان بی بهخشیت له ناودهستهی هه موو خیل و عه شیره - تهکانا، بهزدانی گهوره معرازو ئاواتی سهید مصطفی ئه هینته دی و (مهلا فتاح) ی بی

ئه بهخشیت و له ته مهنی ۱۲۵ سالانا ئه پیرته لای (مهلا رۆسته م) مه لای گونده که بیان، مهلا فتاح شان بهشانی مناله کانی تری دئی که بیان ئه خوینیت و به چوست و چالاکی یهوه به بیریکی زرنگهوه به ئاره زوو یه کی بی پایانه وه باوهش بو کتیبه ئایینه کانی ئه کاته وه و ریگیای قوتابخانه که ی

ریبازی به یانی و ئیوارانی بووه، به ماوه یه کی کهم قورشان و کتیبه ورده له کان لهوی تهواوشه کات، له بهر ئهوی مهلا رۆسته م شاره زایی تهواوی له خویندن و زانیی فراوان نه بووه مهلا فتاح بو ئهوی زانیی تهواوله چاوگی دوانه هاتوی رۆشنه وه بنوشیت به ناچاری گونده که به جی ئه هینیت و

به فه قیه تی ئه چینه شاری (که رکوک) په که سه له مرگه وتی (نائب ئوغلی) دهس به خویندن ده کا هه تا ماوه یه ک، له پاشان له بهر چه ند هویه ک په ره وازه ئه بی و پرووشه کاته شاری (سلیمانی) له ویش ماوه یه ک ده مینیته وه و دوا بی هه میسان ئه گه رپته وه بو شاری که رکوک، ئه مجا ئه جی بو هه ولیر، بو

په واندر، بو شنو، دیسانه وه دپته وه بو که رکوک. له م هات و چوبانه ی دا له م شار بو ئه وشار تا (عبدالله یه زدی) له - منطق - دا ئه خوینی له بهر ئهوی له سالی ۱۸۳۱ دا باوکی ئه مرئی ئیتر په کی ئه که وئی و به هوی ئه و خیزانه وه که ئه که وئی به سه ریا ئه بی به ژیر باری گرانی ژیسانی

چه ره سه ری یه وه، ئه و هه مو کۆسپ و هه لدرانه ی گهردونی چه پخۆن که ریگه ی لی گرتیون مه لای ناچار کرد که ریسه ووی هه میشه بی خویندن و زانیاری به جی به نیت و یگه رپته وه گونده که ی خویان، سه ره پرشتی مالی باوکی و کهس و کاریان بکات، بو یه وه که وه مولادی یه کی ساده ی

گونده که بیان دهستی کرد به هه لسه و پاندنی ئیش و فرمانه به جی هیشتوه کانی باوکی که ئه ویش ژیبانی کشت و کالی بوو.

له سالی ۱۸۴۳ دا بو سه ندنه وه ی ئه و زهوی یانه ی که له لایه ن پاشای عوسمانی یه وه کرا به وه قف بو ته کیه ی بنه مالی جه باری ئه جی بو ئهسته مول، له سالی ۱۸۴۶ دا دیسان بو دوا بی هاتنی ئه و دوژمنایه تی په

که له بهینی جه باری و هه مه وه ندا هه بوو چوووه نه ئهسته مول، که گه راوه ته وه سه ره له نسوی ئه که ویته ناو جه رگه ی ژیبانی کشت و کالی و مه لایه تی گونده که بیان، له م ماوه یه دا گه لی دئی گۆریوه تا سالی ۱۸۷۶ له ته مهنی (۷۰) هه فتا سالی دا له ئاوا بی (تاویر بهرز) کوچی دوا بی ته کات دویای بی

به قا به جی ئه هینیت، ته ره که ی ئه برپته وه بو (بانگۆل) له سه ره و سه یه تی خوی له وی ئه تیز ری. به و جوژه ئه ستیره یه کی پرشتگداری ناودار له ئاسمانی شعرو ئه ده بیاتی کورد ئاوا ئه بی، به لام به ره مه ده یزینه کانی تا دویا دویا بیته هه ر زنده و وه نه سه ره، له دلی رۆلانی نته وه که با هه میشه

پاریز راوه یادی ئه که نه وه. مهلا فتاح پیاوکی بالا به رزی باریکه له بووه، دم و چاوی دریز کارو و چاو و بروی رهش بووه، برژانگ کورت و چاوی زور گه ره نه بووه، گه م ره نگه و گۆنکانی قویاویون، ریشه ته نه که سه ی یه که ی قه له م ئه کرد، سمیل و چه ناگه ی دریز بون، که واو سه لته ی

لبادی له بهر ئه کرد و جامه دانی ئه به ست به سه ره وه، عه باشی هه بو، له قسه کردنا خیرا بوو، تووره ته بیعت زووش هیمن ئه بووه وه، به بی ی توانا و ده سه لات بهر چا و تیز بووه، به ده ست چه وساندنه وه ی ژ یانه وه زور دل بریندار بووه، هه ر چه نده زوری نه خویند بوو به لام زیره ک و موتالا

دوست بووه، له ناو عه شیره تی جه باری یدا مه زن و به ریز بووه رووی له هه ر لایه ک بکردایه به چاویکی شاده وه ده ست له سه ر سنگ له به ره ده می هه لته ستان، هه میشه خو شه ویستی دهسته ی پیرو گه نجان بووه له گه ل بچوکا بچوک، هه میشه عه شیره تی جه باری شانازی پیوه کردوه، چونکه مهلا فتاح ئالای شه کاوه ی عه شیره ته که بووه، وه کو (ممثل) یکی دانراو نوینه رایه تی عه شیره ته که ی کردوه له هه مو لایه ک.

هه ر چه نده مه لای لادیش بووه به لام پشتی به ره نجی شانی خوی ئه ستور بووه و چاوی له ده ست ه یچ که سی نه بووه، نانی به ره جو تی خوی نه گۆریوه ته وه به ناز و نیعمه تی مرو ف.

به لام مهلا فتاح له گه ل کاکی سهید قادر (سه رکرده ی عه شیره تی جه باری ئه و کاته) هه میشه ناریک و نه گونجاو بووه و دانویان له یه ک مه نجه لا نه کولا وه، ئه ویش له بهر ئه و چه ند هه لس و که وته بی په سه ندانه ی سهید قادر که ده رباره ی هه مه وه نده کان ئه ی کرد که مایه ی بیزار بونی مهلا فتاح بوو، بو یه مه لایش ده ره ده ری ناو عه شیره ت بوو ئاواره یی په سندر کردوه، له باری کاکی یه وه چه ند هه لبه ستیکی پر گله یی هۆنیوه ته وه

ژبانی کۆمه‌لایه‌تی مه‌لا

مه‌لای جه‌باری ئەوه نه‌بیت له ناوچه‌یه‌کی ته‌سک دا به‌شوره‌ت و به‌ناویبانگ بێت و به‌س، به‌لکوه‌وه‌کو ته‌ستیره‌یه‌کی تریفه‌داری ئاسمانی شین و به‌رین دیار و ئاشکرا و به‌ناو بووه، به‌پیاوێتی و سه‌خاوه‌تی و به‌خاوه‌ن دیوه‌خان ناسراوه، هه‌میشه له‌گه‌ڵ پیاو به‌رزه ماقوله‌ عه‌شاییره‌کاندا هه‌لس و که‌وتی کردووه‌و جوول‌اوه‌ته‌وه، هه‌م‌شوی سه‌رداران و شاعیران و والیانی عوسمانی کردووه‌و ته‌وانیش هه‌ر به‌و ته‌وره به‌ناو‌داریکی پیاوچاکی هه‌لکه‌ و توی عه‌شیره‌تی جه‌باری‌یان⁽¹⁾ زانیوه‌و ریزیان لی گرتوه‌.

مانه‌که‌ی مه‌لا به‌ چاوه‌گه‌یه‌کی زانیاری و روشنییری ناسراوه‌وه هه‌رده‌م شوینی کۆبونه‌وه‌ی ده‌سته‌ی شاعیرانی کورد بووه‌و کۆری شاعیری تیدا گه‌رم کراوه‌و بازاری هه‌لبه‌ست و هۆینه‌وه‌وه‌ قسه‌ی نه‌سته‌ق له‌ویدا ئاوه‌دان کراوه‌ته‌وه‌و جینگای فیزبون و په‌وره‌ده‌کردن بووه، بۆیه له هه‌موو لایه‌که‌وه خه‌لکی به‌تاک و توراگ به‌تیکرای رویان کردووه‌ته‌ یانه ئاوه‌دانه‌که‌ی. خو کردبووی به‌عه‌ده‌ت سیالی جارینک یان دووچار مه‌لا ته‌چووه سه‌ردانی محمود پاشای جاف، له‌لای دووه‌هفته و به‌مانگ ده‌مايه‌وه‌وه‌ خه‌زمه‌تیان نه‌کرد، و محمود پاشایش هه‌رچه‌ند له کۆیستان و گه‌رمیان بگه‌رایه‌وه، ئەوه سه‌ریکی هه‌ر له مه‌لا فتاح ئەداو چاوی پێ ته‌که‌وت و میوانداری‌یه‌کی پێ ته‌کرد ئاشنايه‌تی مه‌لا و به‌مه‌الی ئاوه‌دانی (جاف) گه‌لی دروست و رینک و پینک بووه، بۆیه هه‌موو سالی مه‌لایان خه‌لات نه‌کرد به‌ پینکه‌ش کردنی چه‌ند دیاری‌یه‌کی به‌نرخ. مه‌لا فتاح زه‌لامیکی دل فراوان و چاوتیر بووه، دۆست په‌رست و حه‌ق ناس بووه، له‌پیناوی راستی و دروستیا چه‌ند جار سه‌ید قادر برا گه‌وره‌ی تۆراندووه‌و بوغزاندووه‌تی.

له‌سه‌ر ئەو که‌شمه‌ که‌شیانه‌ی رۆژگار که به‌ به‌رده‌وامی به‌پێی مه‌لای گرتبوون مل که‌ج و دل شکاو نه‌بووه، داخی له‌ژبان نه‌خواستووه‌و بیزاری و په‌ش بینی «تساؤم‌هی پیشان نه‌داوه، هه‌میشه دلی به‌ژین خوش بووه‌و له‌بسی شیرین و ساقی و باده‌ی خوی نه‌که‌وتووه، ئەوه‌مان له‌یاد نه‌چیت که مه‌لا فتاح له‌لایه‌ن خواپه‌رستی و زکرو ته‌لیله‌کردن غافل نه‌بووه، خواشناس و له‌خواترس بووه‌و ته‌گه‌ر چاوتیک به‌ هو تۆراوه‌کانیا به‌خشیین راستی موسلمانیه‌تی مه‌لامان بۆ ده‌رته‌که‌وی.

گفت و لفتی شیرینی هه‌نگوینی دۆست و ته‌غیرانی له‌خوی کۆکردووه‌ته‌وه، به‌ نوکته‌ و قسه‌ی دل فینک که‌روه‌و زمان پاراوی دلی په‌ستی هیناوه‌ته هه‌له‌که سه‌ماو گه‌شه‌کردن، هه‌لس و که‌وته رینک و

پینکه‌کانی، قسه‌ پر و مانا و به‌جی کانی ته‌و شه‌خسی به‌ته ماقوله‌یه‌ی بۆی په‌یدا کردووه، شوره‌تی پیاوچاکی و دلیری هه‌تا هه‌تای بۆی به‌جی هینتووه، ئیستایش جم و جووله‌ سه‌یره پرر مانا‌کانی و وته به‌نرخه‌ دل بزۆینه‌ره‌کانی له‌ناو خه‌لکیدا له‌ کۆری دانشندا له‌سه‌ر باسه‌کانا بېجگه له هه‌لبه‌سته نامداره‌کانی به‌شویه‌یه‌کی کۆمیدی دلکه‌ره‌و لاسایی ته‌که‌نه‌وه.

(پایه به‌رزی مه‌لا له بۆیژیه‌تی دا)

مه‌لای جه‌باری له باوشی خیزانیک و هه‌جای زاده‌ی روشنییری جه‌باری چاوی هه‌لیناوه‌ته‌وه، کام خیزان؟ . ئەو خیزانه‌ی که هه‌میشه شعر دۆست و تامه‌زروی هۆینه‌وه بووه‌و دیوه‌خانه‌که‌یان به‌ به‌رده‌وامی شه‌وچه‌ره‌ی شاعیران بووه. بێ گوسمان سروشتی کات و شوینیش کاریکی ته‌واو ته‌کاته سه‌ر بیرو میشکی مروف، وه رۆژگاریش ده‌وری خۆی ته‌بینی له ژبانا. مامی مه‌لا فتاح (مه‌لا احمد سه‌ید اسماعیل)⁽²⁾

شاعیریک به‌توانای جه‌باری بووه‌و شعره به‌تام و بووه‌کانی هه‌وه‌سی شاعیری مه‌لای بزوانده‌ر چه‌زگه‌ی شعری له‌ناخیا چه‌سه‌پاندووه، وه مه‌لا سروشتی یارمه‌تی داوه‌و له‌وه‌مه‌یدانه‌دا، هه‌ر به‌شیری گیانی شاعیری تیدا خولفاوه‌ و ته‌زوی بۆیژی له‌ شا ده‌ساره‌کانیا گه‌ری خوارووه‌و ئینحا خۆشه‌ویستی سروشت و ده‌س به‌مل خستی ژبانی ئازادی و سه‌ره‌یه‌ستی و هاتوچوکرده زۆره‌کانی هه‌وینی خاوینی شاعیریه‌تی.

ئهم شاعیره‌ کورده بلیمه‌ته‌ خه‌زه‌تیکی راسته‌قینه‌ی ته‌ده‌به‌که‌مانی کردووه‌و بووه‌ته‌ مایه‌ی سه‌ر به‌رزی و بلندیی راده‌ی هونه‌ری ته‌ده‌ی کلاسیکیمان، خو له‌هه‌موو مه‌یدانه‌کانی شعر هۆینه‌وه‌دا گه‌راوه‌و سه‌ری له هه‌موو که‌لین و قوژ بێکی داوه‌و تاقیشی کردووه‌ته‌وه‌و ده‌ستیکی وه‌ستایی نه‌خشینی تواندووه‌ له هۆینه‌وه‌ی «اغراض» هه‌مه‌جۆری شیعری‌یه‌کانی کوردی یا، بېجگه له زمانه شیرینه کوردی‌یه‌که‌ی خوی به‌تورگی و فارسی و عه‌ره‌ی هه‌لبه‌ستی داناوه‌و شاره‌زاییه‌کی ته‌واوی له‌وسی زمانه بېگانانه په‌یدا کردووه. مه‌لای جه‌باری شاعیریک به‌ناویبانگی سه‌ده‌ی (نۆزده هه‌مه) له‌گه‌ڵ (مه‌وله‌وی) هاویری یا هاوچه‌رخ و هاوتا بووه، هه‌میشه هه‌م‌شوی په‌کتریان کردووه، چه‌زگه‌ی شاعیری کۆیانی کردووه‌ته‌وه‌و په‌کتریان به‌یه‌ک نا ساندووه، چه‌نده‌ها جار هه‌لبه‌ستیان له‌په‌کتیر گه‌راوه‌ته‌وه‌و پیش ئەوه‌ی مه‌وله‌وی به‌ مه‌لا فتاح بگات و ئاشنايه‌ - تیان په‌یدا بێت، ناوی شاعیریه‌تی مه‌لای بیستیبوو که هونه‌رمه‌ندیکی پر توانایه له هۆینه‌وه‌دا، بۆیه مه‌وله‌وی به‌گه‌رمه‌وه‌ به‌دل و یستی ده‌سه‌لات و توانای شاعیری مه‌لا فتاح بێنی و به (مقیاس)ی شاعیری خوی هه‌لبه‌سه‌نگینیت تاکو بزانی

ناچی زاده بیهک مهلا نه ساحی بویز بسدا کولاره و زادهی به هره و هری
 چهنده؟! . . . له بر هم مه سته مهوله وی^(۱۲) چاکی لی همل نه مالی و
 ریگای ناوچهی جه باری نه گریته بهر له م دنی بو نه ودی، ههتا نه گاته دنی
 (سانگول) خوره زه دهی سر له ثیواره نه هینته سر کدل، له وی دهم و
 دهست پرساری مالی مهلا فتاح نه کات، خه لکی دنی که پیش پی بی نه لین:
 مالی مهلا له زووه که وه باری کردو وه ته دنی (تاویر بهرز)، نه نجا له بهر
 نه وهی کات کاتی ثیواره به خه لکی ناوای به که داوا له م پیاوه غه ریبه نه که ن
 که تو زنی بجه سینته وه و شیبوی بخوات و له پاشان نه گهر و سنی توغر بکات
 بو (تاویر بهرز) نه وه که بیخی خو بیته تی به لام مهوله وی تو قره ی نه گرت و
 نه سره وت، گوئی به وه نه دا که ثیواره به و کاتی نان خوار نه و ریگه به کی

دووری بریوه و پیوسته بشویهک به خوی بدات وتی: نیشه کم زه وری به
 ههر له بی بجم. نیشتر خه لکه که زانیان رجایان به هیچ نه چیت له قسه ی
 خوی داناکه وی و پی بی جیبر کرد وه له سر کینوی نه علت نایته خواری
 زه لامیکیان خسته نه نیشتی بوری نمایشی کردنی ریگاوایی دنی (تاویر
 بهرز) به و شوهه گه بیته (تاویر بهرز)، سهیر نه که ن زور به ی خه لکی
 ناوایان به نیوه چولی به جی هیشته وه و هم مو له به هاره هوارن و مه لایش
 له گه لیانه، جیگای به هاره هواره که میان له گونده که وه نریکه وه ههر له و ده ورو
 به ره چیغ و ده واریان هه لداوه، بویه له و نیشه وه پیاویکی تریان له گه لی نارد
 بولای مهلا، به ونیوه شوهه تاریکو نوتسه که به ره و چیغی مهلا لیژه و بوون،
 مهوله وی که له چیغی مهلا نریک نه بیته وه له په نایه که وه نه نوارینه ناو
 چیغه که ی نه بینت مهلا فتاح هیشتا نه نوستو وه وه له سر بهر ماله خه ریکی
 ته سیحاحات و زکر کردنه، بویه له پرنکدا هم شعره ی «مهوله وی»
 به ده نگیکی شاعیری به سه ری یا نه خونینته وه:

شوهن خه لوه تن مال بی نه غیاره ن
 عالم گشت خه فتنه دوس خه و درداره ن

مه لایش به بی وه ستان به م به یته شیعه وه لامی نه داته وه
 نیر ادهم نیده ن وهی که لپوسه وه
 شه و نالین وه شن وه لای دوسه وه
 مهوله وی له م دیو چیغه شه وه ستاوه وه له سه ر شیعه که ی نه داو باسی
 خواناسی زکر و ده ویش نه کات و نه لیت:
 به زم هام فردان یار موبهت کیش
 یهک نیشه و دفی ده ویش های ده ویش
 باور نه که ره ی وه لوه له ی دف دا

رووی به ندو نه ویخ وه ههر نه رف دا
 رووی به ندو نه و یاران دل و جه هلو جه خت
 رووی نه ویخ نه ولای مه عدوموی به د به خت
 نه و میهمان بو تو نه وینی که س
 خه فته بو پهریت تا ناخر نه فسه
 دیده ت تو ز غه بر نیشته نش وه نه
 جه جوی سه وزه ی دل ناویش ده ر په نه
 وه تو بینایت په رده ش هانه سه ر
 نه و تو مه رینو جه تو زه ر یف تر
 نه معجار باد که ر عومر عه بس و په رده ت
 باور وه خاتر ناپاکی که رده ت

سه ر نه فگه بهر چون شه ر مه زاران
 چه قته ی چه م هور کهر چون سه یل وارن
 به دل شور و به و ناو که ره م فراوان
 بابه ت وه بابه ت سیاهه ی ناوان

به ناسینی شیوه ی دارشتی شعره کائیا نه زانیت که هم پیاوه غه ریبه
 مینوانی شاعیری به ناویانگه [مهوله وی] به، بویه دوا ی کوتایی هینانی
 هونراوه که ی دهس به جی به خیزه اتنیکی گهرم و گورری نه کات و به وشه وه
 نان و خوایی بوساز نه دات، ههردو وکیان به هه لیان زانی که هه تاکو
 گزنگی هه تاوی سه رله به یانی نوی پیکه وه دابنیشن و خه ونه چینه گلینتی
 چاویان، له و شوهه شاعیری به دا بازاری شاعر هونینه وه گهرم نه که ن. نا
 به و جو ره مهوله وی پایه بهرزی شاعیری «مهلا فتاح» ی بو ده نه که وی
 ودان نه تی به شاعیریتیا.

له هه مان کاتیشدا گه لیک جار نامه ی دوستانه ی له تیوانی خوی و
 شاعیرنیکی زه نگنه «غه مناکی بچوکی زه نگنه»^(۱۳) که بو مه لای نوسیه
 نه بیخه یته پیش چاو که باسی بلیمه تی و نازایه تی و تیگه یشتو ویه تی
 نه کات: -

فتاح فتنه ی له یل، فتاح فتنه ی له یل
 فتاح فنان، فتنه ی فتنه ی له یل
 فتاح له یل، عهین مه ست وه سور مه کیل
 توش که رده وهک (قیس) په ی مه رده ی دو جه یل
 له عیشوه ی خاراج نه شیرین شیوه
 قامه ت لیویان به د نریبیت لیوه
 هه قه ت وه ده سته ن فتاح فهیم
 وارث جان (ارسطوی) حکیم
 هام ده رد (بهرام) نه مه د بوش (چین)

فرهاد کوهن دیوانی شیرین
 مهوایان چندی نهو لهیل پرر مهیل
 سه دتانه مه دوله زولبخاو لهیل
 شه خسی بو و ملی نهو ر حوری لبقابوو
 هومایی سیفمت (عزرا) به قابوو
 مذکور جه زیل حب باری بوو
 باشقهی مهدهوان گشت جه باری بوو
 نه سپردهی نیمام ذا النور بوو
 پیش رهمی بالاش، روی سیاه کورر بوو
 پهم نیم نیگای ناز، دیدهی غزال قو
 ویله نی قهکا هه رده می سه لواتو
 نهو هللان جه تو سه رکوی کلوان
 سه لواتو نه سوز نالهی تو ناوان
 سه رکویان خه لات کافوری پوشان
 بولبولان بادهی خاموشی نوشان

ناهو جو ره مه لای جه باری شوینیکی تایه تی دیاری کراوی هه به له ناو
 کوم ملی کوردهواری یا هه میشه خوشه ویست شاعیران و شعر دوستان بووه،
 وه به بردهوایی ریزیان لی گرتووه و نه بیت گرنگی بدریته هه لیه سته شیرینه
 تریفه داره کانی.

هه لیه سته کانی مه لای جه باری

هه موو شاعیرو نووسه ریک به سروشتی خوئی خواهن بیرو هه ست و
 رازیکی تایه تی به، بویه به ره مه هه لیه لوله که بیان رنگ و بویه کی
 جیاوازی هه به له گه ل نهوانی سرا، نه گهر بیتو به وردی له به ره مه کانیان
 بکولینه وه به شیوه کی بوخته و کاکله کراو نهوانین له نه فیسات و سروشتی
 شه خسیه تیان بگهین و په رده له پرووی راستی نهینه کانیان لایه رین و
 به پشوان (قیاس) ی تایه تی پشون و رادهی پیشکه و تیان به گویره ی
 دهسه لات و توانای نه ده بی خویشان دیاری بکهین، نه گهر زیاتر بچینه ناو
 نه ده بیاتی مه لاهو و درسه تیکی و وردی قهریحه ی شعری بکهین، له پیشان
 تیبیتی شیوه ی زمانی شعری نه کهین که به زوری به له هجه ی هورامی
 هه لیه سته هونیه ته وه، لهو سه رده مه دا زوره ی شاعیرانی کورد هه به
 هورامی شاعیران و توهو له هجه ی هورامی به له هجه یه کی شاعیری
 ناسراوه، نهو له لایه که له لایه کی تره وه نه وه مان بو دهر نه که وئی که مه لا له
 ده ریای وشه ی فارسی و تورکی و عه ره بیدا مه لسه ی کورده وه له کانی
 هونیه وه دا سودی لی وه رگرتوه و به کاری هیناون، سه ره رای نهوانه ش

جه وه ره ی دهسه لاتی ویزه یی و بویزی یی خوئی له ناو بوته ی زمانی شیرینی
 کوردیدا دارشتوه، خو به کاره تسانی جه مند وشه ورسته به کی تایه تی
 فورسانی راده می ترخی شاعیره کانی به رزه وه کورده و زیاتر کاری گهر بووه
 چوه ونه ناخی دلئی خه لکه وه و په سندیان کورده وه. هه لیه سته کانی مه لا
 له هه مو لایه نیکه وه ره وان بوخته و په سندن خواهن ناوازیکی موسیقی
 دل بزونه ره، گر نه خسته دهروونه وه، دل نه جوشتنی، بیه نه خسته
 خه یالیکی بویه سیانسه وه، له ناوچه ی جه باری له ده ره وه ی خه لکی
 به ناوازیکی دهنگ خوش نه یکه نه گورانی و به سته. به مقامی (قه تار،
 الله و بیسی، خاوکه ی) ^(۷) نه یلینه وه بویه هه میشه گردی خوشه ویستی مه لاو
 شاعیرکانی له دلانا هه تا گلپه ی دانامرکی وه له و جیگه به رزه ی که
 بوی دانراوه دانابه زئی.

مه لا شاعیریکی دل نهرو هه وهس په رست بووه، ناسوزی خه یالی
 گه لی روشن و فراوان بووه، وشه ی پرشنگداری کاریگه ره له گه ل سوزو
 عاتیفه به کی ناسک له پیا هه لدانی سروشت و غه رامیانه دا ده ستیکی بالای
 وه ستاکاری هه بووه، بویه هونراوه کانی له پرووی مانا و ناوازو دارشتنی
 رسته کانی گه لی بوخته و ریک و بیک بووه.

ماموستای خوالی خوشبو و علاء الدین سجادی له لایه ره ی (۲۸۶)
 کتیبه کی (میژ ووی نه ده بی کوردی) له باری شعرو شاعیری مه لاه
 نه قه رمونیت: مه لا خوئی نینسانیکی عاتیفی بووه، به عنی شعری له
 عاتیفه به کی ناسکه وه و توهو، شاعیره کانشی له هه مو ده ور نیکانان ریچکه ی
 ته بیعت و غه رامیان گرتوه... (له هه مان لایه ره دا ماموستای ناوبراو
 له باری هه لیه سته (نهو وه هار، شیرین تانا کردی) مه لاه نه لیت (تو گه لی
 شعری ترت له م دوو بابته به رچاو نه که وئی وین ی ناشنا نه بیت، به لام
 نه م کاره ساته که نه م شاعرانه ی مه لا نه یگیرن، وه نه م تاسیرانه که نه مانه
 نه یکه نه سه رده ماغ لام وایه که م شاعیری تر توانیویانه به م جو ره نه م
 په یمانه بدن، که م له شاعیرانی تر توانیویانه ناوا عاتیفه به خه نه گه وه ره ی
 نهو وشانه وه که نهو هیناونه وه وایان لی نه کا که جاری نه بن به شته ی بای
 شه مال دل نه گه شیشه وه، جاری نه بن به تلی رو بابه په رده ی گوئی
 نه زرنگینه وه، جار نیکش نه بن به هیزیکی معنوی پیاو نه بو رینه وه!...)
 نه بیت نه وه مان له یساده چیت که مه لا فتاح سه ری له هه مو بابه ت و
 جو ره کانی هونراوه (اغراض الشعر) داوه و هه لیه سته هه مه رده نگی له باری
 دلنداری و خوا به رستی و په لاماردان و پیا هه لدان و لاواندنه وه و به بیری
 روناک و زمانی خوش و ره وانسه وه هونیه ته وه و له وه لوستانه دا نه سپی
 شاره زای ناوداوه و شوره تی سه ره رزی بوخسوی په یس کورده وه، نه گهر
 سه رنجیکی ورد له هونراوه کانی بده بن به باشی هه لیان سه نگین راستی
 دروستی و نه که مان به دهر نه که وئی. نه مه ش مان بو هه لیزان.

نه و بهار

میرزا! به و عدهی نه و بهاران
 سهره تاي ته لمیت خاتر داران
 فصل و فصل دوست سیر هردانه
 له رهی له رزانهی زه نه خ داران
 زه مزه می بولبول، ده بده بی گولن
 نه زاره ی هزار دهر وون پرر چله
 نه پرشهی شه ونم نه روی پهرده و
 نه رگر مه ست چه م و لا و کهرده و
 نه قاره ی منتار ته یران سوب خیز
 بیزه نان نه غمه ی نه کبسیای پهر ویز
 چریکه ی چه کاوس چون چه نجره ی عود
 مه رده نگ چل چه نگ په نچه ی باره بود
 هو هو ی بایه قوش شه و به هره و
 زام دهر دنیان تازه کهرده و
 ده نگ قیرهی سوب نه سحرای سوس
 مه رموزیته ی مه شق شه هشتای عروس
 تیپ تیپ قولنگان قه تاره ی قازان
 میرزام تاوهر روز تاوات موزان
 جهرس و ناهه نگ خوش قانونه و
 ده نگ و سه دای ساز نه رغه تونه و
 قومری و ه قوقوی نه غمه ی هوشه و
 مل و ته وق زهر و وفا ریشه و
 قوقوشه و ه فارق شاخ سهره و
 مه رحاجی و ه رای «نیفا» و «مهروه» و
 قه واقوی قه تار قولنگ تیز پهر
 کهرده ن هوش و گوش «کهر و بیان» کهره
 فهرش فهرح به خیش سه وزه ی قه دم خیز
 فهرشه ن و ه ملک سحرای گهرمه سیر
 ده ی ساجه ی دم دا ههر کس دلش بو
 چوین بولبول هه وای سه ودای گولش بو
 یاخود چوین فهرهاد دل ناهه رین بو
 مه زه ی نه زاقه ش نام شیرین بو
 یاخو جه دهر وون مایه مه لیش بو

چون مجنون هه وای خال له بلش بو
 مه بو ته زم سیر سه وزه و سارا کو
 داماتش نه هون دهر وون دارا کو
 نه و فیض فتوح نه و بهاره و
 نه و بیضای نه نوار کوی دلداره و
 سیر سه حرا ده شت سیر دیاران
 ناله ی مورخ زار... میر غوزاران
 دوست له به هاته ی دلستانی بو
 لاقه یید نه جواب «لن ترانی» بو
 شه و سه رگه ردانان سه ر نازا کهر و
 شبان و «وادی ایمن» شاد کهر و
 مه «مهلا» یش شه و نه ده بیجوردا
 نه تیژی تاریک سیای بی نوردا!
 نه ر ستارم بی نه و او بهرگ بو
 و دین دلدار هویت شاد بهرگ بو

«له یلا خان»

باد له یلا خان،^(۸) باد له یلا خان
 باد عه بهر باد بورج له یلا خان
 مه شنیای تاي دیز بهر زای شاخان
 مه شاته ی گیسوی بلند ده ماخان
 نه سیم محرم مایه یین یاران
 شاره زای شوقه ی شه و یونه و هالان
 نامه یه ک نه شرح دله ی برده ردم
 شه رحی نه سه ودای هه ناسه ی سه ردم
 بی خه یلی و ه ختن دوو که فته ی زیدم
 غه یر جه تو و ه کس نه ن نومیدم
 نوسنام و ه زوخ زامان کاری
 برهش و ه زامن تون و ه دیاری
 نامه م بگیلان و ه هوزانه و
 بده روش و ه دس دل سوزانه و
 و ه وسوز سینه ی دل خه راشه و
 هام سه ران یه ک یه ک بو اناشه و
 ههر کس دل سوز بو سوزیش نه دل بو
 دیک دهر ونش په ی من و ه کول بو

بگرموان باجان لیلایم لیلان
 به نامی ملان نه زانی ویلن
 شه مال ده خیلن تووه دلشادی
 باور نامه بهك گردن نازادی
 نهوه من روم وه لای روموه
 مهر دوعای خویشان باور روموه
 سر نیام وه پای مولك روموه
 مهر دوعای خاسان باور روموه

تاكه شعر

گه دوونای گهردوون گهردنش مهیلان
 منیش وهك نهختیار ته پهلو له بلان^(۹)

پهراویزه كان :-

(۱) سید عبدالجنار :- له دانشتوانی شاری «حمایه» له ولاتی شام پاشای عثمانی نهو سهردهمه جوار سده له مهو پیش چند پارچه زهویه کی دیاری کراوی له ناوچهی جهباری پی به خوشی بوئهوهی خزمهتی ته کی بهی جهباری «بی بکات» نهویش به مال و خیزانه وه هاته ناوچه که وه جی نشینی دئی «ته کیه» ی جهباری بوو، خه لکیش خزمهتیکی بی نه ندازه ی نهو زاته ناپنی به بیان کرد، له پاش ماوه به کی کورت خوی گه رابه وه شیخ (شرف الدین) ی کوری له مشوین خوی به جی هیشت.

(۲) - دئی بانگول :- دئی که لهم (۳۴) دئی بهی ناوچهی جهباری :- (نالیاهه، ته کیه، گوله مه، بانگول، شیخ محمدی خوارو، شیخ محمدی زورو، داوول، سوران، گوران، قوچلی، زوج، ته په کوره، جانی، زنه خور، موردانه، جافان، گوله بان، حمه شریف، هه ناره ی محمد امین، هه ناره ی حمه سعید، شیرده ره، سهوزکه، هه فتا چه شمه، حسن خانه، چیمن، تاویر بهرز، نهو روز، پاریاوله، علی مصطفی، زهرده مه محمود بهریزا، قهلاویز، حمهك، پوزل).

(۳) عه شیره تی جهباری : نهو عه شیره ته کورده به، که له ناوچه به کی تایبه تی له قبولی خواروی خوره لاتی شاری که رکوک له میزه و جی نشین بونه و چنده ها پیای بهرزی به ناویانگی تندا هه ل که وتوه وه کو : معروف عبدالغنی الرصافي شاعیر و سید علی اصغر کوردستانی گورانی بیژی به ناویانگ و چهند که سیکي تر.

(۴) احمد سید اسماعیل :- شاعیریکی نه خوینده وهاره له سالی ۱۷۷۱ز

له دئی بانگول له دایك بووه وهویش وه فاتی کردوه .

(۵) ماموستا عبدالکریمی مدرس له کتیب، [دیوانی مهوله وی] به سرخه که بدا نهو چونه ی مهوله وی بولای (شیخ عبدالرحمانی خالصی تاله بانی) زانیوه وه داویتی قه لم به لام نیمه به بی هیچ عاتیفه بهك نه نین وانی به . چونکه نهوه شتیکی شاره و نی به بنسبه تی خه لکی جهباری و دهره وی که به راست و دروستی به سه رهاتی جونی مهوله وی بولای مهلا فتاح به دوورو و دریزی نه زانن ، نیمه لیره دای بی ناوی زور له سه ر نهو باسه بدویسن بهس نهوه نه نیت که نه نین :- نهو باسه به تاریکی و نازاستی بو ماموستا مهلا عبدالکریمی مدرس گبیره وه وه .

(۶) غه مناکی بهچوك : خه لکی ناوای (قه بتول) له لیره ی زهنگه نه به هاوچه رخی مهلا فتاح جهباری به ، ده لین له سالی ۱۳۱۴ هجری له ته مه نی (۷۴) سالیدا مردوه .

(۷) مه قامی (قه تار الله ویسی - خاوه کر - تی هه لکیش) به شینوه به کی له ناو عه شیره تی جهباری به هه لقبویه ته دهر ، و میژ وی داهاتی نهو مقامانه نه گه رینه وه بو دهر و سه ری سالی ۱۷۸۷ز ، بو په که م جار له دئی (نالیاهه) وه ته شه نه ی کردوه و که وتوه ته سه رزاری خه لکی دئی به کانی تری جهباری ، دانشتوانی ناوچه ی جهباری به گه وره به چوکیانه وه ، پیاهه پیره کاتبان به تایبه تی زور به باشی وریکیویکی نهو مقامانه نه لینوه به سنوزیکی ناسکه وه مروف نه خه نه ناسمانیکی پر خه باله وه ، وه له مه بدانی چریکاندی نهو مه قامانه گه لی پیای به شه رت ناویانگی دهر کردوه به لام ریک وینک ترین ناوازی نهو مه قامانه هه تا کو نیسا له نیسگی کوردی کوماری عیراق تو مار کراهه کاک (محي الدين سيد كريم جهباری) به ده نگیکی خوش و ناسك نه یلینه وه .

(۸) مهلا فتاح له کاتیکا نهو پارچه هه لیه سته ی بو دونه که ی [له بلان خان] نویسه وه خوی له ولاتی روم بووه و سه ری نیشتمان و دوست و نه غیاراتی کردوه .

(۹) روژ نیک له روژانی مانگی به مه زمان مهلا فتاح بهر پیواری له گه ل هاورنی به کیا به ته نیشت په ریزی دئی «ته په لوه دا تیه» نه که ن له بهر نهوه ی به روژ و بووو وریگی به کی دووری برووه جاویان به چهند دره نیک نه که وی که خه ریکی نان خواردن بو کات کاتی نیسه رو یسه نه وانیش فهرمه وی لی نه که ن بو نان خواردن مه لاش نه وه نده ی برسی بو فهرمه وه کیان قه بول کردوه سیان کرده نان خواردن ، لیره دا هاورنی که ی به مهلا نه لیت : نه ری ماموستا خوتو به روژ و بویت مه لایش به وه یه ته شه ره ولامی نه داته وه . سه رچاوه :-

دیوانی مهلا ی جهباری (۱۸۰۶ - ۱۸۷۶) چاپی به که م .

كامهران موكررى

چىروڭكى گوردى

● نووسىنى: اكرم قەرداخى ●

زۆرىيە زۆرى خۇيىدەواران كامهران موكررى تەنھا ۋەك شاعىرىكى ھەلكەوتو ئەنسان، بەلام لە راستىدا كامهران لە

چىروڭكى كوردىش دا بەكىكە لەو نووسەرانەي كە لەم بوارەدا جىگايەك داگىر ئەكات.

«زىن» دەرگەوت. خۇيىدەنەۋەي چىروڭكەكان بە تەۋاۋى ئەۋە ئەگەيەنن كە ئەگەر كامهران لە رىيازى چىروڭ نووسىن دا بەردەوام بوايە، لەو بروايەدام ئەمرو لە رىزى ھەرەپىشەۋەي چىروڭ نووسانمان دا دەبوو.

چىروڭكەكانى كامهران ۋەك زۆرىيە زۆرى چىروڭكى پەنجاكانمان راستە وراست پاش داخستى گۇقارى گەلاۋىز ئەو گۇقارى كە بە راستى دەۋرىكى ھەرە بەكارو دىبارى ھەيە لە پىش خستى ئەدەبەكەماندا و چىروڭكىش نايەتى» نەخشى ھەول و خەباتى بەشە پۇشنىرەكە دەكات بۇ دەرخستى بارو ژيانى كۆمەلى كوردەۋارى ئەو سەردەمە، لەو سالانەدا كۆمەلە نووسەرىك ۋەك چىروڭ نووس ھاتتە مەيدانەۋە، ۋەك امىن محى الدين ھاۋارو علي عەتارو محمد صالح دىلان وكاوس قەفتان و محرم محمد امين، كە ھەريەكەيان بە چەند چىروڭكىك لە رۇزنامەي زىن دا دەرگەوتن، ئەگەرچى لە ناۋ ئەمانەدا محرم محمد امين ولەپاشترا د. كاوس قەفتان ۋەك دوو شۇرەسۋارى نەم مەيدانە دەرگەوتن. بەلام لەو ساتانەدا چىروڭكەكانى كامهران بە تەۋاۋى شەقلى بەھەرەي چىروڭ نووسى و تىسا ئەدرەۋشايەۋەو چىروڭكەكانى مەسەلە كۆمەلايەتەكانى قولتر گرتبۇە باۋەش.

رەنگە لە لاپەنى فۇرمالىزمەۋە چىروڭكەكانى كامهران ۋەك زۆرىيە زۆرى چىروڭكەكانى ئەو سەردەمە، ھىچ گۇرانىكى لە ھونەرى چىروڭ نووسى كوردى دا بەرپا نەكردىنى يا نەتوانىيىت شىۋازو

كامهران لە سالەكانى ۵۲، ۵۳، ۵۷ دا پىش ئەۋەي ۋەك شاعىرىك بناسرىت، ۋەك چىروڭ نووسىك دەرگەوت. رۇمى ئەۋساي ۋلات، وزەبرو زەنگى كاسەلىش و چلكاو خورانى رۇمى پاشايەتى كارىكى زۇريان لەسەر توانست و بەھرى نىشتمان پەروەران و خەباتكەران ھەبوو، بە شىۋەيەكى ۋا كە ھەر جموجولىك بۇنى گەل وىستن و نازادى لى بەھاتايە، ئەۋا ھەرچى چەرمەسەرى و دەردى روزگارو بەندى ھەيە چاۋەپرى خاۋەنەكەي ئەكرد. كامەرانىك كە لەو كاتانەدا ۋەك گەنجىكى باۋەر بە خۇو بە گەل و نىشتمان ھاتبۇۋە كۆرى ژيانەۋە، بەۋزىانە چەرمەسەرى، چەۋساندەۋەۋە پىشلى كردنى مافە قايل ئەبوو، ھەموو ناۋاتىكى كردبۇۋە ئەۋەي خورى سەربەستى لە دەم كەلى ۋلاتەۋە سەردەبىت و كۆمەلانى پەش و پرووت ناھىكى ھەسانەۋە ھەلۇن، لەبەرئەۋە دوچارى ھەموو زەبروزرنگەكانى ئەۋ دام و دەستگايەبوو، ناچارى دەستى لە خۇيىدەن ھەلگرت و چەندان جار لە كونجى بەندىخانەكاندا توندىبوو لاپەرى ژيانى ئەۋ سەردەمەي كامهران لاپەرىيەكى ھەرە نەخشايەۋە بەرزە لە مىزۋوى خەباتكەران و نازاد يخوازانى ۋلاتەكەماندا، ھەر بەۋ گيانەۋە لەو سالانەدا كە ھىشتا بەھرى شىعەرى ۋەك كاتىۋىكى بەخوور نەتەقىۋەۋە، ۋەك نووسەرى چىروڭ لەسەر لاپەرى تاقە رۇزنامەكەي كوردستان

لایه‌نی تەکنیک و بابەتی هونەری ئەو سەردەمە پەره پێ بدات و لەولا
هونەریانەیی چیرۆکەکانی گوڤاری گەلاویژ دورکەوینتەوه، بەلام لە
ناوەرۆکدا چەند لایەنیکیی بە پیزو پر لە بیری وردی خۆمالی بەرزبان
ئیدایە .

کامەران لەو سەردەمەدا باوەشی بۆ کێشە سەرەکیەکانی کۆمەل
کردبوو و هەستی قوڵی نەتەهویی، لە ژێر تیشکی گێجەلە
سەرەکیەکانی مروفایەتی سەردەمدا ئەبیزواند، بۆیە وەک رۆشنیرێک
ئاماتجی سەرەکی پیشاندانی بارە ناهەموارەکی ژبانی کۆمەلەکو
مەبەستی گشتیی نیکرا هەولەدانی شەقاندنی گۆمی مەنگی بارە
رامبارسەکی ئەوکاتەبوو بە شیوەیەکە لە لارەسەنگ بێت و
هەناسەبەکی ئوخەیی بچیتە گەر و بەشایەتەوه، ئەم هەستە قوڵە
کامەران، لە گەلێک لەو چیرۆکەکاندا دەردەکەوینت، ئەوەتا لە
چیرۆکی ئەم نەسنانانە: «ژین ۱۱۱۴، ۱۱/ایلول/۱۹۵۲ تا ۱۱۱۶»
نەمۆنەیی بێ دەرتانی و هەزاری و دەستەوسانی خیزانیک ئەگێزیتە وه
چون بە تەنها لە دی‌یەکی چوڵکراودا ماونەتەوه، خیزانەکه بریتە لە
کاک زۆراب و خاتونی خیزانی که خەریکی منال بوون، لەولاشەوه
سەگەکه یان چەند رۆژیکە وەک ئەوان هیچ نەخواردووه و لە برساندا
ئەلورین. ئەم خیزانە کلۆلە چاوەرێی لەدایک بوونی منالیک ئەکەن
که ها ئێستا یا ساتیکیی دیکە لەدایک ئەبێ، بێ ئەوی هیچ
پیداویستەکی ئەم لەدایک بوونە شک بەرن، هەر لە مامانەوه تا پارچە
پەرۆیکە که بێی داپۆشن، ئازار زور بۆ ژنە دینی، و بە دەم نازارەوه
گیان ئەدوو ئەمری، و منالیکیی ساوا لەدایک ئەبێ، کاک زۆراب بەدیار
لاشەیی ژنەکه‌یەوه دانەمینێ، و منالە ساواکەش بێ هیچ یارمەتیک لەو
ناوەدا دەکەوینت، ئا لەو ساتانەدا پیاوانی ئاغا دینە ژورەوه، داوای
سەرانی و ملکانه دەکەن، لەم گێرمە و کێشەبەدا منالەکه لە ژێر
پێلاوه‌کانیدا ئەپلێشینتەوه .

دەرخستی لاپەرەبەکی رەشی و تاریک لە رۆژگارێکی وادا
نەمۆنەیی ئەدەبیکیی ریاڵیزمی رەختەگراڤە، که نووسەر ویستویەتی
پەردەیی لە سەر هەلبەدانەوه، و لە ئەنجامیشدا رەختە لە رۆژیمەکه
بگرتن، و لە دەلاقی پیاوانی بەکرێگیراوی ئاغاوه ئەروانیتە هەموو
بەکرێگیراوه گەورکانی رۆژیمەکو بە نەمۆنەبەکی سەردەمەکه‌یان
دائەتی
ئەو نەمۆنەبەش بە بەکنیک لە دەها نەمۆنەیی دیکەیی کۆمەلە

دواکەوتووەکی دادەتی، بگرتنکی ئەدەبەکه‌ی کامەران لەو دەبایە که تەنها
لە بواری قالبی ریاڵیزمی رەختەگری دا نامێنیتەوه، بەلگۆ بە گیانیکیی
شورشگیرەوه بۆ مەسەلە کۆمەلایەتەکان دەچێ، ئەو لەو بروایەدا
بوو، که سەرخانەکانی کۆمەل، دەتوانریت تیک وینک بدرین و
سەرلەنوێ بێنا بکرتەوه، بێناپەکی وا که هەرگیز هەلکەوێتەوه، ئەو
جیاوازیە چیناوتیە ش که لە ژێر دەستی دەره‌بەگیتی دا هاتوونە کایەوه
چەوساندنەوه بۆتە پینخوری بەردەوامی بە پەک بوون و هەولی کۆمەلی
هەلدەوێت و نامینیت، ئەوەتا لە کوتایی چیرۆکەکه‌دا بە زمانی کاک
زۆرابەوه ئەتی: !! نەگرایان و نەپارانەوه . . . نە ئاخ هیچیان ئەوەندە
توسقائیک لەم ژبانە ناگۆرن، لە قەلای زۆرداری کەل ناکەن، تەنها
تیکۆشینە، تی‌کۆشینە که جوژی ژبان بگۆریت، و بە دەستی
پۆلێنی بدات بە سەر تەپلی سەری سزاو زۆرداریدا، سۆشدم بەو
دەمو چاوه پلێشاوێ، تا ئەمرم تیکۆشم بو لەناوبردنی ئەم زۆرداریە
برسیکەرە و روخاندنی هەرچی پشتیانو یاریدەر هرو داو دەنگیانە .
ئەم هەستە قوڵەیی نووسەر تەواو پینچەوانەیی ریاژە کافکاویەکانە
که بەزین و کۆلەدان دەکەن قالبی کهسانی چیرۆکەکانیان و شۆردەبنەوه
بەناو کێشە خودیەکانی خویاندان و پشت دەکەنە گێجەلە گشتیەکان،
چونکه ئەوه تا جاریکی دیکە کامەران بە زمانی کاک زۆرابەوه، کێشە
که سێگە تیکەل بە کۆمەلەکه دەگات و داوای گۆرینی بارو دۆخە
ناهموارەکی ئەو سالبە رەشانەیان لێ ئەکات و ئەلیت: بە کۆمەل . . .
پینویستە بە کۆمەل تی‌یکۆشین و بە کۆمەل لەناویان بەرین، جاری
هەموو هەول بەدین، بە جاری بیان قەوتین .

ئەم بانگەواژە کۆمەلایەتییە، پر لە هەستی بەرزی
نیشتمان پەرۆیی و گیانی خەبات زا دەی کامەران دەردەخەن، که لەو
ساتانەدا چون دەرکی بە چارەسەرەکه کردووه دەستەوسان دانەنیشتەوه
نەبووستەوه تەنها کهسانی چیرۆکەکی بە پەککەوتەیی و سەرشوری
بەیلینتەوه بەلگۆ گیانی نەبەزین و تیکۆشانیان ئەکات بەر، بەو هیوایی
که ئەو ژبانە چەرمەسەریەیی دووچاری بوون، ئەمی کۆیلەتییان پێ
بروینتەوه . چونکه کۆمەلێکی کشتوکالی وەک کۆمەلی کوردەواری لە
سەرەتای پەنجاکاندا، گەورەترین ئاوانی بەرەوینتەوهی ئەمی
چەوساندنەوه کۆیلەتی جووتیاران و پەرەوتنەوهی ئەمی چەوساندنەوه
رەشایەکه بوو لە ژێر دەستی دەره‌بەگ و دام و دەستگا
پلێشینتەوه کاندان . . .

هموو پیله بازیه کانی ژیرخان مسر خانه کانی کومدل رهنگدانه وهی چون پتهی هوکائی بهرهم هینانهو هموو بارنکی کومه لایه تی له سر باره نابوری یه که ی کومدل بهنده، هر بهو په یوه ندیهش که سانی کومدل رهفتار ده کن.

پساوانی ناغا که وتونه ته گیانی جووتیاریکی گنج و به قامچی پشی داغان ده کن، چونکه رازی نه بووه له گه لیاندا بیته جهرده خه لکی رووت کاتوه، وازی لی ناهینن نا ده بکوژن، هر وه ها پساوانی ناغا، ناگر بهر شه ده نه مالی مام حسن چونکه رازی نه بووه خانمی کچی

با له چیروکی - نانی سیلاوی دا ژین ۱۱۱۹ - ۱۹۵۲/۱/۱۶
منالکی هزاری بی دهره تان وینه نه گری که له کولان بو دایکی نه گری له برساندا، دایکیش له تاقی به یانیه وه چوو بو نه خوشخانه چونکه میرده که ی نه خوشی سیله وله نه خوشخانه که وتوو، هموو نیواره یه ک دایکه دینه وه پاش نه وهی نان و خوراکی پاشماوهی خسته کان دینته وه و دهر خواردی خو ی و مناله که ی ده دات، بی نه وهی گوی بداته نه وهی که نه خوراکه لای نه خوشه سیلاوی به کانه وه دینت نه وهش کارنکی خراپه چونکه به ناسانی نه و نه خوشیه یان بو ده گیزیتیه وه. نه و نیواره یه منال هر چاوه رینی هاتنه وهی دایکی ده کات بو نه وهی وه ک نیواره کانی دیکه خوراکه که ی بو بهینته وه، به لام دایک زوری بی نه چی، و تارک دایت هر دیارنی به، له پاشدا که دینه وه هیچ خوراکنکی بی نی به، چونکه باوکی مناله که مردوو، نه م لاپنه، که نمونه به کی راسته قیته ی روزگار تاله که بوو. کامهران به زهی ده یخاته بهر دم رژیمه که و تاوانباری ده کات، که تاکه هو ی سهره کسی ههر شه وه، وه ک چه پوکینکی نازاروی ده یکیشیت بهر وویاندا. له هه مان کاتدا کومه لانی خه لکی بی هوشیا نه کانه وه له باره ناهه مواره که ی ژیانان له و سهرده ما هوشیار ده کاتوه، نه گهر هاوکیشه کانی کومدل به سروشی برون، بو دایک ناچاری هینانه وهی نانی سیلاوی ده بی، تووش بوونی پساوه که ش به نه خوشی سیل،

بدات به ره سولی داوین پیسی پساوی ناغا، وله نه نجامدا منالکی ساوای تیا ده سوتینن و خانوه که دهر وختن به سهریاندا...

کامهران بهم وینه فوتوگرافیه ربالیزمه ی نه و سهرده مه وستیویه تی بهرگی هوشیاری و بپرکردنه وه و راجه نین بکاته بهر نه و خه لکه

هزاره ی له ژیر نه و چه پوکه گه ورنه دا نه نالین، وا یان لی بکات شاره زای برینه کاتیان بین و هه ولی سارنیزکردنی بدن، نه و تا له کوتاسی دا به ناوی مام حسن نه وه ده لی: په نا بهرینه بهرکی، بی گوسمان نه بی هر په نا بهرینه بهر میلله ت، بهر تیکوشان،

تیکوشانکی خونین. به لای منوه نه م دهر برینه، کروکی مه سه له ی پیله بازیه کومه لایه تیکه ده به سینه وه به هه ولی چاره سهریه وه، که نه ممش بو روون بیسی و دوور بیسی و باوه ری پته ی کامهران ده گهریته وه.

له چیروکی «له بیابانیکدا» ژین ۱۱۳۹ - ۱۹۵۲/۳/۵
مه سه له ی خوگرتن و نارام ودان به خوداگرتن و نه به زین کول نه دایرگیانی یارمه تی دهرده خات که چون گه نجکی عره ب که ناوی «محمد» بیابان ده گریته بهر و به دوا ی خوشه و بسته که پدا و یله،

وسه دان چه ره سه ری وده ردی برسیتی و تیسویه تی نه چیویت و کولنادات و چون نه و که مه ناوه ی پنه تی، نه بدات به ژنیک که به هو ی گیزه لوکه ی نه و بیابانه وه ون بووه، و له پاشدا خو ی له تیتواندا

ده مریت، کامهران وستیویه تی له ریگای هیمای «بیابان» وه ریگای تاریک و ریمازی خه بات و رژوگاری چه ره سه ری دهر بخات، و «محمد» یش گه نجکی خوگرستوی نه به ره که سر شورناکات و بی به روا ریگا دهریت، «ساو» یش هیمایه که بو ده ستی یارمه تی و

په یوه ندیه کی راسته و خو ی به ژبانه تاله که یه وه هه به، چونکه نه خوشیه که، ماکی له ناو هزارو بی دهره تاناندا نه روینیت و گه شه ده کات و و چنگی له بینان گیرده کات تا دهرن، له چیروکی «کوته ره خه لوزنیک» دا ژین ۱۱۲۴ «۱۹۵۲/۱۰/۲۰» تا ۱۱۲۸ دیسانه وه

پرده له رووی نازارو چه ره سه ری خه لکه هزاره که هه لده داته وه. که چون به ده ست ناغا و پساوانیه وه قه لاجو نه کزین، نه و تا له دولیکی قولی کپ دا، له ناو ریزه چیا به کی سهر که شدا کومه لیک له

خونه و بستن و خوښه خت کردن، «خوشه و بستن»، هیمای گه و
نیشتمان و بروا پته و کانه، به لای منه و تم چیر و کش، نه گهرچی
زورتر قالبی په خشانکی نه ده بی گرتوه به په کیکی دیکه له چیر و که
سره و توه کانی کامهران دا ده نریت.

له «هینرې ناشتی» ش دا «ژین ۱۱۴۵ - ۱۶/۴/۱۹۵۳»
چهرمه سهری شهرې گیتی دوویم ده گنیرنه ووه چون چنوکه کانه و
ناحزانی مروفایه تی ناگری شهریان بهر پاکرد، کومه لانی خه لک به
جاریک داوای ناشتی ده کهن، و کسوتری ناشتی نه کهنه هیمای
داواکار به کانیان، کامهران تم چیر و که ی له قالبی په خشاندا
دارش توه و بهر گیکې شیمری کرده به بهر دا، تم شینوازه شیمری به
تنها بهم چیر و که و دیارنی به به کلو سرتاپا هم مو به ره مه کانی

کامهرانی گرتونه ووه، هر لم لایه نه شه ووه چیر و کی «مانگ و دلیکی به»
سهمان «ژین ۱۳۳۶ ۱۴/۳/۱۹۵۷» دنوسیت، ولاپه ره به ک
هه لکه داتنه ووه له سر پله بازیه چینایه تبه که و دوو لایه نی زه
پیشان ده دات، کچیکې هزاری کلول، که شه و خمریکې کلاو
دورینه، تابه یانی، بو توه ی پاره کوبکاته ووه و بیدات به کراسیک

یکاته به ری و ده ستگیرانه که ی بینیت، لایه نیکی دیکه ی،
ده ستگیرانه که ی که بهم کچه ی رابار دوه، له بهر توه ی کچی هزاره و
کچانی هزار شیاوی توه نین خیزانی کورانی ساماندارین،
خهریکې گواسته ووه ی بو و که، چیر و که که رومانیه ست و جوړه
سوزیکې تایه تی تیدابه، به تایه تی تها و بوونی کراسه که، که چون
هاوینه یه و بو توه و ورزه ناشیت و پوزی گواسته ووه ی بو و که له لایه نی
«نه وزادی» ده ستگیرانی «نه سرین» واته کچه هزاره که.

کامهران لم بواره شه ووه و بستویه تی پهره له سر نه و لایه نه
کومه لایه تبه هه لبداته ووه، که هزارانیش خاوه نی دلن، بویان هه یه
خه لکیان خوش بویت و دلدار ی بکن، چون چینه کانی سهره ووه به
چاویکی نزم نه روانشه نه و کچه هزارانه ووه و که دارده ست و
فهراموش که ری خویانیانی ده زانن.

زمان له گشت چیر و که کانی کامهراندا ره وانه وره وانیزیه کی
جوانی تیا به، گوردیه کی بی گرتی یه و له زور لایه نه ووه توانیویه تی پر
به پری رو و داوه کانه و هک وینه گریکی کارامه دهر بخت توه تا له
«بیابانیکدا» ده لی:

«وهک کلپه ی دوا ی بیتو بکوژینه ووه، روظناوا کلپه ی نه سهند، گری
به هم مو لایه کدا بلاونه کرده ووه، و تیشکه وهک تیری ناگرینه کانی
نه چه قانه سهر سنگی بیابانی سوتاو ناسوی بیابان و ناسمان»
یا له «تم نسانانه دا» ده لی:

وهک کومه له لاشه به ک که دالو گورگ تیریان لی خوار دین نه و
کوخه داروخا و نزمو ناریکانه له ژیر پهرده ی ره شی شه ودا به کومه ل
له دولیکی که ی بی کومه ل بویون» یا له «کوتره خه لوزیک دا»
ده لیت: «له ناو باوه شی چند که ژیکې لوت بهرزا له کاتیکدا روظ
هیشتا هر له خو کوتاندا بوو تا خوی بگه په نینه لوتکه و هه لیت...
له دولیکی قولا...

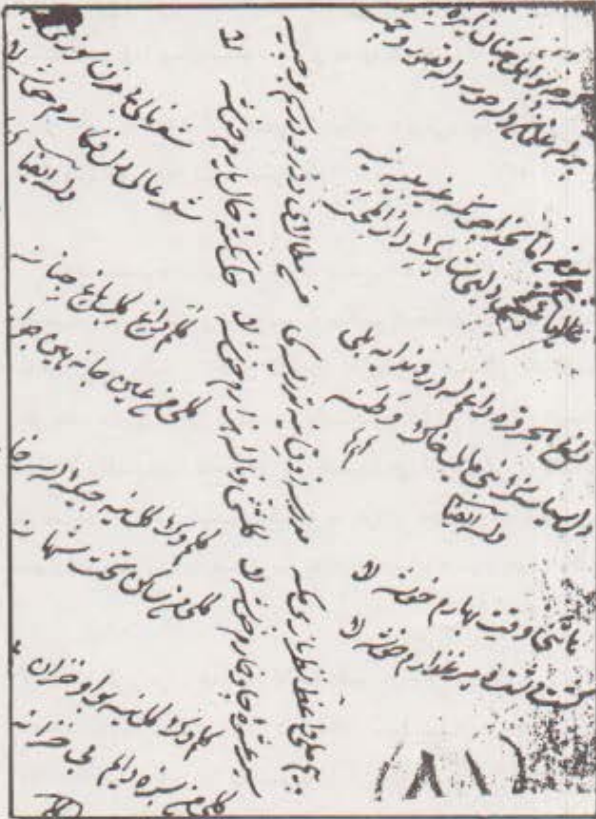
دور له ناوای نه و به سه زمانه یان سزا نه دا...
له کوتای دا تنها نه توانم توه بلیم

کامهران به هم مو مانایه کی وشه کوری میله ته که ی بوو، چ له
ریگای دهر به دهر ی و گرتن و دوور خسته ووه و خویشانده ووه و تلاوه
بهرزه کانی، چ له ریگای شیره ناگرینا و یه کانی که گیانی راهرین و
نه به زینی نه کرده پینخوری تیکوشان، چ له هم مو نووسین و
چیر و که کانی... به هم مو پیوانه به ک وله ژیر نوکی خامه ی هم مو
لیکولینه ووه، به ک دا

ده لیمه ووه کامهران کوری میله ت بوو، له دایک بوو، ژیا...
وینی دهنگ سهری نایه ووه، به لام به ک توسقال نازاره کانی تم گه له ی
هرگیز له بیر نه چوه ووه.

کۆمه‌لی شیعی بلاونه‌کراوه‌ی چه‌ند شاعیریکی نواوه‌اری کورد

ساغ کردنه‌وه‌ی: جمال محمد محمد امین

نووسینه‌کەشی بە شکستە‌ی فارسی‌یه... شیعی ئەم شاعیرانە‌ی تێدا‌یه:

«نالی، حەریق، زەلیل، بیمار، خەستە، شەو‌کەت، شیخ‌رەزا، مستەفا‌بەگی کوردی، شیخ‌عەلی قەرەداغی، تەخمیسی کوردی لە‌سەر کەلامی سالم، تەخمیسی کوردی لە‌سەر کەلامی فەکرێ، کەلامی فەقە، فەکرێ، فەقی قادر، لە‌مانەش گەرن‌گەر مونا‌جاتی

خانای قوبادی‌یه کە بە «حەوت بە‌ند» یان «هەفت بە‌ندی خانای قوبادی» ناسراوه. شایە‌نی با‌سه‌ لێ‌ره‌دا مه‌ودای بلا‌وک‌ردنه‌وه‌ی «هەفت بە‌نده‌کە‌ی خانای قوبادی» مان‌نی‌یه‌ وه‌ هە‌لمان‌ گرت بو‌ ده‌رفه‌تیکی تر وا لێ‌ره‌دا ئە‌و شاعیرانە‌ی کە تا ئێ‌ستا بلا‌و نه‌کراونه‌ت‌ه‌وه‌ به‌ بی‌ ده‌سکاری ده‌یان‌ خه‌مه‌ به‌رچاو له‌گه‌ڵ کورته‌یه‌ک له‌ ژبانی شاعیره‌کان...

ماوه‌یه‌ك له‌مه‌و به‌ر دۆستیک‌ی خوشه‌ویستم⁽¹⁾

کە‌شکۆ‌لیکی بو‌ه‌ینام، کە‌ چاو‌م پیا‌ خشان‌دو‌لی و‌ردبو‌ومه‌وه‌، بێ‌نیم کە‌ کە‌شکۆ‌لیکی زۆ‌ر به‌نرخه‌و کۆمه‌لی شیعی به‌رزی هه‌مه‌ چه‌شنه‌ی تێدا‌یه کە هه‌ندیک‌یان به‌ کوردی و‌ ئە‌وانی تری به‌ فارسی و‌ تورکی‌یه... ئە‌م کە‌شکۆ‌له «۱۰۶» لاپه‌ره‌یه، می‌ژووی نووسینه‌وه‌ی پێ‌وه‌ نی‌یه، قه‌واره‌ی لاپه‌ره‌کان «۲۰سم × ۱۵سم»، له‌ سه‌رنای هه‌موو شیعی‌کا به‌ خه‌تی سوور نووسراوه: «کلام خه‌سته یان کلام نالی... تادا ناوی نووسه‌ره‌کە‌شی به‌ ته‌واوی ئاشکرا نی‌یه‌ ته‌نها ئە‌وه‌نده نه‌بیت له‌ لاپه‌ره «۵۷» دا له‌ دامینی شیعیکی «ه‌یجری»‌یه‌وه‌ ناوی «گله‌زه‌رده‌یی» نووسراوه‌و له‌ ژیریا مۆریکی پێ‌وه‌ نراوه، به‌لام نووسینی مۆره‌کە‌ش روون و‌ ئاشکرا نی‌یه‌ ه‌ی ک‌ی‌یه... وا ده‌ر نه‌ک‌ه‌وی «۶۰»‌یان «۷۰» سالیك له‌مه‌وبه‌ر نووسرا‌بته‌وه‌،

بیمار

به کبک که له زاناو شاعیره کانی دهوری خوبی، له بنه رها ناوی میرزا موسایه و نازناوی «بیماره»، خه لکی «زه رداوا»ی قهره داغه، که ابراهیم پاشای بابان پایته خته که ی له قه لاجوالان گواسته وه و گوندی «مه لکه ندی» کرد به شارو به ناوی «سوله یمان»ی کوریه وه ناوی نا «سوله یمانی»، میرزا موسی هاتوتنه لای و بووه به هاو ده م و نووسه ری. نه گبرنه وه که میرزا موسی «۱۴۰» سه دوچل سال ژیاوه، دیوانی شیعری له ناو چووه، چهند شیعریک به کوردی و فارسی هه به، نه وه بوو بو په که م جار دوو قه سیده ی تریم له گو فاری «ناسوی زانکوی» دا بلا و کرده وه، به کیکیان شمش بهیت و نهوی تریان پنج بهیت بوو، پروانه بو: «گو فاری ناسوی زانکوی، ژماره «۲»، سالی «۱۹۸۰»، کومه له شیعریکی بلا و نه کراوه ی شاعیره ناو داره کانی کورد».

پارچه شیعره بلا و نه کراوه که ی بیمار

تا ره قییم حازره، بو من هه موو مانگ سه فهره
 نهو سه گه تا له که مین بی حه ضره م هه سه فهره
 گه ره له بن سایه بی طووبا به صه فا ماوا که م
 بیته دل یادی به دی نهو سه گه جیم بی سه فهره^(۲)
 بالشی جینگه م نه گه ره «قاهم» و «قوو» بی هه موو شهو
 دوور له بالات له به ده نما وه کو خارو حه جهره^(۳)
 ناخ له پاش نه م هه موو هه جرانه به کوبری ره قییب
 ده مدی دهستم له قهدت چه سه به به میثلی که مه ره^(۴)
 به قسه ی خوش نیبه تی واته قسم بی درخا
 سه دوو سی توولکی وام کردوه، حیزبابه که ره
 چین به چین که وتوتنه سه ره یه که له دلان عوقده بی غه م
 بی به ماچی ده مه که ت لایه ده سا نه م که سه ره^(۵)

خهسته

تا نیستا زانباریه کی نه تو له باره ی نه م شاعیره وه نه هاتوتنه کایه وه، نه نها نه وه نه ده نه بیته که ماموستا رفیق حلیم له «شیعرو نه ده بیاتی کوری دا»، به رگی به که م، به غدا، سالی ۱۹۴۱ دا نه لیت: «مه خله سی شاعیریکی نه م ولانه به، ناوی و سه رگوزشته بی ژیا نیم

دهس نه که وت، ته نیا له «نه نجومه نی نه دیان» دا به عزنی شیعریم دیوه، ره نگه له شوعه رای قهرنی سیانزه مینی هه جری بی»، له کوتایی دا نه لیت: «زور جی داخه نه م شاعیره کورده که به شیوه ی شیعره کاتیا وا ده ره که ویت موکریانی بو ویت ناوو شوینی نه زانری و دیوانیکی ته وای نه گاته چنگمان».

شایه نی باسه که له کاتی خویا چهند پارچه شیعریکی تریم بو په که م جار له رۆژنامه ی هاوکساری دا، ژماره «۳۰۸»، ۱۹۷۶/۳/۱۱، بلا و کرده وه.

شیعره بلا و نه کراوه که ی خهسته

له دووری دولبه ری قامه ت شه که ره نه ی
 به خور دنی نه شکی خوینیم په یا په ی
 وه ها پا مالی جهوری خینی هه جرم
 نه ماوه زه ره بی که م بوو به لاشه ی^(۶)
 ده نالینیم شهوی تا صوبحی صادق
 به رۆژدا شیوه ن و هاوارو هه ی هه ی
 له به زمی مه جلیسی غه م دا هه میسه
 پیاله ی مه ی ده نوشم هه ره وه کو که ی^(۷)
 چ خوشه قه صدی کو شتم کا نیگارم
 بلیم قوربانی ده ستت بم ده سا ده ی
 که به خروشی له دل دا عه شقی له یلا
 وه کو مه جنوونی به ره... ده که م طه ی^(۸)
 نه جهل کوا رۆحی شیرینم بکیشی
 خه لاصم کا، له ده ست جهوری هه تا که ی
 ده بی خوش دل به حالی زاری من به
 که ده م بی نی ده لئی سه د شوکر نوخه ی
 چی په گریان و سینه ت «خهسته» نه م وت
 مه که فره مانی بی نه ندازه په یا په ی

مه لا محمادی میره دی بی

ده رباره ی نه م شاعیره هه ج زانباریه کم چنگ نه که وت، ته نها نه وه نه ده نه بیته که خه لکی کوردستانی نیرانه و شاکاریکی نه ده بی هه به

که باسی ده ریاچه می زریبار نه کات... به لام نه وهی لیره دا نه یخه م بهر
چاو په ک پارچه شیعره که له پارچه به یازینکی کون دا بهرچاوم
کهوت و هر به ده سخه تی خوی نووسراوه ته وه... نه مهش پارچه
شیعره بلاونه کراوه که به:

کهلامی مهلا محمدی میره دی بی

ده لنین نه مرو کچان ده گرین به جاری
ده نالین له بو په ک هه رزه کاری
که هاتن کور به غه مزه، کچ به قه مزه
ده بوون تیکه ل له سره حوض و فواری^(۹)
له ونی کردیان صه فاوو سه پرو صوجهت
له لیوی دولبه ران، شه ککه ر ده باری
هه موو ده ستیان له مل په کتر ده کردن
ده بیان کرد ماچ و موج هه ر کهس له یاری
په کی ماچی ده کرد کولمی گول نه ندام
په کی دهستی ده برد بو گول به هاری
په کی دایم به رابه ر یاری خوی بوو
په کی بوسی دوو چاوی نازداری^(۱۰)
په کی دهستی له ناو ده ست و په کی ده م
په کی مه دهوشی عشقی مه هوزاری
له لانی عاشق و مه عشوقه تیکه ل
له لانی مهی ده دا زیبا نیگاری^(۱۱)
له لانی قاوه وو قلیان موهه ییا
له لانی دنی شه رابی خوش گه واری^(۱۲)
په کی بی هوشی ساقی، په ک به مهی بوو
په کی ناظیر له بو دیداری یاری
په کی یاری له باوهش گرتوو تنگ
په کی دهستی له گه ردن قه د مناری
له بهر زرنگی گواره و گو وو کره مک
نه ما دهنگ و صه دای زهنگی قه تارنی
که ناوازی صه دای کور له و سه عانه
ده هاتن پول وه کو ره عدی به هاری

به وه صلی گول ده گهی تویش نهی «محمد»
مه که ته عجیل، بکه صه پرو قه راری

« ۴ »

مهلا محمودی باکی^(۱۳)

مهلا محمودی باکی زانایه کی سه رده می شیخ عمری بیاره، بووه،
ماموستای کوچ کردو و علاء الدین سه ججادی له میژووی نه ده بی
کوردی دا نه لیت: «مهلا محمودی باکی له ده ورو بهری سه قز له
نیوان سالانی «۱۸۳۵ - ۱۸۹۹» زدا ژباوه».
هه ر ده براهی نه م شاعیره، ماموستای کوچ کردو و. ماموستا مهلا
أحمدی قازی له کتیبی «ساخچه ی بون خوشان» دا نووسوبیتی و
نه قه رمویت: -

«هه روه ها له مناقباتی شیخ عمر ضیاء الدین «قدس سره» که نه ویش
دوو کهس کویان کردوته وه، په که م حاجی مهلا یوسفی «متخلص» به
«مه جمه ر» که «کاتبی» بووه، نه دیب و خوینده وارینکی قابل بووه، له
سالی ۱۳۱۴ ی کوچی دا کوی کردوته وه، دووم جه نابی زاناو پایه دار
مهلا محمودی «متخلص» به «باکی» له سالی ۱۳۱۸ ی کوچی دا کوی
کردوته وه، نه ویش لایه گور یومه بو کوردی، نه گه ر خوا جه ز کات
نه بیان نووسمه وه تا برابری کورد زمان لی بیان بی به هره نه بن»،
هه روه ها ماموستا نه لیت: -

«سووم له کتیبی «نور الناظرین» ی مهلا محمودی باکی وه رگرتووه».
وا لیره دا پارچه شیعرینکی بو په که م جار بلاو ده که مه وه، شایه نی
باسه نه م پارچه شیعره م له کاتی خوی دا، «شهش» جهوت سال
له مه و بهر» له سر بهرگی کتیبکی ده ستووسی به هه شتی ماموستا مهلا
محمدی گه لالی بهرچاو کهوت، نه وهی بوم ساغ بوته وه لیره دا
نه یخه مه بهرچاو.

شیخ علی قه رده اغی

ده براهی ژبانی نه م شاعیره هیچم دهس نه کت، نه گه ر که سی
شتیکی له باره وه ده زانی با بیخاته بهرچاو، شایه نی باسه له لاپه ره
«۸۰، ۸۱، ۸۲» دا چوار قه سیده ی نه م شاعیره ی تیدایه. لیره دا تنه ا
دوانیان ده خه ی نه بهرچاو، لیره دا گه ره که نیشاره ت به شتی بکه م
نه ویش نه وه به که له کوتایی شیعره ی په که میاندا ناوی «نالی» هاتووه،

به لام شيعره كه هي نالي نيه، يو نهوه ناوي بردووه كه مه بهستيكي
تايسته تي خوي له شيعره كه دا ده برخا له رووي سوزو هستي
شاعيره وه، نه مهش ته واوي هردوو شيعره كه يه:

كه لامي شيخ علي قه ره داغي

«۱»

هاتني وه قتي به هارم خوشه لا
گه شتي ده شت و ميرغوزارم خوشه لا
پنم مه لي واعيط نه ظهريازي مه كه
سه يري عيشوه ي چاوخومارم خوشه لا
مه درسه زهوقي نيه ته درسه كه ي
گولشه ن و ناله ي هوزارم خوشه لا
من موطالاي ده ورو ده رسم بوچي به
حله لي نوكتي خالي يارم خوشه لا
شيعري نالي بي حوزن سوزي نيه
شيعري «عالي» دل فوگارم خوشه لا

«۲»

گولم داغي گولباغي جيتانه
گولي من عيني جانه، هين جوانه
گولم وهك گول نيه جيگهي له سهر خار^(۱۷)
گولي من ساكني ته ختي شه هانه
گولم وهك گول نيه بو نهو خهزان بي
گولي من سه بزه دايم بي خهزانه^(۱۸)
گولم وهك گول نيه كه م شوق و شوعله
گولي من نه ووه له، زومره ي مه رووانه^(۱۹)
گولم وهك گول نيه كه کوتاهي قامت
گولي من «عالي»، سه رو ي ره وانه

په راويزه كان: -

۱ - دوستي خوشه ويستم ماموستا محمد رحيم رمضان نم
كه شكوله ي خسته بهر ده ستم و رني نه وويشي دام كه
بيان نووسمه وهو بلاويان بكمه وه، سوپاسي ده كه م.

۲ - سايه: شيعر.

طوبوا: ده لين دارنيكي به هه شته.

ماوا: كورته ي مه نوايه.*

۳ - بالش: سه رين.

قلم و قوو: دوو جور بالنده ن، په ره كه يان نه رم وشلن.

۴ - كه ميره: نهو پشتينه يه كه ثافره تي كورد نه يه ستي.

۵ - كه سهر: ناخوشي، غم.

۶ - لاشي: كورته ي «لاشي» ي عه ره ي يه، واته هيچ.

۷ - كه ي: كورته ي كه يخورسه وه كه پاشايه كي كون بووه.

۸ - نم و شه يه م بو ساغ نه بووه وه، ته نها به م جوره نووسراوه:

«بيدا»، نيتر نازانم چي يه.

۹ - ده بويايه بليت: «كه هاتن كور به قه مزه، كچ به

غم مزه»... به لام نيمه وهك ده ستووسه كه خستمانه بهر چاو.

۱۰ - بو سي: ماچي كرد.

۱۱ - زيبا: جوان.

۱۲ - شه رايي خوش گه وار: بهو شه رايه ده و ترني كه به ناساني

به فورگا ده چينه خواره وه.

۱۳ - تا نيستا هيچ زانياريه كه له سهر نم زانايه بلاو

نه كراوه ته وه.

۱۴ - نه مانم بو ساغ نه بووه وه

۱۵ - نه مه شم هه ر بو ساغ نه بووه وه.

۱۶ - خمه: چه ماوه ته وه.

۱۷ - خار: درك.

۱۸ - خهزان: وه ختي گه لاريزان، واته: پايز.

۱۹ - زومره: ده سته، كومه له.

ھوزانئاقى گورد

مەلا خەلىلى سىرتى و «ئايىن»

● مەسعود حسين بوتانى ●

مەلا خەلىلى سىرتى ھوزانئاقى كوردە ھېشناج فەكولىن لىسەر ھوزانىدە ۋى بدورستى ئەھاتىنە كورد، ئەفجار مە پىشتى زانى كوردەم ھوزانىدە ۋى ژەندەك تۈزى داقتىن و لىسەر بېيىش بىقى فەكولىن سىت

بابەتەكى دى لىن ئاقى «مىبىت الصىفات السلىبە» قاندا ئىدىيە پەستىد خۇد دى دىكەت و دىبىزىت «ۋىجودا ۋى عەينە ژبو ذاتى ۋى ئە ئەۋل ئە ئاخىر ئە ضەدە ۋى ئە مىثل و ظەھىرو ۋەزىرو مىكان ئە مانع و معىن و جىھات و زەمان ئە جىسم و ئە جەۋھەر ئە نورو عەرض ئە ذۇ لىون و مىقدار و شەكل و مەرض ئە ئەۋلاد و زەۋجەت ئە باب و ئەدا ئەھم كوف و مەۋت و زەۋالا خۇدا»

ئەھەمى پەستىد خۇدەنە كۆنى دۈبىرە ژقان تىشنا لەۋا دىبىزىتى «الصىفات السلىبە» ھوسان ھوزانئاقى مە راستىد ئىسلامى دىيار دىكەت كۆ خۇدەنە مەزىن و سەردارى ھەمىيە ئەنە ئىككى يە بەلكى ھەر ھەبۈبە ئەكۈر ئە بۈننى ھەبۈبە. لەۋان دىبىزىت «ئە ئەۋل» ھەروسا ج دوماھىك ژ بو نىن و دى ھەر ھەبىت دەما دىبىزىت «ئە ئاخىر» ئەھە ۋىلن ئاقى «الصىفات السبە القدىمە» ھەندەك پەستىد دى كرىنە دىبىزىت

«صىفاتى دىسبە ئەزەل ۋى ھەنە ئە عەبىن ئە غەبىرى ئە ۋەك ئىت مەنە جەپاتە دگەل علم و سەمە و بەصەر ئىرادەت دگەل قودرەتا خەبىرو شەر مورىدە ژم بو غەبىرو شەران ۋەلى

مەلا خەلىلى گەلەك ھوزان ھەنە، ھەمى ژى دەبىسارا ئاقى دەپەپىن، ھەر ھوزانەكا ۋى لۇبىر نەھەكى يە ۋەكى بابەت بابەت ئەھاندىنە ھەر بابەتەك تىشەكى ژ ئاقى ئىسلامى رۈن دىكەت، بابەت ئىككى ژ ھوزانىدە ۋى لىن ئاقى «مىبىت الفروض العىنە» ئەگەر ئەم ھىف كەپتە ئاقى ئىسلامى دۈرەنگىت «فەرض» ھەنە ئىك «فرض العىن» دۇ «فرض الكفاية» فرض عىن ئەۋ فەرضە يا كۆ ھەر ئىك بىكارى خورايت ئاقى ئىك بىكارى ۋى رابىت ۋەكى ئىقىزا دىقت ھەر ئىك ئىقىزا خۇ بىكەت ھەكە ھەندەك ئىقىزا بىكەن و ھەندەك ئەكەن ئەھە لىسەر بىد دى نارابىت ئەفەندە نەكرى. «فرض الكفاية» ۋەكى ئىقىزا مەريا ھەكە ھەندەكا يان ئىككى كۆرگۈنەھ لىسەر ھەمىيا رابىت مەلا خەلىلى چەلەنگە مەلەقان دىئاقى دا «فرض عىن» دىياركرى يە دەمى دىبىزىت «كۆ ئىمان و ئىسلام و صوم و صەلات ل سەر مال دارانە جەج و زەكات» ھەندى ئىمانە فەرضە مەۋقۇ بو سەلمان ئىمانى بىخۇدەنە مەلا ئىكەتاۋ كىئىت ئاسمانى و پىنغە مەراۋ رۇزا قىامەتى و بىقەدەرى بىخىرو شەرا بىنەت. ھەروسا دىقت ھەر ئىك بىخۇ رۇزى و ئىقىزا بىگرىت و بىكەت، جەج و زەكات لىسەر ۋان فەرضە بىد مال و مالىت ھەى بى ئەبىت و ئەشەت لىسەر نىنە قان تىشنا دىيار دىكەن دەمى دىبىزىت:

«تو ئىمانى بىاۋەرىا دل بزان مطىع بۈنە ئىسلام ب ظاھر بزان تو مەنا شەھدى كۆ باۋەر بىكى تەلفظ ئەگەر قادرى بى بىكى»

رضاووی تو نینه بشولا نهلی
نهوی دی کهلامی به قه‌دیم
حروف و لوغهت حادثن نهی حکیم
نهف په‌سنه حهفتن لدهف خودی مه‌زن هه‌نه

۱ - ژبان

۲ - زانین

۳ - گولی بون

۴ - دیتن

۵ - ئیرادهت

۶ - شیان

۷ - ناخافتن

نه‌گه‌ر سه‌ح که‌بنی خودی ژبان هه‌یه لی نه‌وه‌کی مه‌ دژیت یان
ژبانان وی نه‌وه‌کی یا که‌سی‌یه نه‌فه ژی دیار دبیت ده‌می دقورئانان
پیروزدا تیت.

«الله لا اله الا هو الحي القيوم» سوره‌تا «البقرة» نایه‌تا «۲۲۵»
هه‌ر وسا زانین یا هه‌ی چونکو نه‌گه‌ر زانین نه‌با دا بی نه‌زان بیت نه‌فه
ژی ناییت د ده‌ره‌قا خودی دا قورئانان پیروز نه‌فه یا دیار کری «وهو
بکل شی عليم» سوره‌تا «البقرة» نایه‌تا «۲۹» گولی بون و دیتن ژی ژ
په‌سیند وینه دبیت و گولی دبیت هه‌روه‌کی د قورئانان دا هاتی «ان
الله سمیع بصیر» سوره‌تا «الحج» نایه‌تا «۷۵» هه‌روسا ژ په‌سیند وی
«ئیراده‌ته» ئیرادای لسه‌ر هه‌می تشتابه هه‌روه‌کی دقورئانان پیروز دا
هاتی «انما امره اذا اراد شیئا ان یقول له کن فیکون» سوره‌تا «یس»
نایه‌تا «۸۲» شیان ژی هه‌یه چونکو نه‌گه‌ر نه‌بادا نه‌شیان هه‌بیت
نه‌فه‌ژی ژخودی دویره هه‌روه‌کی دقورئانان دا هاتی

«ان الله علی کل شیء قدير» سوره‌تا «البقرة» نایه‌تا «۱۰۹» ناخافتن
ژی هه‌یه لی ناخافتناوی نه‌وه‌ک یا مه‌یه نه‌فه‌ژی دیار دبیت ده‌می د
قورئانان پیروزدا تیت

«وکلم الله موسى تکلیما» سوره‌تا «النساء» نایه‌تا «۱۶۴» هه‌روسا د
ده‌ره‌قا مه‌لائیکه‌تادا بابه‌ته‌ک هه‌یه لین نافی «مبحث الملائکه»
دبیزیت کو راسته مه‌لائیکه‌ت هه‌نه ژ بو خودی هه‌ر ئیک تاپیه‌ته
بکاری خو‌فه. هه‌روسا دیار کری‌یه کو نه‌وژی دنی مرن و له‌حشتی
خزمه‌تا خه‌لکی به‌حشتی کن.

«مه‌لائیک ژبو وی هه‌نه بی عه‌ده‌د

مودامی عیاده‌ت دکن بی مه‌ده‌د

هنگ ژنی خه‌واصن وه‌لی هه‌ر په‌کی

فه‌بوه‌تی کری نه‌و ژ بو شوله‌کی

فه‌نا دنی بین و بچن جه‌نه‌تی

ژ بو نه‌ه‌لی ویرا بکه‌ن خه‌لمه‌تی»

د ده‌ره‌قا پیغه‌مه‌بری دا بابه‌ته‌ک چاک کری‌یه لین نافی «مبحث

الرسالة» دیار دکت کو «محمد» سلافید خودی لسه‌رین هنارتی‌یه‌و

پشتی وی ج پیغه‌مه‌ر نالین، بهاتنا وی نه‌ف نایینت دی مه‌نسخ

بوینه. دبیزیت «محمد ره‌سولی خودایه‌ هتار

ژبو ئینس و جن به‌له‌ک پیشوار

ب دینی وی دینی دی مه‌نسخ بون

که‌مال و فه‌ضل بومه‌ بی زیده‌بون

خودی نه‌و کره‌ خاتمی نه‌نیان

ولاکین نه‌وه‌ سه‌روه‌ری نه‌تقیان»

«معراج» بابه‌ته‌کی گرنگ و به‌ایه‌ لناف بوسلمانان رویدانه‌کا
مه‌زنه، ده‌می پیغه‌مه‌ر سلافید خودی لسه‌رین دشه‌فه‌کی دا چویه
ناسمانان نیزیکی خودی بوی و خودی دینی، مه‌لا خه‌لیلی سیرتی نه‌ف
چه‌نده دیار کری‌یه د «مبحث المعراج» دا دبیزیت

«ژ که‌عبا مونه‌وه‌ر خودی له‌یله‌کی

بره «مسجد الاقصی» نه‌و له‌حظه‌کی

هه‌می نه‌نبیا لی جفان وی ده‌می

ل وی بو ئیمامی نه‌وی عالمی

ژ وی نه‌و بره «سدره‌ المنتهی»

ب قابی دو قه‌وسان فه‌بال وی گه‌ها

ب روح و جه‌سه‌د فه‌ نه‌وی بر سوار

ب چافی سه‌رنی خو خودی دی دوجار

لین نافی «مبحث عدد الانبیاء» هژمارا پیغه‌مه‌را دیار کری‌یه دبیزیت

سەدو بیست و چار هزارن «۱۲۴۰۰۰» نەبی

رەسول سنی سەدو سەیزدەھن «۳۱۳» ئەی نەبی د قورئانی بیستن

دگەل ھەشت دی

نیشانید روزا قیامەتی گەلەکن مەلا خەلیلی بەحس ژەندەکا کری یە

لبن نافی «مبحث علامات الساعة» ئەوزی ئەفەنە

۱ - ھاتنا محمد مەھدی کونیشانید خو ھەنە

۲ - ھاتنا دەجال

۳ - ھاتنا یا جوج و ماجوجا

۴ - روز دەرکەتن زلزلاروز ئافای ئە

ئەفە گەلەک نیشانید دی ھەنە کوبەحس ژنی ئەکری یە، دبیژیت.

«علامت ژ بو ساعەتیرا پرن

بکلی ژ فەرضانە باوەر کرن

ظھور بوئا مەھدی خروجا دەجال

دی نازل بی عیسی ژبو «ذی الضلال»

وہ یا جوج و ماجوج کوپر ھەببەتن

دگەل «دابە الارض» روز دەرکەتن

ژ مەغرب ئە ئەو کوزوی دەرکەئیت

دەرنی تویی دی لەمە دا کەئیت

ھیشی دارم بقی فەکولینا سئک من بەھا گەھاند بیت.

ژیدەر:

۲ - من سود ژ پەرتوکا «اصول الدین الاسلامی» وەرگرت

ژدانانا د. رشدی علیان وقحطان الدوری. مطبعة جامعة

بغداد ۱۹۸۱

۱ - نھج الانام - الملا خلیل الھیزانی الاسعدی - محمد

رمضان بوٹی الکردي - مطبعة الترقی بدمشق ۱۳۶۶ هـ -

۱۹۴۷ م.

«وجود! وی عەینە ژبو ذاتن وی

نە نەول نە ناخ نە ضدە وی

نە مثل و ظھیر و وەزیر و مکان

نە مانع و معین و جیھات و زەمان

نە جسم و نە جەوھەر نە نور و عەرض

نە ذو لەون و میقدار و شەکل و مەرض

نە نەوالدو زەوجەت نە باب و نەدا

نە ھەم کوف و مەوت و زەوال خودا.

سهید ئهحمهدهی خانهقا

له

ههلوێستیکی جوامیری دا

● غفور میرزا کریم ●

خانهقا وهك دیارهدهیهکی نایینی و لایهنیکی کۆمه لایهتی دهوری گهروهو نایهتی له جی بهجی کردنی ئهرکی کۆمه لایهتی و کاروباری نایینی نان دان به دهرویش و صوفی و دامساوان و حهواندنه وه بیان و ریزگرتن له میوان، چاوکردنه وهی کۆمه لانی خه لکی دا کردوه و پیشان داوه که له نهجسام دا ناوی خانهقا به بالای ئه م بنه ماله دا براره و ناوبانگی ئه م بنه ماله یه له کۆمه لنگه ی کوردی دا به ناوی بنه ماله ی خانهقاوه ده رچه و بیلایوته وه، خانهقا له دوو وشه ی کوردی «خانه» و «گه گاه» پینک هاتوه که به مانای جیگا و شوینی نان دانسان و حهوانه وهی هه زارو دامساوانه وه دی، که دواتر ناوی به جیگی به رینه وه بردنی کاروباری نایینی، باره گای ته ریشه دانان راو ته گیر و ناموزگاری کردنی کۆمه لانی خه لکی چاوگه یه کی وریا بونه وه و بنکه یه کی هه لساخان به گزاجوون به رووی چه رخی چه پ گه ردو به رامبه ر زۆردارو دوژمن ده رکردوه و ناسراوه.

سهید ئهحمه د ۱۸۷۳ - ۱۹۵۲ هه ر له سه ره ئای ژیا نه وه شوینی شیخ حسین باوکی و شیخ قادری باپیری و باو باپیرانی له نایین پهروه ری و جوامیری و زانستی دا هه لگرتوه و له سه ر ریزه وه ی ژیا نی پر شکۆمه ندیان له بهر تیشکی هه لوێستی میرخاسی ده ست بلایان له بهر روونکی تاقی کردنه وه ی ژیا نیان دا هه نگای ناوه و مه شقی کردوه تا له نهجسام دا به لی هاتویه وه پایه ی گه وه یی و زانستی وه رگرتوه به وینه ی نوینه ری بنه ماله که ی له باره گای خانهقا دا به دروستی ئهرکی نایینی و کۆمه لایه تی و کوردایه تی برده وه به ربه.

خیل و هوزه کانی کورد هه ر له شیخ بزه یینی و شوان و کافرۆشی، جاف، سالی، هه مه وه نده و رۆژبه یانی و زهنگه نه تا کاکه یی چ بو راویزی کردنی بی یان بو چاره سه رکردنی کیشه یان یان هه ر بو زیاره ت، سال دواتزه ی مانگ به لکو به هه میشه یی هه وارگه ی میوان داریا ن له خانهقا دا نه خست جگه له مه هه ر پساویکی گه وه یا

ریشه ی بنه ماله ی خانهقا پایه و پله ی گه وه و جوامیریان بو میز و وه یه کی دیاری کراوی هاوچه رخ بو باپیره گه وه بیان سهید ئهحمه دی سهردار بو بنه ماله ی شیخانی به رزنجه نه گه رینه وه، ههروه کو دهوری شکۆمه ندی و بالایان له مهیدانی نایین پهروه یی و زانستی و چاوکردنه وه ی کۆمه لانی خه لکی به زهقی و روونی دیاره. کۆمه لانی خه لکی له ناستی ده ربای سه خاوه ت و هه لوێستی جوامیری و هه لسوکه وتی میرخاسی ان دا ده ست به سنگه وه نه گرن و باوه شی ریز و خوشه و یستیان بو نه که نه وه که دواتر بوونه مایه ی شانازی جیگی به رزی گه له که یان و ناویان له لاپه ره کانی میز و وه ی کوردا به مه زنی تو مار کرا.

ناودارنیکى سر به میرى له نسته مبوله وه یا له به غداوه بهاتایه ته کهرکوک، نه بویه به ناچارى پیلایى غریبى له خانه قادا بگردایه ته وه وه به زیاره تى سدید نه حمده بگه پشتهایه. لهم باره گایه دا زور کارو کیشه ی گرنكى عهشایرى یا میرى یا کومه لایه تى باس نه کراو لیک نه درایه وه نه خشه ی چاره نووسى بو نه کیشرا.

سدید نه حمده له ری رهوى ژبانى نه مهنى ۷۵ سالى دا رووداوو قهوساوى گرننگ و تاییه تى دیوه. خانه قا لهم بواره میژووییه دا به هزاره ها میوانى جوراو جورى به خووه گرتوه وه جوره ها کیشه ی له باره گای دا چاره سر کراوه. نیمه له کاروانى ژبانى سدید نه حمده دا ههز باسى ته نها هه لوئىستیک له وه هه لوئىسته جوامیرانه ی نه که بن که پیویسته له لاپه ره کانى میژووی ناودارانى کوردا تومار بکرى، کورد واتهنى مستى نمونه ی خهرواریکه. بزوتنه وه ی رشید عالی گه بلانى ناگرى رق و قینى له دل و دهروونى کومه لانى خه لکی دژى به ئینگلیزى له سه راسه رى عیراق دا خوشى کرد له ده سوو لایه کى ولات دا ترسو له رزى خسته ناو دلئى کاربه ده ستانى سر به ئینگلیز له کهرکوک مه لبه ندى کومپانیای نهوت «موره گه ی پشنى ئینگلیزه کان» ژبانى کاربه ده ستانى گه وه رى ئینگلیزه کانى خسته زبیر بارى مه ترسیه وه. هه ره شه ی سیداره وه مردنیان لى نه کردن چاره نووسى دواروژبان لى تاریک کردبون ههروه ها هه له هاتنى شیخ مه محمودى نه مر له به غداوه به دزیه وه وه هوارگه خستنى له سینه ک و دارى کلى و گردبون وه ی چه کدارانى کورد له ده ورى زیاتر کلپه ی ناگرى قینى له دلئى گه لى کوردا دژ به ئینگلیز خوش کرد. لهم بواره میژووییه دا ده ورى بالا پایه ی به هیزى سدید نه حمده ی خانه قا له ناو کومه لانى خه لکی کهرکوک و ده ره وه ی دا وه ک روز به دیار نه کهوت حکومتى ره شید عالی گیلانى بو کوتاند نه وه ی سه رو گویلاکى کومپانیای نهوت له کهرکوک فه رمانى گرتنى سى کاربه ده ستى گه وه رى کومپانیا «چاکمان، لاین، گرین» ده رکرد وه خه بایلیان وابوو که به سیداره کردنى نه م چهنه ئینگلیزه توله له ئینگلیزى داگیر کهر بسینن. بویه تنگیان به متصرف فائق شاکر هه لچنى وه په پتا په پتا داواى خنکاندنى نه مانه بان لى نه کرد.

نهانته بو جى به جى کردنى نه م مه به سته کاربه ده ستانى به غدا

له گه ل غروبا سه فیری «المانیاه له به غدا هاتن بو کهرکوک بو لای متصرف. به لام متصرف به رامبه ر نه م داواکردنه زبیرى و دوربینى نه نوینى پنیان ده لیت نه عدم کردنى نه م ئینگلیزانه بى محاکمه کردن نازاوه تان بو په پدا نه کاو نه نجامى باش نابى چاک نه وه یه له م شاره دا که پیاوی گه وه زانا هه یه بیرواریان وه رگرین و قسه و ناموزگاریان بکه بن به سر مه شق به م رهنگه نه تیرن به شوین سدید نه حمده دا.

سدید نه حمده زور به لیهاتسوویه وه به ره نگارى فه رمانیان نه وه ستیت، سوور به سوور تیان نه گه یینى که پیویست ناکا ئیوه ش بین به ئینگلیز هه رچى که سى دوژمنایه تیان له گه ل دابکا سیداره ی بو هه لخنه نه م ئینگلیزانه نه گه ر تاوانبارن نه توانن بیان دن به محکه مه با دادگا بریاری راستى خو ی بدا به پیچه وه انه وه به سیداره کردنیان نه نجامى باش نابى به م جه شته گیراوه کانى له په تى سیداره رزگار کرد هه ره وه که به گه رانه وه شى شیخ حسه بنى کورى به دزیه وه نارد بو لای گیراوه کان بى یانى راگه یانده که حکومت هه لوئىستى به رامبه ریان خراپه و ناماده یى خو یان بو رزگار بونیان له به ندیخانه پشان دا به لام دیاره گیراوه کان باشتر له بارو د خه که شاره زاتربون له و باوه ره دابون که عومرى بزوتنه وه که ی رشید عالی کورته بویه وه لامیان به رامبه ر نه م هه لوئىستى سدید نه حمده ته نها سوپاس بوو به س. پاش زبیر که وئى بزوتنه وه که وه هاتنه وه ی ئینگلیزو ده ست و په یوه نده کانى بو سه ر ده رگای ده سه لانداری ئینگلیزه کان و پستیان پاداشتى چاکه و جوامیرى سدید بدنه وه بویه له مه لیکى به ریتانیا وه نیشانه ی سیر و نوتومیلیکیان به خه لات بو سدید هینا. سدید به بى که نینه وه رووی تى کردن به نوکته و قسه ی خوش هه ردوو خه لاته که ی به سه رادانه وه وتى: من وه ختى خو ی خه لاتى سولتانی عوسمانیم وه رنه گرتوه من له ویزدان و بیروبرای خومه وه به م کاره هه لساوم هه یچ پیویستیم به خه لاتى ئیوه نیه هینتا جیگه ی گولله ی ئیوه که له شه رى شه عبده پتانه وه ناوم وا به شانسه وه به لای که مه وه بیست و چوار دیم هه یه نه توانم ته نها له به راتى چواریه کى دینه کم نوتومیلیکی وه هاتان بو بکرم و وه به خه لات پیشکه شتانی بکه م، دوا تکام نه وه یه پیاوی خوتان بناسن.

سه ر چاوه: نه م زانینه م له دانیشتیکا له گه ل به ریز مه لا ئیبراهیم که کاتى خو ی له چله کان دا په نابه ر یوه له خانه قا لای سدید نه حمده وه رگرتوه، ههروه ها به ریز میژوونوسى هاوچه رخ جمیل روزه یانیش له خوینده وه ی دا په سندی کردوه.

نېچر

زستانی نال

■ دیلان ■

دل نه سووتی .. مه شخه لیکه گرگرتوو
وه کو پووشی .. خه رمانی بهر با که وتوو
پاش ماوه که ی «چه والیکه»^(۱) بی سووتوو
کانی خوینه .. وشک ناکا وه ک مردوو ..!

* * *

روو له كوي كين... كوي بهرینه بو راویز
 بی کره مه^(۱)، بی خر مه مه، کاتی چیز...
 هیچ نایگاتی... نهك تفهنگی، توپ هاویز
 سر خول نه دا به چوار لادا گیزو ویز!

بهره «کوتهل»؟ رازی تازهی زستانه
 لیو رهنګ کردن... جامخانه کی... «دوکانه»
 هه نار لقی به سر سنگا پرخشانه
 «ناخ شاخه کان» دهست و پنجهی سرشانه

دهنکی هه نار... وهك دلویی گریانه
 له ره ی سنگه... زره ی دهست و فنجانه
 دل نه سمرتی... تیر هاویزیش «چاوانه»
 لیو رزاوه... له سر پشته... «خومخانه»^(۲)

«۲»

روو له كوي كين؟... تیشووی ریمان فرمیسه
 توشه بهر ی «جه والیکي پر تیسکه»
 دل هه لگی رسا... پشکوی زیری تامیسکه
 گورج لی نه دا... خیرا خیرا وهك تیسکه»^(۳)

زستانی ئال، کی هاوارازو هاوری به؟
 کی؟... بهر هه می چی چنگی کونی بی به؟
 کی...؟ ده ماری نهك «خلیچکه»^(۴) وهك ژئی به؟^(۵)
 رینگا بره... که مه تونده... به بی به؟...

کی؟... هاوارازه؟... هاو نیازه... هاو دهرده؟
 کوری شه وه... روله ی روزه... نه به رده؟
 گرگرتووه... نهك سوتاوه... هام فدرده^(۶)؟
 پشکو خوره... ناگر هاره... وهك به رده؟...

کی؟... شین پو شه... شه وه بهرگه... داماره؟
 جگه ر گومه... ئیسقانی... داکرماوه؟

سپینه ی چاو... جوگه خوینی... تی زاوه؟
 هاوری منه... بیته پیشی... بهم لاره؟!

«۳»

کی؟!... هاوشانه هاوشه قاوه... سنگ پانه؟
 بیری تیزه... وهك نه شته ری ده بانه؟
 پیست نه ستوره... بولی قهومان... قه لغانه؟
 هاوری منه... دهم بیته هم گیانه...

زستانی ئال... زستانی شین... کرپوه...
 دای پوشیوه... نهو بهردانه... نهو چیوه^(۸)
 به فرمال کوا؟... بو ری بران... لهو کیوه...
 کوی بهرزی به... نامیته به... نشیوه؟...

سر دهر کردن... له لای هندی... بوسیاره^(۹)
 سه ربه رزیتی... ئیش هینه ره... جه خاره^(۱۰)
 گوی ئاخین... بارانی ژیر ده واره...
 لرف لی دان... کراوه به... به باره...

په راویزه کان:

- ۱ - چه والیکه: چیلکه و چه وال
- ۲ - کره: داکرمانندی ئیسقان.
- ۳ - خومخانه: مه یخانه.
- ۴ - تیسکه: تیسکه ی تفهنگ، خیرا دهرچوون.
- ۵ - خلیچکه: خاوو خلیچک.
- ۶ - ژئی: توندو قایم، بهرگه گر.
- ۷ - هام فدر: وهك من، هاوتا.
- ۸ - چیو: به شیوه ی موکریان چه وو بهرد.
- ۹ - بوسیاره: زوره، «سر دهرکه مال بوسیاره».
- ۱۰ - جه خار: درکی تیزی خوین لی هینه ر.

شیری پیروژ

● جمال شاربازیری ●

وشه‌ی شه‌هید... هه‌رگیز نه‌که‌ی فه‌راموش
 نه‌ی دیده‌وان
 به‌وان ریژی شیره‌وان
 کاتی به‌ لای شیرا راگوزارت کرد
 به‌ کویستان و، پایزه هه‌واری‌دا
 که‌تیر سه‌یری... جه‌نگه‌لی و نزارت کرد
 له‌ ته‌ک ناله‌ی کۆترو هوزاری‌دا
 که‌ یادیکی ئالوزاوی یارت کرد
 له‌ دهم دادو سکالاو هه‌واری‌دا

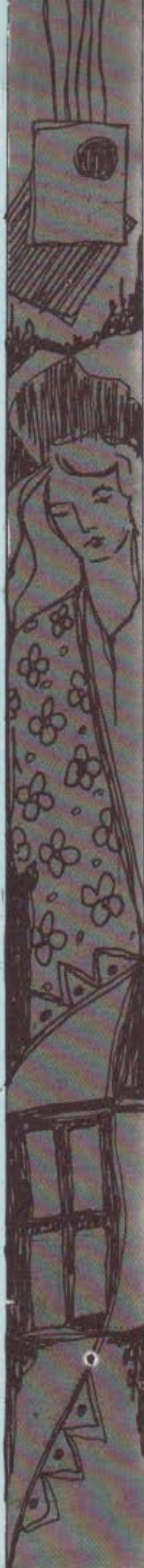
ئه‌وسا شیرت... لا ده‌بینه... بالا نوین
 خو ده‌بینی له‌ کام جیهاندای... کام شوین
 ئه‌وسا شیر ده‌که‌ی به‌ ئالای پشه‌نگ
 له‌گه‌ل کۆسه‌ی شیرا ده‌که‌ویته جه‌نگ

ئه‌ی باخه‌وان
 هونه‌رمه‌ندی شیره‌وان
 کاتی قژی په‌ری شیر دادینی
 ئاگادار به‌ هه‌ل نه‌وه‌ری، تالینکی...
 که‌ رویشتی بو‌ دل خوازی و خوازی
 به‌ینی ده‌سکیش ده‌س نه‌ده‌یته بالینکی...
 کاتی په‌نجه به‌ شان و ملیا دینی
 وریابه ره‌ش نه‌بینه‌وه خالینکی...
 ئه‌ی به‌هره‌مندی دل نیان
 په‌ری شیر مه‌ره‌نجینه تووبی خوا!
 نه‌ده‌ی ماوه... ئه‌ی شیره‌وان...
 شیه‌لی لیوی مه‌گه‌ز پیانووسی و بیخوا.

شیر دایک و باوک و خوشک و برامه
 له‌ شه‌وگاری ته‌نیایی دا... چرامه
 شیر زه‌می قومی ماچی ژوانمه...
 روژانه‌مه و گوژمه زانی هه‌ژانه
 دلدارینکی هاو سویندو هاو به‌لینمه
 دیدارینکی گه‌شه‌ی تاسه‌ شکی‌مه
 شیر کۆرپه‌ی جگه‌ر گو‌شه‌ی ئامیزمه
 زاده‌ی خه‌م و زامی عه‌شقی به‌ پیزمه
 شیر میرگی نه‌رگیسجاری... بیرمه
 شارزینکی سه‌ی پۆشی... ژیرمه
 شیر که‌ژی توژ قه‌رسیلی بزوینمه
 چاوگه‌ی... جوگه‌ی ده‌ماری خوین بزوینمه
 شیر گیانی ره‌زو کینلگه‌و په‌ریزه
 بنکه‌و قه‌دی دار به‌رووم و دار گو‌یزمه

شیر... نۆردووی بوخچه‌ی شوانی سه‌فه‌رمه
 چۆغه‌ی به‌رمه... بو‌ ئه‌و ره‌نجه‌ی له‌ به‌رمه
 شیر قه‌لای دیوار پۆلای پاریزمه
 هوی مانه‌وه و تین و تواناو هیزمه
 شیر شاخ و هه‌ردو شارو گو‌ندمه
 نیشتمانی تازیزی مه‌ل‌به‌ندمه
 که‌شتی گه‌شتی گه‌ردوونیش و ده‌ریاشمه
 په‌ساپورت و پیناسی ئه‌و دنیاشمه

ئه‌ی شیر دوست
 هه‌وارگه‌و لانه‌ی کۆسپ و کۆست
 به‌لای کابه‌ی شیرا نه‌چی بی ده‌ستوژ
 ده‌ست نه‌ده‌یته پیتیکی ئه‌رخه‌وان پۆش
 که‌ بازنه‌گول... ده‌به‌ی بو‌ گلکۆی... گول بیژ...

داستانانی

هه‌ئۆ به‌رز نه‌فری

شیعری: - برهان هه‌زار

پیشکەشه به هونه‌رمه‌ندی لیهاتوو ماموستا «أحمد سالار»

کوردیمان	خەمت کردوه به په‌روانه ..	تۆ شایه‌نی
مۆرك و په‌یامی بی گه‌ردی	له ده‌وری شانوی	په‌یکه‌ریکت بو دارپێژی ..
له کۆل بنی ..!	ده‌گیري ..!	ئه‌گه‌ر نه‌مرم
ویست و خه‌می	هونه‌ره‌که‌ت گه‌لی به‌رزه ..!!	په‌یمان ده‌ده‌م،
ئاره‌زووت بوو ..	وانه‌ی می‌زوو،	تابلوی نیگارت ده‌کیشم ..
له کاروانی	نه‌وه‌ی دوا رۆژ	خامه‌و ره‌نگی
رۆشنیبری دوا نه‌که‌وین ..	فیر ده‌کات چون ..!!	به‌ره‌ی گه‌شی تیا هه‌زابی
له گو‌شه‌ی	له شانۆوه هه‌نگاو بنین ..	که ئه‌تبینم،
به‌رزی شانۆوه	که تۆ داترشت،	کرنۆش ده‌به‌م
به ده‌ست و پی‌ی	بو ئه‌م می‌لله‌ته	بو‌گه‌وره‌یی و شکۆیی تۆ ..
خۆمان برۆین ..!	ساکاره،	له کوردستانا مه‌زنیت
وا هه‌ست ده‌که‌م	خواه‌نی شانوی	هونه‌رمه‌ندی،
ئه‌ی هونه‌رمه‌نده دل‌سۆزه‌که،	ره‌سه‌ن بی ..	به‌رزی شانۆ ..!
شکور ره‌نجت به «با» نه‌چوو ..	له ره‌وتی باری ژیا‌نا	ئه‌ی ماموستای
له تۆوه بوو،	ژان و حیه‌لی،	دل‌سۆزی خه‌م ..!
ره‌گ و ریشه‌ی	ده‌نگی ئه‌سپینکی چالاک بی ..	له نووکه‌وه!
شانوی کوردی	بوته مومی،	هه‌نگاو ئه‌ننی ..
وه‌ک دارگو‌یزیکی بالا به‌رز	به حق سووتای ..	په‌له ناکه‌یت،
به ناخی ناخمانا رۆچوو ..!	بو ئه‌وه‌ی شانوی	زۆر له‌سه‌ر خو ..!

بۆ خالى زارم...
 هەلۆ دەرکەوت...!
 «محمود خدرى» پالەوان
 «كەمەر» لە پشتين
 جەريووه...
 چوك دانادا
 دزى دوژمنى داگیرکەر
 راپەريووه...
 «سوارە»ى عاشق

بە گوێنى خان
 داستانیكى
 دلخوازانەى گێرايەوه...
 «سوارە»وتى: -
 «بۆنى مێخەك بەندەكەى
 بەروكى گوێنى دەكەم...
 ئای لە من وای لە گوێنى و
 داخ لە ئاوارەیی!»
 لەم ساتەدا خەم داگیرتم
 بە هەنسكى گریانەوه...
 بەیت بێژیش،
 لە سەر شانوووه
 بى وتين: -
 «وای لە عیشقى
 رەنج بە «با» چوو...
 وای لە زامى بۆ يەك نەبوو...
 خوا پکا سوارو
 گوێنى خانم،
 نەچن وەك چوون
 ئەوانەى چوون...
 كورگەلینە:

«كاتنى هەلۆ كە بەرز ئەفەرى»
 ناستامە بوو...
 چەشنى گەلای
 دار ئەرخەوان
 سینیەریكى زورى خولقان...!
 تۆ هەر ئەرۆى
 هەنگاو ئەنئى
 وانەى بەرزى
 شانوى مەزن
 بە كورگەلى ئەم میللەتە
 دەلێتەوه...!
 ئەوەى دیمان لەم شانویە
 لاوك بێژو موسیقا ژەن
 لەو لاشەوه ئەكتەرەكان
 چریكەى،
 ئاوازیان خرۆشان
 دەنگى زولالى گۆرانى
 بەرز بۆوه:
 «گولالە سوورەى
 سەر كۆلمى یارم...
 وا گەشایەوه

«نالی و خەونى ئەرخەوانى»
 داھینانیكى بە پیز بوو...!
 لەو رۆژە وە:
 مژدەت خستە
 دلێ مروڤى كوردەوه...
 دەبى شانۆ،
 رەنگدانەوهى بەسەرھات و
 پروداوو میژووی میللەت بى...
 لەگەل نالی دا پیکەوه
 فولكلۆرو كەلەپوورمان
 هەژاندەوه...
 «قوربانى تۆزى رینگەتم
 ئەى بادەكەى
 خوش مرور...
 وەك پەيكى شارهزا
 بە هەموو،
 شارى شارهزووور...»
 شانۆى ئاھەنگیمان دەوى
 بەرەو ئاسۆى
 بێرکردنەوهى ئويمان بەرى...
 «لە دیدارى مەحوى لووتكە»
 دوا بە دواى تەو

نهان بیستوهه.؟!

سهر گوزشته ناکامیه‌کهی

خاتوو زین و کاکه مہمی . . .

له رینی کاروانی ماندویتی

به‌ر به‌یانی کازیوه بوو . . .

هه‌لۆ فه‌رمووی

«کوپرینه بوئی خاک ده‌کهم»

ده‌نگی نویژی،

پیروزی خاک به‌رز بووه . . .

خالهی رینواری سه‌رگه‌ردان

که‌وته‌وه رینی

ته‌ماشاکه‌ن!

ئه‌وه شیخ سه‌عیدی پیرانه . . .

وا له زیندانی سولتانه . . .

له سیداره سل ناکات و

ئه‌چینه پیشی مه‌ردانه . . .

«گولیش» نموونهی

نافرتهی قاره‌مانه . . .

دانامینی،

مانای به‌زین و

چو‌ک دادان قه‌ت نازانی . . .!

وه‌رن کو‌رگه‌ل،

له‌گه‌ل «سواره»

ئه‌م سه‌رووده بلینیته‌وه . . .

«من له ته‌ماشای چاوه‌کانتا

هه‌موو نامه‌کانی خوا

ده‌خوینمه‌وه . . .

له‌گه‌ل چه‌ندین

هه‌لۆی نازای

ئه‌م داستانه شکومه‌نده . . .

«فه‌قی قادری هه‌مه‌وه‌ند

شاعیریکی

نازاد خواز بوو،

له دوور ولات

ئاواره بوو . . .!

شه‌یدای،

سه‌ره‌به‌رزی میلیه‌ت بوو . . .

دوا هه‌لۆی

ئه‌م داستانه‌مان

«شیخ محمود»ی قاره‌مان بوو . . .

له ده‌ره‌بندی بازیا‌نه‌وه

دژی ئینگلیز

شو‌رشی کرد . . .

چه‌شنی «پلنگی» گه‌رمیان

به‌ر روویاندا وه‌ستایه‌وه . . .!

پشکوویی گری

کو‌ردایه‌تی گه‌شانه‌وه . . .!

ئا به‌و چه‌شنه

شانۆکه‌مان رازایه‌وه . . .

به‌چه‌په‌لو ده‌ف و نه‌یه‌وه

له‌گه‌ل چه‌ریکه‌ی

ئاوازی «که‌مانه‌وه»

گو‌رانی!

«کاتی هه‌لۆ به‌رز ئه‌فری

ئیکه‌ی که‌ساسی

دائه‌دپری . . .

له‌تروپکی به‌رزو بالا

گو‌رانی سه‌ره‌به‌ستی

ئه‌چه‌ری!

وترايه‌وه

شاگه‌شکه بووین

به‌وه‌ی دیمان،

هونه‌ری جوانی

ره‌نگاو ره‌نگ . . .

ئاواندنی سه‌رکه‌وتووانه . . .

هه‌ر له سه‌ره‌تا

تا کو‌تایی . . .

له دیداری شانۆکه‌دا

ئاماده بوو . . .!

به‌شیاو‌زیک‌ی پاک و جوان

ده‌ره‌هینا‌بوو . . .!

بو‌ن و به‌رامه‌ی خو‌مالی

لێوه ده‌هات . . .

هونه‌رمه‌ندی هیزاو مه‌زن

«أحمد سالار»

بروا بکه‌ پیره‌مه‌گرون،

چه‌ند بلندو شکویه‌ لام

توش به‌و جو‌ره

هه‌ر وه‌های لام . . .!

چی شک ده‌به‌م . . .؟!

پیشکه‌شتی که‌م . . .

بو‌ئی بنیرم به‌ دیاری . . .

هه‌مه‌و نیمه،

مشتی فرمیسکی به‌ کولی

خوشه‌ویستی و

کو‌ورته شیعرنی

که‌ شایه‌نی نوی به‌ریز بی . . .!

● ئه‌وانه‌ی ناو که‌وانه‌کان

له‌ ده‌قی ناو شانۆگه‌ری به‌که‌وه،

وه‌رگیراوه . . .

ئه شقی ئینگار

● ساکار برزنجی ●

که چاوم کهوت به ننگاری
دل نه شق بوو به روخساری

بزهی سهر لیوو نادنگاری
خونچدی گول بوو وشه زاری
ههستم راگرت له رهفتاری
کچه کورده هاته شاری

له ههوارزو له نشیووی
به پای شهال بسکه بزوی
ئهلی کوربهی ناسکهی کبوی
فونگرهه دهکهی شاخ نه پیووی
خوشهویستیو نه شقی جوانی
ئه له کورد په شیمانی

گه زدهن کیلی سهر قهیری شهه
ئهی که ناجهه یاخه لادهه
ئهی لابهیری خه یال و خهه
تیشکی روزی شهدهی له تهه
نهمن راوچیم نه نوی ناسکهه
خوشهویستی وهلی بو شهه

ئهگهر بمهدهن له سیداره
له سهر شه قامی نهه شاره
خوشهویستی لهه روزگاره
بی وهفانی پیوه دیاره
خهفتی کانی شهوگاره
ههویو نه شقی شهه مه زاره

ئهی چاو جوانی نه بره کهوان
مه که نه شقی شیعری شهوان
خوین بدهه بهر ناھی بیستوون
مه مده جفا به هات و چوون
عهلی نه ماهه لنگری شوون
ره شهال نا بی نهستوون

۱ - که ناجه مه بهستم پوره له به هاران نه خوینوو

ئهلی ئیش که ناجه که ناجه نه مه شه پوره
له تاوچه کای ده شتی دره بیان به که ناجه

۲ - وهلی بو شهه مه بهستم وهلی دیوانهه شاعیره خوشهویسته کهه
شهه

۳ - عهلی نه ما هه لنگری شوون مه بهستم هونه ره نه لیدی خاوهن به ههوهی
خوایی خوش بوو عهلی شوون هه لنگره

باغهه شوری کورده واری
کی بی وئی وهه شاری
زیانی دهشت و لادی
هه لپه رکی کوردی سی بی
ه ده لگی شیشال و عهیرانی
له چیت کهم بوو په شیمانی

به‌لی گه‌وره‌م

● که‌وکه‌ب هه‌ورامانی ●

که‌وتمه داوت

وه‌ک مه‌لیکی په‌روبال شکاو

رات گرتم

له‌ناو قه‌فەسی زوخاو

به‌خیوت کردم

به‌کزیو بی‌دان و ناو

به‌لی گه‌وره‌م...

راوچی‌ییکی چالاک بووی

یه‌که‌م تیر بال‌ت شکاندم

خوینت مزیم!

بیرو باوه‌رت سووتاندم

به‌ندت کردم

له‌چوارچیوه‌ی دیوارا

له‌گه‌ل ترسی

دل و ده‌روونی هه‌ژارا

دل‌یشی نه‌وه‌نده زویر بوو

به‌جی هیشتم لیم بزر بوو

فری چوه‌ سەر گوینسته‌بان

وتی به‌سیه‌تی ته‌فره‌ دان؟

راستی نه‌کرد ته‌فره‌م دا‌بوو

دوایی زانی لیم خه‌را‌بوو

به‌لی گه‌وره‌م!

مامه‌وه‌ بی‌دل و گیان

له‌گه‌ل نازارو نیش و ژان

باوه‌ر بکه‌ گه‌وره‌م؟

نه‌وه‌نده لیم تال بوو ژیان؟

ئاواتم نه‌خواست

له‌به‌نده‌کانی نوگره‌ سه‌لمان

به‌لی گه‌وره‌م

فیرت نه‌کردم؟

چون فرمیسکی خه‌فەت بصرم؟

دل‌ت رانه‌گرتم

چون بتوانم ریزت بگرم؟

ده‌رگا‌و په‌نجه‌ره‌ عفریت بوون

راویان نه‌نام!

بن میچه‌کان بووبوون به‌ مار

لینان نه‌ترسام!

به‌لی گه‌وره‌م

هه‌ستت نه‌کرد بزانی من چیم؟

منیش نینسانم

نه‌مه‌وی بزیم

ژبانی من رورؤ بوو

هه‌موو هه‌ره‌شه‌و درؤ بوو

به‌لی گه‌وره‌م

وا نسته‌ گه‌وره‌ بووم؟ نیترا ناتوانی ری بگری لیم

وه‌کوو جاران

عه‌زاب و خه‌فەت بده‌ی پیم

خوم نه‌زانم

چون ریگای راست بگرم

بی ترس و له‌رز

فرمیسکی خه‌فەت بصرم

نه‌مرو نه‌توانم

بینخه‌ی بیزاری بدم

یا بیرو رای

خوم باش ده‌ر برم

كوژان

● نازاد محمود مصطفی ●

هو کانيکه

منی کانی مهخوره وه

ئهی نازانی

لهخواردنه وهی خوکانیا

رینواره کانی تینووی ئاو بو کوی ئه چن .

کهخور تیشکی دهکا بهقین

خولی خاکه کهم گرم ئه بی

رینواره کانی تینووی ئاو

لهبری ئاو

ئهسووتین و گرم ئهخونه وه

هو کانيکه

لهو روزه وهی لهسر چاوهی

کانیانا ههلقولابین

چ جوگه مان لی برایی

چ جوگه بهک خوی بهکه نارمانا دایی

وهك نیمه دانه گیر سایی .

هو کانيکه

وهه خه می سهوزه وه بووی

کهناری جوگه کان بدروین

وهه با همیشه برۆین هه رگیز نه نووین

ناکهی سهرچاوه مان لیل بی

ناکهی په کتر بخوینه وه

باخوشه ویستی . . بهره وام

تینووه کان بین

با بهناو جوگه و توله بری

خوش ویستنا

رینگا بگرین

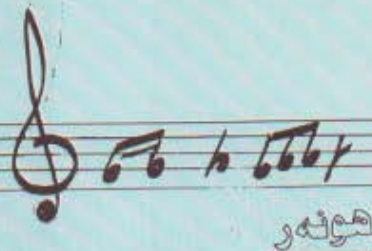
لهسر سنگی خوزگه ی

ئاواتی تینووه کان

هه نگاهه کانمان به هیزکه بین

جاریکی تر به تینوویی

سهمای وشکی دره خت نه که بین

نامه يهك بو خاتو زين

هونراوهی: فهره يدون عبدول بهرزنجی

گورانی: کهریم کابان

ناوازو دابه شکر دنی: صلاح رؤوف

شیر هاوریی شهوانی ته نهایی منهو میث هاوریی
 خه مه کانی توم خاتوزین
 شیر ژانیکه به سوپه .
 له گهله خوشه ویستی تودا له ناو دلی منا نه ژین نهی
 خاتوزین
 عه شقیکی شیت منی کردوته دهر ویشی
 بیابانی خاکیکه سور
 خوشم نهوئی وه کو خوشه ویستی نالی بو حه بیبه و بو
 شاره زور ،
 منی سه شیت له زمانی ترس ناگه م
 به سهر لانهی شه وه کانا ههنگاو نه نیم
 تا چه بکی تیشکی خور بچنم بو سینگه نوی
 خوشه ویستم
 گیانه کهم نهی گیانه کهم دلی شهو چهنده تاریکه
 به لام من هدر چاوم له نه ستره به که
 نه لی وهره له باتی گول بیده له سنگی خاتوزین

Handwritten musical score on the left page, consisting of 12 staves of music. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and bar lines. The score is organized into systems of two staves each. There are some markings like '0' and '4' between the systems. At the bottom of the page, there is a small section with some illegible text and a signature.

Handwritten musical score on the right page, consisting of 12 staves of music. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and bar lines. The score is organized into systems of two staves each. There are some markings like 'E', 'F', 'G', and 'J' between the systems. At the bottom of the page, there is a small section with some illegible text and a signature.

وهك شهپولا... دى زفرى

● كمال محمد ●

دى كيشه چى...!؟
 ته هوسا زوى...
 سوزو ماف...
 لناف خەم سارىاخو وەرپنجان
 ته هافىتنه...
 لناف قولاچىت ژبىركرنى
 تو گيشه ب چى...
 چەند تو دویر بى...
 دى هەر زفرى
 سەرى خو دانى به
 لسەر سىنگى من...!
 شهپولا دەريا...
 دەما هاردېت
 چەند ژ لىفا دەرباى دەردكەفت
 دى هەر زفرى تەفە لناف دەرباى
 تو گيشه ب چى...
 چەند تو دویر بى
 دى هەر زفرى...
 سەرى خو دانى به
 لسەر سىنگى من و
 دى بىژى...
 هېشتا نىزىكى من بيه
 بيه روناھى يا...
 چافىت من
 بيه قوتانا دلى من...

دوریت هوریکه و له بارین دایه

● شیعری هیدایه تی عبدالللا حهیران ●

تو چوزانی...!
 ئەو نازارە ی که ئەیچیزم
 چون ئەمخاتە یادی توو
 چون له لیواری مردنا، گۆرانیم بیر ئەمخاتەو
 تو چوزانی...!
 سوتانی ئاگری دوریت
 چون ئیواران...
 لەسەر پشتی ئەو کیوانە
 ئەمخاتە هەلپەرکی و سەما
 برادەر گیان تو چوزانی

من پەروردهی سۆزیکێ پیرۆزم
 شهوانه نازانم خۆتی
 یا... تارمایی عەشقه کەمە
 وهك شتەیهك
 خۆی به ژووره کەمدا ئەکاو
 مومە کەم ئەکوژنیتەو...!
 منیش بو خۆم لەو باووشی تاریکیه
 بەدیار شووشەو پیکێ مە یەو
 تیر ئەگریم

شەو و بارەش،...
 خزاندومیە ناو پیخەفە درکاویکەم
 توانام نی یە بە دەر کەوم
 شەقامەکان بەی چران

پەنجەرەکان داخراون
 هەموو سەگە بەرە لاکانیش هاورینم
 هەر هیچ نەبی رازی دلم
 هەر هیچ نەبی ئەم
 «تەنیا یە سامناکە»
 بو سەگەکان هەلبێزیم!
 ئیستا لەوێ...
 لە باووشی کام نازاردای؟
 بیر لە کێی تر بکەیتەو
 ئە ی چیا یە سەر سەختە کە
 نە کە ی گیانە خوانە خواستە
 لە چاوە کانتم دەر بێنی
 من تۆم لە دلما رواندو

گالی قامیش به ناگاہات بوو بوووه بلویر

● سامان دزه‌یی ●

که‌وانی خوم بدهمه ده‌ست راو‌جی به‌کان؟!
 چون جادووی خوم
 ره‌وانه‌ی چولایی دووری به‌کان بکه‌م و
 دابچوریم
 ناسویدک بکه‌مه ره‌نگی
 خنکانی هه‌تاوی مرازو نیوه‌نده‌کان
 سبه‌ینی خانه‌کانیش
 ردین سبی و
 لوج ده‌که‌وینته روویان
 سبه‌ینی هه‌تاویش له‌سه‌ر
 تاته‌شور داده‌نری و
 چه‌یرانی تیشکه‌کانیشی
 له‌گه‌رووی بلویر ده‌خنکین
 سبه‌ینی جادووه‌کان ده‌که‌ونه
 بو‌شایی نیوه‌ندو دووری
 له‌که‌به‌وه?
 قامیشه‌کان
 به‌جادووی گه‌راپنچه‌کان و
 قوری ده‌ست‌کره
 ده‌بنه شمتان و داو‌نتی
 که‌وتنی ته‌نیایی ده‌که‌ن
 تو بلئی که‌ی?
 تارا سبی به‌کان بکه‌ون
 تاراو‌گه‌کان والا‌بین
 * * *

بو‌تاراو‌گه‌ش حال ده‌ی‌گرت
 قامیش بالی هه‌بوایه
 له‌زه‌ویدا هه‌لده‌که‌نرا
 ده‌بووه بلویر
 فریشته‌کانیش ده‌لورین
 روویان له‌لمی بو‌شایی ساته‌کانم و
 هه‌لقه‌ندنی قامیش لاوکی من بوو
 روویان له‌سروودی کویرانه‌ی
 بلویر ده‌کرد
 گه‌راپنچه‌ی روحی ئادهم
 چه‌یرانی پیش هاتنه زه‌ی
 بی ده‌چرین
 چل سالان په‌یکه‌ری ئادهم
 له‌به‌رده‌می ده‌رگای به‌هه‌شت
 له‌ده‌ره‌وه‌ی میژوو دابوو
 هه‌تا که‌شتی به‌کانی میژوو
 گه‌یشتنه نارامگه‌ی په‌راسووی
 نه‌و ساته‌بوو
 قامیشه‌کان بوونه بلویر
 بوونه لاوک و چه‌یرانی
 په‌رده‌م تاراو‌گه‌ی نه‌فرو‌دیت
 * * *
 له‌کویرا ده‌ست به‌گه‌راپنچه‌ی خوم بکه‌م?
 بیگه‌به‌نمه کامه‌کونه هه‌واری سر?
 چون له‌تیکه‌ل بوونی ده‌که‌ن و ناو بکه‌م و

بیر له‌چی‌تر بکه‌مه‌وه?
 ته‌من یه‌که‌م جار‌بوو که‌ولی
 ته‌نیایه‌تی دابمالی
 به‌بوایه‌گشت که‌شتی به‌کانی
 ره‌وانه‌ی رووی دوورگه‌ده‌کرد
 له‌تم و مژی ده‌ئالا
 تارماییش هه‌لی ده‌کرده
 سه‌ر توپه‌له‌قوری ئادهم
 فریشته‌ی هه‌زارین بالی
 قامیش، شیت بوو
 به‌گشت باله‌کانی ده‌فری
 به‌ره‌و عه‌رشی په‌رنیه‌الی تارای سبی
 چه‌ندین ساله، هه‌ر له‌خه‌ونا
 قامیش شه‌کراوی له‌دوورگه‌ی
 تارمایی‌دا داده‌چوری و
 به‌بیانین ده‌زانی ته‌نیایه
 نه‌بازان ده‌گاته دوورگه‌و
 نه‌ماکیش له‌جیه‌انیدا، بیزار ده‌بی
 * * *
 زورنا له‌شایدلا شیت بوو
 کر و موسومه‌کانی که‌رت بوو بوون
 جنوکه‌ی لی کو‌بوونه‌وه
 تاراو‌گه‌یان گواسته‌وه ناو
 نیوه‌ی په‌یکه‌ری نه‌فرو‌دیت
 نه‌و له‌ده‌رویشان ده‌چوو

● شهوکت ظاهر سنڌي ●

ڙ لاتيني فڱهواسٽي په،

وهلات

ل وي نه، ڙ بهر وي قاسي. ولهاسل نهڙ ٽينگيهم.
نهڻي ناگرهڪي، نهشقهڪي چار رهڃيت ميلاڪي من وههاتيه،
دايم دسوزت، دقليت. وهختي بههسي وهلات دڪن، نهڙ تهخمين
دڪم وي ل بهر شولهڪ مهزن وهستامه؛ د ريبا وي شولي، وي
خهباتي جاتي خواه بدم، بمرم، ڙبو من مهزناهييهڪه، فخرهڪه
تماشه دڪم، ريبا مرني ناييم.

دهرهال دهنگهڪي ڙ وجدانا خواه دبهيم کو:

، ، ناقلي خواه بهرهف كه؛ وهختي مرني نينه، وهختي ڙيني په،
ل سر قئ نهسيهڻي چاڦي خواه فهدڪم، چار تهرهڦي خواه دنهيزم.
تشتي ڙبو ڙيني لازم، زههف ڪيمن.

د ناقبهينا؛ ڙين - مرني، ، وهستام؛ موتهههير و دوومايي، ههردو
دهستي خواه دايه جينگان، خهمان دڪم.

د وي هالي دا من ديت ڙ ٿودا ديتر دهنگي قورناني ٿيت. من
گوهداري کر؛ سوورهڻي، ، نهنزيل، ، دخوين. ٿابهتا، ، لا
تهفتهتو مين رهههتي الله... گوهي من كهت.

ب وي مرگيني نهڙ رابووم. خهريتا وهلاتي خواه فهڪر، ناقيد
بازاران و گوندان من خوهند و ب وي موتهسهللي بووم.
ڙيدهر

گوفارا ڙين ڙماره ۹۱، مالا ههڪاريان: ۱۹۱۹ ع. رهحمي

ٿيروڪه د قلبي مه ههميان نهڦينيڪ ههيه، ناگرهڪ ههيه کو تم
دايما ب وي نهشقي، ب وي نهڦيني دسوزن، وڙ بهر وي ناگري
تم نهخودان مالن نهخودان کورن، نهخودان ههياتن، وهلهاسل
ههمي تشتي خواه تم هازرن د وي رني دا بدن.

نهو چ نهشقه، چ نهڦيني په؟
ٿهلبت نهڦينيا وهلاته.

لهورا نهو وهختي من ل وهلات دهر باز کري چو جازان ڙ بيرا من
ناچت؛ ههمي وهخشان ل پيش چاڦي منسه. نهو زوزاني رهنگ...

رهنگ د گولان دا خهملی، نهو سوسن و بهيوونيد تازه د بن كهوييد
بهرفي دهرڪهتي، نهو ههوايي ساف ب وان بيهشان نوموونهڪي ڙ
جهتهتي په.

نهو كهرييت پزي، وهختي دڪالن، نالامهتا ماسووميهتا
کوردايه.

ل ههمي دهران زوزان ههته، ل ههمي دهران پز ههيه، نهڙ نزانم ڙ
بهر چ، هندي وان زوزانان، وان چيان وان پدران ل من شيرين
ٿينن.

نزانم... بهلکو بهچوڪاتي دايما دگمل وان بوهارتيه سهرا
هندي، يان ڙي وهڪي خواهدا نافراندي، وهها شيرين نافرانديه؛ يان
ڙي كهسيد ل وي دا ب نهزمانتي من خهبهر ددن و باب و پراييت من

كەوچكىك شەكر بۆ قاۋەى تال

مسعود محمد

خەرىكە ۋەك خاۋەن گوتارەكە قسە بگەيەنئە ناسمان و رېسمان .
 كە پويستېش بى پاكانە بو خوم بكم لەۋەدا كە مەبەستم روون
 كوردنەۋە نەبى هېچى تر نەبە . بەبىر خوينەردا دەھىنمەۋە كە چەندىن
 جار لە تەلەفزيون و لە چەندىن نووسىنمدا پايدى شاعىرىيەتى نالىم بى
 پەروا لە توقەلەى شىعەرى كوردى داناۋە تا ئەۋەى لە شى كوردنەۋەى
 بەشكك لە بەبەكەتتى بۆ قولايەك چووم . بە لای ھەندى كەسەۋە .
 سنوورم بەزانىدە بو ئەۋ دىۋى مەبەستەكەتتى نالى . ھەلبەت گۆمى
 نالى لەۋە قولتەرە كەسكك بىت بە خىرى خوى بىرى تازە لە تەختى
 بىنەۋە لى بدات بەرەۋ قولتەرەۋە بەلام رەنگە من پتر لە بەكىكى دىكە
 بە ھەنئاسەى درىزەۋە پناوم لەۋ گۆمە لى داىبىت بو دوزىنەۋەى
 گەۋھەرەكەتتى . بەۋەشدا مافى ئەۋاوم ھەبى بىرورا دەربىرم لە ئاست
 ھەلبەستەكەتتى ۋەيا لە بەبەكەدى گرتتى شاعىرىيەتى ئەۋ بە شاعىرىيەتى
 بەكىكى دىكە چ خوم بى كەم چ بەكىكى دىكە كوردى .
 خوارو ژوور ئەك ھەر لە نىۋان دوۋكەس و دەكەس دا بگىرە لە
 نىۋان دەستى چەپ و راستى تاكە كەشىدا ھەبە . دوو چاۋى
 خوت و دوو گۆبى خويشم لە ھىزى بىستن و دىشتدا بەرانبە نىن .
 شىعەرى تاكە شاعىرىش ھەموۋى ھەر تا ئەرازوۋى ھاۋسەنگ نىن .
 توقەلانەى گردىكى ۋەد مەترى لە نەۋەد مەترى لای دامەنى
 كەزىكى دوو ھەزار مەترى بەرزترە . ئىنجا ئەگەر سەروۋى بەرزايى
 شتان و كەسان و ھونەران بە بەكەدى نەگرىن بۇمان ئاشكرا نايى كام
 لە كام و كى لە كى بەرزترە .
 دىۋانى نالى بگىرە بە شايدى ئەم قسەبەم : بەر لەۋەى زەبىنى خوت
 بە نرختانن و ھەلسەنگاندىنەۋە خەرىك بەكەت دەبى لە پىشەۋە دان
 بەم راستىبانەدا بەنئىت :
 بەكەم راستى ئەۋەبە كە شىعەرى سەرەتاي دەم دان لە شىعەر لە چاۋ

بەر لە ماۋەبەكى چەند مانگى ۋەيا پتر لە سالىك گوتارى
 گوڭسارىكى كوردىم سەبىر كرد . لە ناۋ توئىزىدا ۋەھا ھاتىۋو كە
 شىعەرى نالى لە چاۋ ھى حاجى قادر ھىندە بەرزە . كوردى گوتەنى .
 ناسمان و رېسمانە كە دىبارە رېسمان . واتە پەت . بە بالاي ناسمان
 راناگات .
 ھەرچەند دەزانم قسەكە لە چەزى موبالغە دوستىدا خوى لەبەر
 زارى نووسەرى گوتارەكە شىرن نىشان داۋە . دەشزانم موبالغە
 رەۋايە لە تەقالىدى شىعەردا بە تايەنى شىعەرى خورھەلات . دىسانەۋە
 لەبەر دوو سەبەب لىم خوش نەھات : بەكىان ئەۋەبە كە شىۋازى
 دەربىرىنى قسەكە دوستانە نەبوۋ . دوۋەم ئەۋەبە موبالغەكە خوى
 موبالغەى تىدا بوۋ . لە ھەموۋ ئەۋ عەبارەتى لە بەراورددا لايەنىك
 بەسەر لايەنىكى تردا رادەشكىت دوو عەبارە ئەۋ پەريان گرتوتەۋە
 بەكىان ئەم «ناسمان و رېسمان» ۋەبە . ئەۋى دىكە شىان «قەترە بە
 دەريا» بە كە لىيان تىپەر بوۋىت بەراورد لە نىۋان بوون و نەبوۋندا
 دەكەت .
 بىى ناۋى بلىم . لە دەمىكەۋەۋ بە زورى سەلمىندراۋە كە نالى لە
 مەبدانى شىعەرى كوردىدا پىشروۋە . حاجى قادر خويشى لە چەند
 قەسىدەدا بە نالى ھەل دەلئەت و تەنھا شاعىرىكى ئەۋ سەردەمانەيشە
 بە ئەۋازۋە و حورمەتەۋە خوى بۇ شكاندەبىتەۋە تا ئەۋەى لە بەبىتىكىدا
 پاتەۋ پات دەلى :
 بە تەضمىن فەردەكى نالى دەھىنم تا رەفىقانم
 بزانن فەرقمان زورە خەزەف قەت ۋەك گوھەر نابى
 «كە مەندى زولفى دوولانە لە بو گەبزو مسلمانە»
 «دەكىشى بى محابانە چ لەم لايى چ لەۋ لا بى»
 دەبىنىن خوى بە خەزەف و نالىشى بە گوھەر داناۋە بەۋەشدا

شيعری نهمنى قال بوونه ودها وهك پله سه ره تاييه كاني يى پليكانه له
چاو پله زوورچسوه كان دا. كهس له پرى نايى به كورى. له سه وه
به ديهيه بهك نووش دين له ناست هم سوو خاوهن مه هاره تيك دا به
راست ده گه برى. نجا سه بر نى به بينين ديوانى شاعيريك نمونه
له يه كسدى دوورى تيدا بيت كه نه وانش له رى موباله غه وه
هنديكى له چاو ههنديكى «ناسمان و ريسمان» بيت.

دووم راستى نه وه به كه به ره همى قوناغى لى كه وته يى و په ربووتى
دهمى پىرى سه ره ژير ده بينه وه نهك تى هه ل ده كشت. پاش
قال بوونه وهى ته واو قوناغيكى وه ستان ده ست يى ده كات كه له ناكام دا
ورده ورده ده ست وه ناو ده بيت و خورگه به ره ژيرى لى پيدا ده بيت.
دهش مرو هه يى به و پله به نه گات، به جوانه مرگى وه يا مرگى ده مى
قال بوونه وه.

نهم راستى سهش له گه ل راستى پيشووتر به بيزنگى له به كتر
كردو و به ره همى شاعير و هونه ر كار داده بيزن له گه ل تى بينى نه وه دا كه
داهيزانى ده مى پىرى يى گه پيشووى قوناغى قال بوونه وهى پيوه به
هه رچى پله ي سه ره تاي مه هاره نه كالى و كرچى ساوايى تيرا
ده خوندر يته وه.

سييم راستى و چوارم راستى نه وه به كه له ده مى قال بوونه وه شدا
خاوهن مه هاره ت به يى ريكهوت و هه لكهوت و باري نه فسى و دورو
به ر به ره همى له يه كه نه چووى ده بيت وه يا خود مه هاره تى گه وره له
ههندي مبدان دا له ناست مه هاره تى مام ناوهنجى كه پسپورى نه و
مهيدانه به كورت دينت. ده بينى پاداشتى گه وره و مزه ي نرك ههندي
كهس وه ها چالاك ده كات پيش له خو مامون ستار ده كه و يته وه كه بو نه و
پاداشته تامه زرو نه بوه.

كورتى قسه ي دريژ ليره دا نه وه به كه نر خاندنى شيعر وه يا هونه ر
گه ليك گه ليك به دره نگه وه ده گاته نه وه ي ته عبيرى قه تره به دريا و
ناسمان و ريسمانى تيدا به كار بيت چونكه له وان به تنها كه سيش له
دوو به رمى به رزو نزمى دا به نه و ته عبيره بگه و يت وه يا به ره همى
خاوهن هونه رى مام ناوهنجى له ههندي بواردا پيش بگه و يته وه وهك
كه تازه گوتمان... نر خاندن له نيوان نوو كه سى هاوكه سب دا، ج
شاعير بيت و ج نووسه رو هونه ركار بيت، له تيكراي به ره هه بيان و له
توقه له كاتيان دا ده كريت دهن، كه م و زور، به شيكى به ره همى نه و
مه هاره تدارانه له هيزو پيزدا دراوسين وهك نه وه ي كه سه رمابه ي ۱۰۰

دينار بيكه لپيكه له گه ل ۱۰۰ دينارى به كه مى سه رمابه ي هزار دينارى
وه يا مليون دينارى.

له و هه لبه ستانه ي كه وه پال نالى دراون تياندا هه به كه م شاعير
پيسان رازى ده بى وه پال خويان بدرين نا نه وه ي من له ناست
هينديكياندا هه رگيز لالاي سه لماندم هه ل نه كرد وه به هه ي نالى يان
نازنام، تيشاندا هه به شه قلى نالى يان پيوه ناشكرايه به لام له
لووس و ليكى و گه وارا يى دا توزى هينديكى ديكه له شيعره كاني
ناشكين.

حاجى قادر يش له لاي خويه وه نهم خوارو زوورو نيو داشت و
توقه لانه ي هه ن له گه ل تى بينى نه وه دا كه مهراقى كوردايه تى وه ها ي لى
كرده زور جار ان گوى نه داته به لاغته و ره وانسى و جوانسى له
هه لبه ستدا تا ده بينين، له خوى، پاته و پات پيمان ده لى:

با بلين نهم شينه قه چه مردوه
چهند وه ريوه چهند ورينه ي كردوه
حق ته عالا واقعى نه حوالمه
خاليصه ن ليلايه ته رقيمي نهمه
به يته كان عه يى مه كن خوارو كه چن

مه قصه دم له م به ندو باوه ده رچن
وه رنى نهم دونيا به نه فسى نه فسى به
گه ر له به ر نيوه نه بى باكم چى به
من له تووفانا به رى خوم ده رده كه م
وا مه زانه دامه نى خوم ته ر ده كه م

حاجى كه ليره دا دان به عه ييدارى ي شيعرى خوى داده ني ت
نه هاتوه له رووتنه ي يى شه قل و دروشم و هيمامان سه رگه ردان
بكات: هه ر له و به شيعره دا كه تومنه تى خوارى و كه چى يان تى
ده گريت، مالم هه قه، زورينه ي نه و ۵۳ به يته وهك گه ليك قه صيده ي
ديكه ي، نمونه ي ره وانى و به لاغته ن به لام به شيوازيك كه بو سه ل
ممتنع ده چينه وه. حاجى له پشت نه ستورى خوى به مه تانه تى
دارشن و سامانى ناوه روكى شيعره كاتيه وه يى، باكانه له جياتى خه لق
عه ييبا بو ره چاو ده كات، نهم راستيه ش نهك هه ر تنها به
قوول بوونه وه له جووت سه رواكاني، كه سه ووله تى قافيه گوبرى يان
تيدايه، به لكوو باشر به وه دا دهرده كه وى كه له چند به يندا پاته و پات

خوی هه‌لداوه‌ته‌وه که لیردا نموونه‌به‌کیان لی ده‌هینمه‌وه:

خه‌زنه‌بیکه به‌یتی من دوو میصره‌عم داخستوه
که‌س تهماعی تی نه‌کا ریگه‌ی دزم لی به‌ستوه
بیکه به‌ر، دیبایی نه‌ظم، تاقیامه‌ت نادرئی
چونکه نه‌بکاری مه‌عانی تارو بویی رستوه
زاهیرا به‌یتم له‌نالی و کوردی زور که‌متر نی‌به
تالعم به‌رگه شته‌یه، به‌د به‌خته به‌ختم نوستوه

ریکسه‌وتینکی له‌باره بو‌نم نووسینه که حاجی قادر خوی له
موباله‌غده‌دا به‌ینی پیوست نم‌ناسمان و ریسمانه‌ی له‌هه‌لبه‌ستدا
به‌کاره‌یناوه نه‌مما له‌به‌ر کیشی شاعر وشه‌ی ناسمانی تیدا گوژیوه به
فله‌ک: هر وه‌ک له‌و بره‌ شیعره‌دا ته‌فعلیه‌ی به‌یته‌کان ده‌لئی خه‌ریکی
سه‌ماکردن و نوستادانه‌ش داستانی میژووی کونی ناو‌حیکایه‌تانی
کردوه به‌ئاوباره بو‌واناکانی، نم‌گوژیته‌ی ناسمانیش به‌فله‌ک هم
ده‌سلانی زماناسی و هم تیزکردنی ره‌نگی داستانی ته‌قلیدیشی پیوه
دباره:

په‌رچهم و فیسی که‌چی تو‌ئی جه‌وان

تاجی که‌یان و عه‌لمی کاویان

من له‌ غه‌مت ریگه‌یه‌کم که‌وته به‌ر

خوانی به‌هه‌شت و سه‌فه‌ری هه‌فت خوان

بیژنه‌ی چاهی زه‌قنه‌ی تو‌یه دل

راهی نه‌جاتی: فله‌ک و ریسمان

تیری موژه‌ت بو‌دلی نه‌سفه‌ندیار

تیری گه‌زی روسته‌می مازنده‌ران

فیرقه‌تی تو‌له‌شکری ئیرانی‌به

صه‌بری مینش له‌شکری توورانی‌یان

به‌سیه‌تی سا خوینی سیاوه‌ش نی‌به

جان و دلت برده‌وه هم دینمان

حاجی‌به‌ فیرده‌وسی‌یی کورد سانه‌توش

گویی وه‌کوو مه‌حموود مه‌ده قه‌ولی به‌دان

ده‌بی بلیم له‌م «ش»‌ی دوی «ته‌تو»‌ی به‌یتی پایینی غه‌زه‌له‌که دل
گرام، باشتر نه‌ویه «ته‌تو»‌ی چونکه نم «ش»‌ه وه‌ها راده‌گه‌به‌نی که
ده‌شی مه‌حموودگویی نه‌دایته‌ قه‌ولی به‌دان هر وه‌ک ده‌شی گویی
دایتی به‌لام ئیجتیمالی گویی نه‌دان به‌هیزتره. «ش»‌ی پیوه‌ندی وه‌کوو

و. «هم» «معطوف و معطوف وعلیه» ده‌خه‌نه‌وه سه‌ریه‌ک نه‌ک له
یه‌کدی‌یان داده‌برن. که «ش»‌ه که‌هه‌لستاو گوئرا «ته‌تو»‌ه وه‌ک مه‌حموود
گویی مه‌ده. «ته‌تو»‌مه‌حموود لیک داده‌بیرین و به‌ر دوو حوکمی
جودا ده‌که‌ون: مه‌حموودگویی داوه‌تی، تو‌گویی مه‌ده‌ری. ناشزانم
ناخو به‌ئسل حاجی چی گوئوه. نه‌گه‌ر «ته‌توش»‌ی گوتیی وه‌ک
نه‌ویه، پشه‌کی، له‌به‌ر زنده‌ ترسی له‌و گویی‌دانه وه‌های دانایی یار
گویی داوه‌ته قه‌ولی به‌دان ئیتر به‌گله‌یی کردن له‌و تومه‌ته مه‌وه‌ومه
ده‌به‌وی ریی گویی‌دانی لی بیرته‌وه. له‌لا به‌ن دارشینیسه‌وه «ته‌توش»
ئیر تره له «ته‌تو» ئیتر ره‌نگه نم ورده زینه‌ته حاجی برده‌بته‌وه بو
ئیجتیماله بی‌هیزه‌که‌ی باسم کرد.

دیوانی حاجی قادر به‌یتی واتا سه‌ختی زورن که‌جاری له‌که‌سم
نه‌یستوه به‌ره‌هایی و بی‌گرفت ساغی کردیته‌وه. به‌ر له‌ بیست سالیک
مه‌رحووم مه‌لا ره‌ئووفی سه‌لیم ناغا لیسته‌یه‌کی ۲۰ - ۳۰ به‌یتی ی بوم
هه‌نارد که‌ به‌ باشی لیسان حالی نه‌بووبوو. به‌ داخه‌وه لیسته‌که‌م
نایه‌ته‌وه به‌ر چاو، ته‌نها به‌یتیکم به‌ بیردا دینه‌وه که‌ ده‌لی:

لیوی وه‌ک قه‌نده موکه‌ره‌ره‌له ده‌ما شیرینه

بویه ته‌کراره وه‌کوو ناله ئه‌نیسی نه‌فه‌سه

له‌مه‌جلیسی خدمه نه‌ندام بوم، مه‌لا ره‌ئووف هاته‌لام و له‌و
به‌یتانه‌وه دواين و واتای ته‌میانم تی‌گه‌بیاند که‌شکر به «تکریر -
دووباره ساف کردن» شیرنتر ده‌بیت وه‌ک که‌ ده‌گوتری عه‌رقی
دووباره به‌ دووجار تکاندن په‌سه‌تدتر ده‌بیت: له‌ به‌ر نم زنده
شیرینی به‌ وه‌کوو ناله‌که‌ هه‌مه‌می دائیمی هه‌ناسه‌به‌ لیوه‌که‌ش هه‌میشه
به‌سه‌ر زارانه‌ویه. حاجی له‌م به‌یته‌دا لیوه‌که‌و وشه‌ی لیوی به
مه‌ساره‌تی ته‌عبیر خستونه‌ ده‌می خو‌به‌وه‌وه به‌ دووباره‌کردنه‌وه‌ی
ناوه‌ینانیشی سات له‌ سات شیرنتری ده‌کات، یاخود هه‌تا ده‌ی مژی
شیرنتر ده‌بی. مه‌لا ره‌ئووف له‌م «تکریر، تکراره»‌ی شکر به‌له‌د
نه‌بوو بویه صه‌عناکه‌ی لی روون نه‌بوو. ئیستا له‌ سایه‌ی ته‌کریری
نه‌وته‌وه قوتایی سه‌ره‌تایش ناشنای بوه.

جگه له‌ ئیشکالاتی واتا داخراوی نه‌کراوه‌یی هیندیک له
به‌یته‌کانی، گرفتی دیکه‌ش هه‌ن پیوه‌ندی‌یان به‌ زیان و به‌سه‌ربردنی
حاجی‌یه‌وه هه‌یه که‌ له‌ دیوانه‌که‌ی‌دا دینه‌ به‌رچاوی خو‌نه‌ر. من له‌و
سی‌به‌رگه‌ی «حاجی قادری کویی» که‌ له‌ سالانی نه‌ندامه‌تیم له‌ کوری
زانباری کورددا نویسم نه‌گه‌یشتمه‌ شه‌رحی دیوانه‌که‌ی چونکه

جاری زورم مابوو له توژینه‌وې ژبانه‌وې بېمه‌وه، خوا کاري خزمي چاکه خوازم راست بهنيت نه‌و نرکه‌سيان له‌سهر شام لادا به دوورکه‌وتنه‌ووم له کوږ. نيشا له مونساه‌به‌دا گرفتیکي نه‌وتويي ناو ديوانه‌که يو بهرچاوي خوښه‌ر هل ده‌ستينمه‌وه.

پره شيرنکي پينج بهيتي که سهره‌تاکه‌ي بهم ديره ده‌ست يي ده‌کات:

«مه‌تنی کوتوبی ثم دهره با شرح کرابی»

به يي نوويي ماموستا گيو موکرياني له هجوي قازي‌به‌کي سابلاغي دانا‌وه‌که سهروکاري له‌گه‌ل مروت ناويکدا هه‌بوه. هتد. له کوتايي شيره‌کاندا ثم به‌يته ده‌خوينته‌وه:

حاجي ده‌لني ثم ميسره‌عه ته‌ثريخي‌به قازي

«انصافي‌نيه، عاري چيه، مروتي گابي»

ثم ده‌قه هي ديواني حاجي، له ليکولنه‌وې سردار حميديران و کريم مسته‌فا شاره‌زابه. ماموستا گيو نووسيوته‌ي:

«هر حاجي ده‌لني ثم قسه ته‌ثريخي‌به قازي»

نيمه نيشان به مصرعه‌ي دومه‌که ته‌ثريخي رووداوه‌کي تيدايه هدرچنه‌د ريم هه‌يه بلیم ده‌قه‌کي موکرياني وشي «ده‌لني» تيدا

يي‌گرفت هاتوه. به حيسابي ته‌بجه‌د نه‌گه‌ر «مروت» بنووسين له‌جياتي «مروت» هيشان ژماره‌ي نرخی پته‌کاني مصرعه‌که «نه‌گه‌ر

به‌سه‌هوو نه‌چوو‌بينم» ۱۲۸۵ ده‌گريته‌وه. ثم ساله به هيچ ليکدانه‌وه‌به‌ک، له‌گه‌ل گه‌شي ژباني حاجي ناگونجيت. من له

ليکدانه‌وې دوورو دريزو به په‌کدي گرتني سال و رووداوو که‌ين و به‌يني ژباني نه‌وو بايپرم دا که‌يفي و شيخ ره‌زا که له به‌رگيک له

به‌رگه‌کاني «حاجي قادري کوي» دا بلاو کروا‌ته‌وه مانه‌وې حاجي قادرم له سابلاغ گه‌يانده ۱۲۷۹. ننجا نه‌گه‌ر له ۱۲۸۵ جاري له

سابلاغ بوويت چون ده‌شي حاجي پيش که‌يفي به چنده‌ ساينک کويه‌ي جي هيشتيت؟ دهر به‌ده‌ر بووني که‌يفي جي گومان ني‌به که له

۱۲۸۶ روي داوه، نه‌ویش به شايه‌دي بايپرم که خوي لمبه‌ر خاتري شيخ ره‌زا که‌يفي سهرشکين کردوه و تاراندوويته‌ي. . . له ده‌قي

شيره‌که‌دا بنگه‌به‌ک نابيم يو داشکاندني ۵ - ۶ ساليک له‌و ميژووه تا به‌ره‌و هه‌راز بجسته‌وه يو ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ناشکري خوم له

راگه‌ياندني مصرعه‌که نه‌زان بکه‌م و پشت گوني بخم. له لايه‌کي ديکه‌شه‌وه به‌زه‌حمه‌ت بشي بگوتري پره شيره‌که هي حاجي قادر

ني‌به چونکه شه‌قلي نه‌وي پيوه دياره هه‌رچند له نووسيندا هه‌له‌ي تي‌که‌وتوه. ننجا نه‌گه‌ر په‌کيک بلي ثم ميژووه‌ي ۱۲۸۵ به‌ره‌و

سه‌لماندني ريوايه‌تيکمانه‌وه ده‌بات که ده‌لني حاجي و که‌يفي به‌به‌که‌وه به‌ره‌و نه‌سته‌نسوول رويشتن، يي ده‌ليمه‌وه: بايپرم که له سالي

۱۲۸۸ له‌گه‌ل باوکي دا يو حه‌ج ده‌جيت له حه‌لب که‌يفي ديتبووه، ماموستاي کوپاني والي بووه. جگه له‌مه، که له کويه‌ش دهرچو

به‌ينسک له هه‌ولير مابه‌وه بايي نه‌وه بکات که ره‌شيداغاي حاجي به‌کراغا به نامه‌لي داوا بکات بگه‌رينه‌وه يو کويي نه‌ویش وه‌لامه

ناگرينه‌کي:

نه‌ي نوحی نه‌جاتم له ده‌سي چه‌رخي جه‌فاکار

وه‌ي روح و سه‌رو مالي منت جومله به «ايتار»

يو ده‌نيزنه‌وهو تيدا ده‌لني:

«يي عزيزه‌ت و يي عارم نه‌گه‌ر بيمه‌وه کويي»

ثم که‌ين و به‌ينانه هه‌مووي دواي ناواره‌بووني حاجي بووه.

خولاسه ثم نيشاله هه‌تا نيسته يو من ساغ نه‌بوته‌وه

که له نيشکال و گرفت بدوين جي خوښه‌ني بلیم چوارينه‌به‌کي

حاجي هه‌يه له‌وانه‌به خوښه‌ري به په‌له تله‌زگه‌ي تيدا بکات و

واتسکه‌ي به به‌ره‌وازي يو روون بيته‌وه وه‌ها تي بگا حاجي له‌و

چوارينه‌به‌دا نالي شکاندېته‌وه له ناست شاعير يه‌ني خوي‌دا. حاجي

ده‌لني:

به‌يتي نالي و به‌يتي من گه‌ر تيکه‌لي په‌کدي ده‌که‌ن

نه‌حمه‌قي صورته په‌رست و جاهيلي مه‌عنا نه‌زان

حاجي له کله‌ک له‌ک به‌له‌ک فه‌رقي له‌گه‌ل تووتي هه‌يه

وه‌ک هه‌زاري نه‌وبه‌هارو بولبولي فه‌صلي خه‌زان

له وشه‌ي حاجي له کله‌که‌وه دياره که حاجي خوي به له‌کله‌ک داناه

له ناست نالي‌دا تووتي يو ده‌مينته‌وه له‌و مصرعه‌دا. من ده‌قه‌که‌م له

ديواني حاجي، به ليکدانه‌وې ماموستايان سردارو شاره‌زا، يو نيره

راگونست که خوش به‌خسانه وشه‌ی هزاره‌ی به واتای بولبولیان به
«هزاره نك به «هزاره نووسیوه. خوزی له ههنده‌ی هه‌له‌ی
به‌رچاوو زه‌قی ناوانوه‌ی دیوانه‌که هه‌مان نیشانه شکینی یان بگردایه
وهك که له لاپه‌ره ۲۷۱ هاتوون «که‌لی ره‌قیب» یان له جیانی «که‌لی
ره‌قیب» نووسیوه و مصرعه‌که‌ی بی له‌نگه بوه. ئەمه‌ش تا‌که نمونه
نی‌ه، له لا کوتایی لاپه‌ره ۲۷۰ شدا مصرعه‌ی به‌که‌م جگه له‌وه که
هه‌له‌وه له‌نگه سه‌ره‌تا‌که‌شی به به‌حرینک ده‌ست بی‌ده‌کا جودایه له
به‌حری مصرعه‌ی دوهم. چهن‌دیکی دیکه‌ش هه‌ن من خه‌ریکیان
نا‌بم و زوریش سه‌اسگوزاری نه‌وه‌ترکه‌م که گه‌لینک لایه‌نی
شیمه‌کانی حاجی‌یان بی روون کردوته‌وه.

تا ئیره چی نووسیم له قالی وه‌لاوه‌نانی تومنت و له‌سه‌رکردنه‌وه‌ی
به‌رگیرانه‌وه روون کردنه‌وه‌ی چهن‌دو چونی ههنده‌نی حال و باری
حاجی و به‌شینک له هه‌لبه‌سته‌کانی بوو؛ که به‌مانه‌وه‌ی، پیوسته‌شه
به‌مانه‌وه‌ی به‌ر مه‌یدان و بی ته‌قیه له به‌رزایی شیمه‌ری حاجی بدوین
نمونه‌ی توفه‌لانه‌ی زورن له دیوانه‌که‌ی‌دا که لیان بوه‌شینه‌وه شه‌ری
گه‌رده‌ن کیلی به خه‌لق به‌فرۆشن. جاری له پیشه‌وه با بلیم گومان
ناکه‌م چ ئەدیینک ری به خوزی بدا دوودل بی له‌وه‌ی که قصیده‌که‌ی
«به‌هاری» حاجی له ریزی هه‌ره پیشه‌وه‌ی شیمه‌ری مرؤفایه‌تی‌به‌وه
دیت نه‌ک هه‌ر هی کورد. له لایه‌ن ده‌سه‌لانی هه‌نهری شاعیری‌به‌وه
حاجی به‌وه قصیده‌به‌وه نمونه‌ی دیکه‌ی که له زیده جوانی و سفتی و
چری و پشه‌وه‌ی‌یان خه‌ریکن به‌ه‌لشن، له‌وه‌وه‌وه‌وه شاکاره‌کانی
بدرینه‌وه به کاری ریکه‌وت و ته‌قله‌ی مامه‌هه‌وه پیکانی ره‌ش
هاوین. سه‌یری ئەم چوارینه‌یه که‌له وه‌سه‌ی کابرایه‌کی ته‌فته‌تی‌بی
داناوه:

شه‌وه‌کتی جووته‌ی سمیلت تا‌که مانه‌ندی که‌مه
ته‌رکه‌شی تیری ته‌ژاوو شیری ده‌ستی روسته‌مه
رووی له ته‌ختی روومه‌تت هیناوه بو شانت ده‌لئی
ماری سه‌رشانی زوحاک و دوشمنی ته‌ختی جه‌مه
ته‌رکه‌ش دتیردان به مه‌دا هه‌ر داوه موویه‌کی سمیله‌که وه‌کوو

تیریکی تیراوه، تیکرای مووه‌کانیش وه‌کوو شمشیری ده‌ستی
روسته‌من. ئەمه‌نده‌م گوت له شه‌رحدا هه‌تا خوینده‌واری نه‌وباو
بچینه ناو چوارینه‌که‌وه ده‌نا دارشتن و موسیقای چوارینه‌که ماموستای
شه‌رح ده‌ری ناویت.

سه‌یریکی ئەم پینچ به‌پته بکه که له مه‌دحی ئەمین ئاغای حاجی
به‌کراغای حه‌ویزی داناوه:

ئه‌ی محمد وه‌ی ئەمینو ده‌وله ئیمرو کویی توو
جه‌ته‌تیکه که‌وته دۆزه‌خ هه‌رچی لئی دوورکه‌وته‌وه

مودده‌تیکه ده‌ربه‌ده‌ر گه‌ردی دیاری غوره‌بتم
به‌نده یادی ئاستان بو سی ئەتوی کرد هاته‌وه

چونکه توحفه‌ی لازمه هه‌رکه‌س له غوره‌بت پیته‌وه
به‌م دوو فه‌رده من قه‌زای سه‌د گوته توحفه‌م کرده‌وه
قاوه‌چی به‌زمی ئەتو دنیا‌یه، سینی ئاسمان

ئاقتایی زه‌رفه، فنجانی مه‌هه، قاوه‌ی شه‌وه
ئه‌وشه‌وه بو هه‌رکه‌سی دنیا بکاته روژی روون
شه‌وه له خیططه‌ی ئەوه‌ه‌نقایه ده‌ربانی خه‌وه
خوینهر سه‌رنجینک له به‌یتی چواره‌می مه‌دحه‌که بگری:

دنیا قاوه‌گیری دیوه‌خانه‌یه

ئاسمان سینی‌به‌که فنجانه‌کانی قاوه‌ی له سه‌ر داده‌ندین
روژ ئەوه‌وه ژیریاله‌یه‌یه فنجانی به سه‌ره‌وه‌به مانگی سه‌ی فنجانی قاوه‌یه
شه‌وه خوزی قاوه‌یه.

چ ماوه‌ته‌وه به به‌لگه‌ی گه‌وره‌یی به‌خزینته پال شه‌وه‌وه روژو مانگ و
ئاسمان و هه‌موو جیهانه‌وه؟

به‌یتی پینجه‌م له داخراوه‌کان ده‌ژمیردریت و ره‌نگه که‌م که‌س
مه‌ته‌له‌کی هه‌لینایی. من له خوم گوماناویم به‌لام به‌رینک ده‌هاوینمه
مرگه‌وت به‌وه هینده مه‌عنا‌یه‌ی که بوی چووم:

شه‌وی ئەوه‌ به‌پته دوو مه‌عنا ده‌به‌خشیت و له ئاکامدا تیکیش
ده‌که‌نه‌وه. به‌کیان ئەوه‌یه که شه‌وی به‌زمی دیوه‌خانه‌ی ئەمیناغا وه‌ک

شوی قدر «ليلة القدر» که سبک تیدایی تا سبهینه، تاریکایی له
ژیانی دا ده بیته عنقا که هر ناوی ههیه و ناووکي نیه. مهشوره
دوعای شوی قدر قبولن تیر ژیانی نو که سه ده بیته بهختیاری و
ناهندگ که خو تیدا ده بیته ده رگه وان، ده رگه وانیش وهك ده زانین له
ده روهی خانه داده نشی.

ئوی دیکه بیان قاوه که ی تی ده خونیتسه وه که شوی پی ته شییه
کرابوو، واته:

هر که سبکی قاوه له فنجانی مهجلیسی ته میناغا به خواته وه هتا
رهشایی قاوه که سبایی فنجانه که بهر ده دات وهك که رهشایی شو
به سر چوو دنیا روون ده بیت، نا نو که سه شوی رهش له عمری
وه کسو و عنقایی لی دیت... خولاسه خوشیه کی بو ده پی وهك له
شه و نخوونی شوی قدر دست ده که ویت. ته شییه فنجان به دنیا
له م معنایه دا له وه وه دیت، که قاوه مان دانا به شو فنجانیش ده بیته
دنیا چونکه شه وه که ی له خوی دا گرتوه، قاوه که ش ناو فنجانه که ی پر
کردوه وهك که شو دنیا داده گرت.

غزه لیکي چوار بهیتی حاجی ههیه زور ناوکی شه و گه لیک شه نگه و
به کجار وه ستایانهش دارژراوه، وا بوئی ده نو و سه وه:

له نه زاکت که موری وهك خه تی ته هلی حیکمه
له نه بووندا ده نی بی قسه عهینی عه ده مه
چین به کیکه له که چی زولفی که چی عاجزه، بو؟
دلی سه ودایی خه تایی کردوه بو به نه ده مه

ماچی نو غونچه ده مه بی «حق» ی جان «مهر» ی ده مه
سالیکی راهی عه ده بی ده می نه قشی قه ده مه
گه ره زایی چی به بو ماچی ده می جانی عه زیز
ته جرو به م کردوه عیشره ت به ده مه نهك به ده مه

شاعیرانی روزه لاتی مسلمان مه به ستیانه بلین که مرو ده می یار
له باریکی و بچووکی دا ده گه نه سنووری نه بوون. نتجا خه تیکی
ته هلی حیکمه ت بی کیش ده بی به کجار باریک و راستیش بی وهك

که موری یار.

ده نی، واته زاری، له نه بووندا، بی مونا قه شه عه ده م خوی نه می.
«بی قسه» ته وهش ده گه به نی که نه گه ر یار قسه نه کات زاره که وهك
عه ده م ده بی. «عهینی عه ده م» له واتا به کی دا «پیتی عهینی» که وا له
سه رته تایی وشه «عدم» دایه، زاری عهینه که له شیکلدا وهك دم، زار
ده نوینی به لام چونکه هی عه ده مه هر ده بیته وه نه بوون.

چین که ولاتی چینه پینچیکه له که چی زولفی چین چینی، که چی
یار عاجزو ناره زایه، چونکه به دل سه ودای خه تایی کردوه. خه تا
ولایتیکه مهشوره به میسکی بوون خوش که مناسی زولفه که به له بهر
بین وره شایش. وشه خه تا به واتای «هله شه دیت، تیر سه ودای
مامله ته که ی که چینی خه ستونه که چی زولفی هله به وه یار لئی
به شیمانه. وشه «ندم - نه ده م» جگه له پشیمانی وه - دم، بی
ده م» یار راده گه به نی که بریتی به له زنده بچووکی ده می یار. وه یا
قسه نه کردنی. مرو که عاجز بوو قسه ش ناکات.

له بهیتی سیه م دا «حق» له شیه نووسینی کون به «حوق»،
«حق» ی ش ده خویندرایه وه. «حوق» به واتای قنوی مجه وه هرات
دیت. «حق» نرخ و کری به.

وشه «مهر» ی ش هم به «مهر»، مور، خه تم» هم به «مهر» -
ماره یی» ده خویندرایه وه. نه گه ر له «حق» دا واتای «حوق» مه به ست
بی «مهر» ده بیته «مور، خه تم»: ماچی نو غونچه ده مه نه گه ر له نیو
قنوی جاندا نه بی که هیچ ده میکی ناگاتی، ده بیته موزیکی سووری
وهك خوین به سر لیوی عاشقه وه چونکه غونچه خوی وهك خوین
سووره. وه یا خود ده بیته موزیکی که عاشق له خوینی خوی
هه لکیشایی.

نه گه ر «حق» کری و نرخ بی نه وه ده گه به نی که ماچی غونچه
لیسه که جگه له نرخ جان خوینی عاشقی ده می به ماره یی.
خوینه که چونکه مناسی رهنگی غونچه به له هه موو باراندا به رده وامه.

بؤیه له مصرعه‌ی دوه‌مدا ده‌بین شاعیر ده‌لی: که‌سبکی ریگه‌ی
عه‌دم، نه‌بوون که‌ زاری یاره، بگریت شوین پی له خوینی خو‌ی
نه‌قش به‌ستوو ده‌بیت چونکه له نه‌بوون و عه‌دمدا خوین به‌ ناچاری
ده‌دوریت.

موسکینه پشلیین: بی ده‌می، نه‌قشی قه‌دمی سالیکی راهی
عه‌دمه، نم شکله یه‌کجاره‌کی ماندووم ده‌کا هتا له شرحی
ده‌بمه‌وه:

بی ده‌می = بی زاری، بی وه‌ختی، بی خوینی.

بی ده‌میک به‌ هدر کامیک له‌و سی واتابه‌ی بیه‌خشیت شهرحیکی
سه‌ربه‌خوی ده‌ویت، سه‌ریشه‌که بو خوت به‌چی ده‌هیلیم و دوو دانه
له‌سهرینیش... سه‌یریکی لاپه‌ره ۱۱۱ بکه له‌و کتیبه‌ی باس کراوه‌ی
دیوانی حاجی غه‌زه‌لیکی حفت به‌یتی ده‌بینیت نم‌وونه‌ی زی‌نده
پاراوی و مه‌تانه‌ی شعیری ته‌قلیدی کوردین.

قافیه‌کاتی له‌وانه‌ن زرنگه‌دار ناوبشرین، له‌ هیچیشیان دا که‌م و
که‌سری نییه. له‌ رواله‌تدا هر به‌پته سه‌ربه‌خو خه‌ریکی مه‌به‌سیکی
تایه‌تی‌یه به‌لام به‌یتی شه‌شمی غه‌زه‌له‌که تیمان ده‌گه‌به‌تی سکالا
له‌گه‌ل کتی‌یه:

نه‌و نه‌و ره‌سه‌ی ئیجاره‌یی مسکینه‌کان ده‌کا

حه‌ججاهه‌ گه‌رچی سه‌ییده به‌م خورج و هه‌سته‌وه
خباره‌ لاویکی شلکی خاوه‌ن قه‌باله‌ی حکومه‌تی و سه‌یدیش بوه.
چه‌ژی به‌پته‌کان نام و شامی ولاتی خو‌مانیان تیدا‌یه به‌لام به‌یتی
به‌که‌می، له‌ رواله‌ت، بو ده‌می پیری ده‌چینه‌وه که‌ ده‌لی:

دالی قه‌دم که‌ ئه‌لفی عه‌صای گرت به‌ ده‌سته‌وه
تیر و که‌مانه. سه‌یدی جه‌وانیم نه‌به‌سته‌وه

قه‌د بوو به‌ دال و وه‌ک که‌مانی لی‌هات عه‌صاشی به‌ ده‌سته‌وه
گرت، له‌ پیری به‌ولاوه‌ی لی‌نافاس‌رینه‌وه. له‌گه‌ل نه‌مه‌شدا بوره
ئیحتیمالیک هر ده‌مینی که‌ مه‌به‌ستی حاجی داهاتنه‌وه‌ی خه‌فت و
که‌سه‌ر بیت نه‌ک پیری، به‌پیش هه‌ن له‌ غه‌زه‌له‌که‌دا بیی جیحلی لی

بیت وه‌ک به‌یتی چواره‌م و پینجه‌م:

بو قه‌صری وه‌صفی نه‌و مه‌هه‌ میعماری فیکره‌تم
وه‌ستاوه کوللی له‌حظه به‌ خو‌ی و که‌ره‌سته‌وه
قوربان ره‌قیبی سه‌گ سه‌روچاوی شکاندووم
چون بتگه‌می به‌ پی شهل و ده‌ستی شکسته‌وه

قه‌سی خو‌مان بی، وا ده‌زانم حاجی له‌ جیانی «وه‌ستاوه» گونوویه‌تی
«وه‌ستایه» له‌سه‌ر له‌هجه‌ی کویی و به‌ری سوزان، دواتر نوسخه

نوسان گوریوه‌تیا‌ن چونکه «وه‌ستایه» له‌گه‌ل «معماردا ریک دیت
جگه له‌وه‌ی که‌ «وه‌ستاوه»ش راده‌گه‌به‌نیت.

قه‌سه‌به‌کی کورتم هه‌یه له‌گه‌ل قه‌صیده مه‌دحه‌که‌ی «شه‌مسیه‌ی
شاهه‌نشه‌می نه‌رز» که‌ له‌ لاپه‌ره ۱۰۸ و ۱۰۹ ی کتیبه‌ی باس کراوه‌که‌دا
نووسراوه:

له‌ پراویزی ژماره «۱» دا هاتوه که‌ ده‌قی قه‌صیده‌که له‌ به‌شی دووه‌می

کتیبی «حاجی قادری کویی» وه‌رگیراوه:

من له‌ لاپه‌ره ۲۳۸ هتا کوتلیی لاپه‌ره ۲۴۸ به‌و قه‌صیده‌وه خه‌ریک

بووم. وه‌ک له‌ویشدا نووسراوه قه‌صیده‌که‌م دابه‌ خوالی خوش بووی
ماموستا هینم که‌ به‌ پی بو‌چوونی خو‌ی به‌پته‌کانی به‌هاونبه‌وه

سه‌ریک. من نه‌و ده‌میش و نیستاش له‌و باوه‌ره‌دام که‌ به‌یتی کوتلیی
نه‌و ریزکردنه‌ ده‌بوو بیته به‌یتی هه‌شته‌می قه‌صیده‌که. قافیه‌ی به‌یتی
حه‌فته‌می قه‌صیده‌که‌ش که‌ «له‌غزه» من به‌ «له‌غزه‌ی» ده‌زانم.

کورده‌واری هر گونوویه‌تی «له‌غزه»، له‌م به‌پته‌دا له‌به‌ر کیش و قافیه
کراوه‌ته «له‌غزه». وه‌ها بی ده‌چی حاجی قادریش له‌و سه‌رده‌مه‌دا هر
به‌ «له‌غزه‌ی» زانی بی چونکه چهن‌دی مه‌لای لیم بیستی نه‌م وشه‌به‌ی

گوتییت هر «له‌غزه‌ی» به‌کاره‌یناوه. وشه‌که خویشی باه‌تی ناو مه‌لاو
فه‌قیانه.

پیسوت ناییم گوتاره‌که دریز بکه‌مه‌وه به‌ هیانه‌وه‌ی نم‌وونه‌ی
دیکه بو به‌ نیسات گه‌یا‌ندنی شاعیره‌تی حاجی، له‌م باره‌وه هر

نه‌وه‌نده ده‌لیم حاجی قادر به‌کیکه له‌ سی شاعیری کورد که‌ به‌یتی
سه‌رکه‌ش و داخراویان وه‌هایه هه‌موو مه‌هارت و شاه‌زایی به‌

تعالیبدی شیعر و زانسه‌گانی مزگهوت و تصوفیان پیوست بی،
ویرای زینتیکی موقلاش. دوره‌کی دیکه «نالی و محوی» ن که هر
یهک لهوان شغل و شیوازی خوی همه. نم قسه‌یم شیخی خانی و
مه‌لای جزیری ناگریسه‌وه چونکه له‌بهر کم شاره‌زاییم له زاری
کرمانجی سه‌رو ری به خوم نادمه بریاریان له باره‌وه بدم هرچند
له خویندنه‌ویان له‌زه‌تیکی زور و ده‌گرم.

حاجی قادر دوو کاریگر سنوریان له ده‌وری شاعیریته‌نی کیشا:
یه‌کیان له سه‌ره‌تای زیان و شاعیریته‌نی دا‌ئوه بوو که دووچاری
عیشقی ناگرین نه‌بوو به‌وشدا مه‌یدانه هره به‌رین و مه‌وداداره‌کی
شیعری روزه‌لالت که غزه‌له لی ته‌سک بووه تا‌ئوه‌ی مه‌زرایه‌کی
مه‌یدانه‌که بوو به‌ی شیعری سه‌ر به‌ ماده‌ ده‌رسی مزگهوت، له
غزه‌لشدا حاجی بوو به‌ ناظم. سه‌بریکی دیوانه‌کی بکیت له زور
به‌یندا تووشی شیوه‌ی کوری جوان ده‌بیت وهک که ده‌لی:

تا له مه‌کتب‌ئو مه‌هم دی مه‌شقی ئه‌لف و بی ده‌کا
چاوه‌کم بوته‌ دویت و گریه سورخی تی‌ده‌کا
وه یاخود ده‌لی:

«خه‌تی، ده‌وری روخی داوه وه‌کوو مووری سوله‌یمانی»
خه‌ت مووی ریشیه‌تی.
دیسان ده‌لی:

چونکه نرخی ماچی توی گوری هم‌وو ده‌سته‌و دوعان
خه‌تی نه‌وخیزت وه‌کوو زولفت خودا پیری نه‌کا
خه‌تی تازه ده‌چسروی ریشیه‌تی، نرخی ماچی گوریوه به‌لای کم
بوونه‌وه‌دا، هه‌روه‌ها:

با وجودی نه‌وجه‌وانی، خه‌تی سه‌وزی ده‌رکه‌وی
عه‌دو په‌یمانی نه‌بوو موو، بویه پستی پی نه‌به‌ست
دیسان:

ئه‌میش جاران‌نی‌یه قوریان طوفه‌یلی بینه سه‌ر خوانت
خه‌ت میهانی‌یه ئه‌مسال نه‌ماوه له‌زه‌تی پارم
واته: ئه‌مسال موو بوته‌ میوانی رووی بار.

دیسان:

په‌رجه‌م و فیسی که‌چی تو‌ئهی جه‌وان
تاجی که‌یان و عه‌له‌می کاویان

نموونه‌ی دیکه‌ش زورن، یه‌ک له‌وان «ئه‌و نه‌وره‌سی نیچاره...» بوو
که پیشتر له‌ نموونه‌دا هات.

نه‌بوونی عیشقی سووینسه‌ر وه‌های کرده‌ که شیعریکی بو
می‌ینسه‌شی هه‌لبه‌ستی له‌ په‌راوینزی ده‌ستورانی شاعیری و
نوکنه‌بازی‌یه‌وه ته‌مای تی ده‌کات... من ئه‌م لایه‌نه‌ی نه‌بوونی عیشقی
ناگرین له‌ ته‌جره‌به‌ی حاجی‌دا به‌ دریزی لی دوام له‌ به‌شیکی ئه‌و
سی به‌رگی «حاجی قادری کوی» لزوم نابینم لیره‌دا چی دیکه‌ی
له‌سه‌ر برۆم.

کاریگری دوهم ئه‌وه بوو که له‌ پاش ناواره‌بوونی که‌وته سه‌ر
خوولسای کوردایه‌تی و خه‌ریک بوون به‌ هوشیارکردنه‌وه‌ی
نووستوان، به‌ مه‌شدا دوو ئه‌نجام هاتنه‌دی: یه‌کیان ئه‌وه‌بوو،
ناگریکی له‌ عیشق هه‌ل نه‌بوو له‌ کوردایه‌تی بلیسه‌ی سه‌ند. دوهمیان
ئه‌وه‌بوو که په‌روشی چاره‌نووسی هه‌ره‌شه‌ لی‌کراوی کورد حاجی
قادری خسته‌ جانبازی‌یه‌ک که زور گوی نه‌داته خه‌ریک بوون
به‌ئارایشی به‌یته‌گانی، بگره هه‌ر ئه‌م هویه‌ش بوو وای کرد زور له‌و
بایه‌ته شیعه‌ی کورد په‌رستی به‌ قالبی «جووت سه‌روا»
داریزیت.

لیره‌دا قه‌لم راده‌گرم، چی پیشکه‌ش کرا، له‌م هه‌له‌سته‌دا، بایی
مه‌به‌ست ده‌کات، زوریشی به‌ داخه‌وه‌م نه‌ له‌ بیرم ماوه ئه‌و گوتاره‌ی
خستمیه سه‌ر نووسینی له‌ ج گوفاریک بلاوکرایه‌وه، نه‌ به‌ ته‌واویش
گوتاره‌که‌م بو خویندرايه‌وه نه‌ گه‌راشمه‌وه بو سه‌ره‌تاکه‌ی تا بزائم
نووسه‌ر کیشه: گوفارم لیک کرده‌وه وه‌ک کتیب گره‌وه، ئه‌و شوینسه
کرایه‌وه که ناسمان و پیمانانه‌کی تیدا چه‌سپ بوو.

گه‌لی قسه‌م له‌ دل‌بوو حیکایه‌تم ما‌بو
که‌چی گرنی دلی په‌ستم مه‌جالی به‌سطی نه‌دا

دېسان ره‌خنه و ره‌خنه‌گاری

مصطفی صالح کریم

ره‌خنه به دیوه جوانه‌که‌یدا واته جوانکاری و شی‌ی کردنه‌وه‌ی ناوه‌روک و رینماییی کردنی خوینه‌رو و رووناک کردنه‌وه‌ی ریگای تاریک و هاندانی نووسه‌ر بو برینی ئەو هه‌ورازه سه‌خته‌ی له به‌ریه‌تی.

به‌لام به دیوه دزیوه‌که‌یدا ده‌بیته تانه و ته‌شه‌رو سه‌روگوینلاک کوتانه‌وه‌و سه‌ر کویرکردنی داهینه‌رو چاندنی چقل و په‌یکولی له ریگایدا، سه‌ره‌رای چاوبه‌ستی خوینه‌ریش.

زۆرن ئەو ئەدیانه‌ی له جیهانی ئەده‌بدا، له هه‌موو که‌ل و قوژبنیکی ئەم دنیا‌یه‌دا بیزارییی

خویان به‌رانسه‌ر ئەوانه‌ ده‌رپریوه که به ناوی ره‌خنه‌گرییه‌وه لی‌یان بوونه‌ته زی‌گر!

بوروژینی... چونکه ئەو مێشه‌ش ده‌یه‌وی بو ئەسه‌که‌ی به‌لمینی که ئەویش هه‌به‌.

«خیری متصور» له سه‌ر ئەم واته‌یه‌ی «چبخوف» ده‌لی:

«به هه‌رحال هه‌موو ره‌خته‌گریک مێشه‌که‌ی له‌مه‌ر چبخوف نی‌یه‌، چونکه ئەگه‌ر ره‌خته‌گر له ته‌ک داهینه‌را قورساییی گالیسه‌که‌ بگریته ئەستو، ئەوا ئەویش ده‌بیته ئەسپکی‌تر»⁽¹⁾ مینش لای خوومه‌وه هه‌روای ده‌زاتم که ره‌خنه‌گری ئەوتو هه‌به له ئەسه‌که‌ ره‌سه‌نتره‌، به‌لام وا دیاره‌ مینش و مه‌گه‌زی وا له چبخوف په‌یدا‌بووین که

رۆشنی‌یران به‌گشتی و چیرۆکنووسه‌کانمان به‌تایه‌تی، ئەوه ده‌زان که «چبخوف» له‌ته‌ک «ئیدگارته‌لن پوه‌ی ئەمه‌ریکایی و «مۆپاسان» ی فه‌ره‌نساییی به‌سی کوچکه‌ی کورته‌ چیرۆک داده‌نرین.

ئهی ده‌بی چی وای له‌م «چبخوف»ه‌ لوتکه‌یه‌ کردین که بیزارییی خوی به‌رامبه‌ر ئەو نیمچه‌ ره‌خنه‌گرانه‌ ئەوه‌نده‌ به‌ شیوه‌یه‌کی تال ده‌بیری که خوینه‌ری ئاسایی هه‌ست به‌ سونی زامه‌کانی بکات. ئەوه‌تاوتویه‌تی: «له‌و مێشه‌ ده‌چن که به‌ ده‌وری کلکی ئەسه‌دا گیه‌زی دی بو‌ئوه‌ی وه‌رزی بکات و ئاره‌زووی حیلاندنی تیندا

له كوئي يانه؟... هيشتا زوريان ماوه بگه نه شار. بگره زوريان
ماوه بگه نه سر لووتکهی گويزه. ناي تهوه بوچی ناگاته شار؟! بوچی
گويزه نابريت؟... هر نم گويزه به نه بوو چند جارنيک به گوراني
وتن پيسای دا سرکه وتووهو، باره داری بو سلیمانی بردهوه؟! به لام
نیستا به فرو ویشوومه به. گويزهش به سر پياوی هه ژاردا زه بری
خوی ده نوبنی.

گویندريزه کهو همه هه رچونیک بوو به نسه مردویی خویان
کیش کرد، ها نزيک سهری گويزه بوونهوه. به لام هه زوريان ماوه
بگه نه شار.

تير همه نهی توانی ههنگاویکی دی بنیت بی چرکه له په و روو
لی کهوت. ههست و هوشی تیکه لو پیکه ل بوو. هيجی له هيج
جيانه ده کردهوه. ره شه باو به فریش هه سر و گویلاکیان ده کونایه وه
گرموله بسوو. هيج ناگایکی له خوی نه ما. به لام له پریک دا
ناره زوی زیان به هه سوو تین و تهوژمیکی په وه خوی به گیانی دا
دایهوه. به خیرایی هه ستایه وه سهری و، بو پشه وه خوی کیش کرد.
سهریکی هه ل بری... تهوه گه پشتونه کوئی!! کوره خو له سر
لووتکهی گويزه به! تهوه تا سلیمانی له بناری په وه... له وه ده مهو
به یانی په دا، وه کو بوو کیکی نازدار له ناو پنخه فی گرم و نه رم دا،
چاوه خه و آلووه کانی هه ل ده گلوئی و، باویشک ده دات... هیشتا
گلوپه کانی نه کوژاپوو نهوه.

همهش ناواته خواز بوو که لهو شاره دا، نیستا له ناو لیقه و
دوشه کی گه رمو گوردا پر خعی بهاتایه هه روه ها به ناواتی ته نیا
پشکوینیک شه بوو، تا کر نووشی بو هالاوه کهی بیردایه. به لام بو نم
هه ژاره نه ناگر هه په وه، نه لیقهی گه رمو گور... به فر، ره شه با،
نه رزه، باووه، زه ریان، بهش و چاره نووسی په تی: نه گه ر نیستا بو
دهست نادات له ناو جیگه کی گه رمو گوردا نم دیوو نه و دیو بکات...

با له ناو ده ریسای به فرو سه هول دا بو خوی مه له بکات. راسته
گه پشتونه لووتکهی گويزه، به لام هیشتا زوری ماوه بو مه لیه ندو
لووتکهی ناواتی دابه زیت... بگاته شاری سلیمانی. تو بلنییت
بکات؟! «نایا دابه زین بو لووتکهی ناوات، دژوارو گرانتر نی به له
سهر کهوتن بو لووتکه؟!»

دیسانه وه له شی ساردبووهو، له جووله کهوت... گوايه نه مه
کهوتنی دواچار په تی؟ نه خیر، نم لاهه خوین گه رمه زبانی زور

خوش دهویت... بویه ناوا له دژی مردن ده جه سنگیت... پاش
که میک به چنگه کرنی خوی گه یانده گویندريزه کهی به داخه وه...
گیانی ده رچوو بوو... سه رما لاشه کهی به سستیوو.
نم گویندريزهش نه گهت و چاره ره شه که تووشی نهو ماله هه ژاره
بووه... هی خویان داوینک بوايه، نیستا له جیاتی مردن، له تیری دا
لووتی له نالیک ده دا.

ناچارین دان به وه دا بنین که هیشتا سرووشت به هیزتره له مروف
له گه ل تهوش دا همه به هيج جوریک نهی ده ویست بمریت، به لام
به دهستی رووت به رامهر نهو هیزه له نه ندازه به دهره چی بی
ده کریت؟!

پاش نهو گشته ماندوو بوونهی، کاتی تهوهی هاتووه پشویی هه تا
هه تایی بویدات سهری خسته سهرسکی «که ره کهی» و خوی به
دهست گیان کیشانه وه دا...

دوا دیمن که به بیره نالوزه کهی دا تی په ری، ماله وهی به هه موو
که ساسی بی که وه هاته به رچاو. ناخ، فریانه کهوت دلنی ته وانیش و
خویشی خوش بکات!... دلخوش کردن چی؟! نیستا له وانیه
باوکه نه خوشه کهیشی مردیت له م دوا یاد کرده وهی دا هه ناسه بیکی
قولی هه ل کیشا. دوو دل سوپ فرمیکی گه رم به سهر روومه ته
سه هولای په کانی دا هاتنه خواره وهو، گیانی ده رچوو!

همه بوو به کور په بیکی نازدارو، دایکه سرووشتش زور
دل سوژانه به لیقهی به فر دای پووشی.

به لی همه به م که ساسی په مرد. نادوا هه ناسه شی له دژی
سرووشت و هیزی مردن گژا... به لام له دواپی دا که خه لکی ری بان
کهوته سهر لاشه کهی... هه ر تهوه نده بان وت: «نا نه مه زه لامیکه له
ناو به فر دا رهق یوه ته وه!»

تیبنی: -

۱ - نه مه دووه چیر و کهمو، له سالی «۱۹۶۷» دا دام ناوه هه ر له و
سالهش دا له نیسگی کوردی به غدا، له گوشه ی چیر و کی هه فته ی
«کاک که مال ره شووف» دا خوینرا په وه.

۲ - له خوینه ری نازیزی ناشارمه وه که نیستا که میک ده ستکاری نم
چیر و کهم کردووه.

خۆشه وستی

به هیزتره

نووسینی: صالح رشیدی

گۆرینی له عه ره بیه وه

محمد عبد الرحمن زهنگنه

هه شیان برده سه ره مه ره کان و چه نه دانه به کیان له باشترین مه ره کانی برد.

عوسمان زور پارابه وه که له مه ره کانی گه رین چونکه هه خوی نی به هه عه شیرته که به، له گه لیا وه رن بو عه شیرته که له وی چیتان ده وی ده تان ده نی، تا کو نه وه به ره پرسیاری به رزگار بی و به خاین دا نه نری بو نه و نه مانه نه یی سپه دراوه به لام شه نه وه سه ره بازانه ی له ههستی مریی دامالییو فیری دل ره قی و کوشتن بیون، گویان نه دا به پارانه وه وه سه کانی عوسمان، وه لامیان نه وه بو، به کیکیان هه رشی برده سه ری و سونگییه کی دا له سکی و له پشتیوه ده رچوو به کسه مرد، له نزیك تهرمه که به وه مه ریان سه بری و برزانیان و نه وه نه ده ی پیوستیان بو له گوشتی برزاییان خوارد کانیك میگه له مه ره کان گه رانه وه بو ناو عه شیرته که، بییان چه نه مه ریک که مه وه عوسمان یش له گه لیا نه دا نی به، وایان زانی نه وه مه رانه ناو هکی که وتوو وه عوسمان - یش به دوا یاندا روشتوو به لکو بیان دوزیته وه وه بیگه ریته وه وه ک عورف عاده ت بو.

به یانی بو وه وه عوسمان و مه ره ونبه وه کان نه گه رانه وه، چه ن که سانیکی عه شیرته که ده رچوو بو گه ران له شاخه کان و بیشه کان و

نه وه روژه نوری عوسمان بو بو له وه راندنی مه ره کانی عه شیرته که، عه شیرته که شه، عه شیرته هه رکی کوردیه که له کونه وه مه ره به خه سو ده که نه و دوو جار یش کوچ ده که نه له گه ل مه ره کانیاندا کوچی زستان که داده به زن له شاخه به ره زه کانی ناوچه ی «که فر» بو ده شه کانی کوردستان، که ده که وینه ناوچه ی «موسل» هه ر وا له ویسه کوچی هاوینیش بو شاخه به ره زه کان له باکوری کوردستانه وه روژیکی خوش بو له روژه کانی به هاری کوردستان، دیمه نی کوردستانیش چه نه جوانه، کانی او و چاوگه شیرینه کان هه لده قوولین قه لبه زه ده دن له هه موو شاخ و دو ل و نه رزیکه وه، هه موو نه رزه کانی شه سوز رازاونه ته وه به گیاو گو ل و گولزار و بیشه ی چر، هه موو داره کان ته رو گه لایان هه به، گیایش زوره وه مه ره کان پر سکیان ده له وه رین و تیر ده خون و خویان هه لده کیشن و له نیوان سه روشتی سه خاوه تدا که زیان و نشونمای په لمان بی ده دات له و کاته دا عوسمان میگه له مه ره که ی دابوو به ره که چه نه هه زاریک بو، ده وه نیواره به ره وه عه شیرته که که له ناوچه ی «که فر» ده گه رابه وه چه ن به کری گیراویک له سه ره بازه عوسمانیه را کوردوو وه کان له شه ری به که می جیهانی برستی وای لی کرد بوون وه کو درنده و ابوون،

له وهرگاکان، تاکو له شه کهي عوسمانيان دوزيبه وو له تهنيشته وه خو لکه موه نسک و که ولى مهربان بيني، گوماني تيدا ني، نه وه هي مهربانه و زانبيان عوسمان به غدر کوژاوه له گدل مهرباناندا، عوسمانيان پرده وه به پني داب و نريني عه شيره ته که به خاکيان سپارد.

کاتي عوسمان کوژا هيشتا که ساليک بو زني هينا بو و نه که شي سکي پر بو، له پاش کوشتي به مانگينک کوريني بو ناويان نا عوسمان. نه مهش عاده ته نه گهر پاش مردني باوک مندالي بو به ناوي باوک موه ناو دهنري. دايکه که زور باهخي دايه کوره تاقانه کهي و شوي نه کرد تاکو عوسمان گوره بو، بو به لاويکي به هيزي له ش ساغ، له هه زده ساليدي له ناو روله کاتي عه شيره تدا ناوي دهر کردبو، به تير ورم هاويشتن و سووار چاكي و نازايه تي و دهر وون پاکي و راستي و ره وشت به رزي به لام هه زار بو، تنها چل سر ميري هه بو.

عوسمان حه ليمه - ي کچي يه کي له ده وله مهنده کاني عه شيره ته که ي خوش ده ويست و زور جوان بوو تاقانه ي باوکي بو، کچه ش عوسمان ي خوش ده ويست، به لام هه ردو کيان نه ده ويران خوشه ويستي يه که يان پاس بکن له ترسي ده سلاتي باوکي کچه و له بهر هه زاري عوسمان که هه مو عه يبه که ي نه وه بو ده وله مهنده نه بو، چونکه نه وانه مالانيان له ره وشتي باش زياتر خوش ده ويست.

ده بيان لاوي عه شيره ته که به ناواته وه بوون بگه نه دلي حه ليمه و داواي بکهن و زور جاريش هه و ليسان دا، به لام کچه سره راي ده وله مهنديان بهر به ستيايي ده کرد، باوکي ناچار ده بو داواکه يان بدانه دوواوه، چونکه کچه خوشه ويسته که ي ناره زووي وايه، به و هيوايه ي به درزياي کات بتواني کچه که ي لووت دايني به يه کيک له و ده وله مهنده.

چهنه جاريک عوسمان داواي حه ليمه ي له باوکي کرد که باوکي لي ده پرسی، کچه بيده نگ ده بو، نه مهش ماناي رازي بوونه و باوکي تيده گه بشت به لام نه يده دايه عوسمان له بهر هه زاري.

وه رزي پايز بوو کات ده مه و عه سر بو، عه شيره ته که مهربانان له کوچي زستانا بوون، بو هاتنه راستايه کان و کوچي عه شيره ته که مانگيني ده خاياند.

چونکه عه شيره ته که دوور بو، هه ر روزه ي له جيه کدا ره شماليان

هه لده دا بو حه سانه وه له وه براندي مهربانان، نه و روزه گه بشتبوونه دهر بند «ره شاقا» که زني گه وره واته زني سره وه له ويوه دهر وني، نه و دهر بنده دوو شاخي وشک و بهر ز له يک جودا ده کاته وه.

ناوي زني زور به تيژي دهر وني، چونکه له سره وه بو خواره وه تافگه به بهر ز بوو بو ناو شيوه قووله که دهنگي ناوه که گوني کهر ده کرد.

پرديني داري ته سک کوني زوري تيدا بوو له سر تافگه که که تاکه ريگا بو بو پهرينه وه.

له بهر نه وه زور به ي ولاخه کان وه کو نه سپ و هينسترو کهر، سليان له پهرينه وه ده کرد، بويه چاويان ده به سته وه ره شمه که يان ده گرت پساوه کان پيشيان ده که و تن. هه موو عه شيره ته که ويستان له پرده که بيه رنه وه، مهربانان زور به گران پهرانده وه نوره ي پياوو و ولاخه کان هات. حه ليمه ره شمه ي ماينه که ي باوکي نالکاند بو به ده ستي چه په وه به ده ستي راستي چنگي خوري به ده سته وه بو به دم رويشته وه ته شي دهر يست، کاتي گه بشته ناوه راستي پرده که، بينه کي ماينه که رويشته کوني له کونه کاتي ته خته داره که ي پرده که و راچه له کي و نه ونده ي چاوي بتورکيني که و ته خواره وه، که بهر زايه که ي سه ي ده بو، له گدل حه ليمه دا که و ته سر چاوه ي تافگه، که گيزاوه يه کي قوول و هيچ که س له مه و پيش هه رچه نده مه له وانيش بوو بي نه بتوانيوه نزيکي بکه وينته وه.

نه ونده ي بي نه چوو ماينه که و حه ليمه که و ته گيزاوه که وه باوکي وه کو بلني گه شکه برديني و ابو. هه ر وا هه موو عه شيره ته که له بهر ناخوشي کاره ساته که، هه موويان زمانيان به ستر او ماسوله که کانيان وشک بوو نه يان تواني بجوولنه وه و ياد بکه نه وه، يا شتي بکن.

عوسمان گه بشته نه و جياگه به که حه ليمه و ماينه که ي لي که و ته خواره وه زور به بي ترس و به دهنگي بهر زه وه به باوکي حه ليمه ي وت نه گهر رزگارم کرد بو من ده ي؟

باوکي حه ليمه ده ستي شتبوله رزگار بووني و نه يده زاني چي ده لي: وتي، به لي، بو تو ده ي.

هه ر باوکي حه ليمه له قسه که ي بووه، عوسمان به هه موو چل و بهر گه وه خوي هاويشته چاوه گي تافگه ترسناکه که وه هه موو چاويان په ريه پشتي سهريان.

عوسمان له گێژنکی ئاوه که دا ون بو، هه موو قه ناعه تیان هینا که
عوسمان - یش وه کو مایه که وه حه لیمه خنکان.

هه موو سه یری ئاوه که یان ده کرد. نه ک له بهر نه وه په کێکیان ڕزگار
ده بی به لکو له بهر نه وه ی بین له شه کانیان پاش خنکاندن چون
به سهر ئاوه که ده کو ی.

نه وه نده ی جگه ره به ک بکیشی هه موو واقیان و پرما نه وه ی بینان
باوه یریان پی نه ده کرد. عوسمان سهر ئاوه که که وت به ده ستیکی
مه له وانی ده کردو به ده سه ته که ی تری حه لیمه ی راده کیشاو مایه که ش
دووای حه لیمه که وتیو.

خوشی عه شیرته که وه سف نه ده کرا که بینان عوسمان له
ئاوه که وه به ره که نهاری روپاره که ده هات له گه ل حه لیمه و
مایه که ده ره چون هیشتا که ره شه ی مایه که به ده ستی حه لیمه وه بو.
عوسمان په ک چرکه ی به فیرو نه دا، ره شه که ی له ده ستی حه لیمه
کرده وه مایه که هه لسا په سهر چوار په لی بو نه وه ی خوی رانه کینی
ناکو ئاوی پیوه نه مینی.

عوسمان حه لیمه ی سه ره و خوار کردو ئا و به زوری له ده میوه ده ره
ده چوو ده ره وه، پاش ته و او بوونی ئاوه که، له سهر پارچه گیابه ک
دریزی کرد که هه تا و لئی ده دا.
حه لیمه هه ناسه ی هاته وه ورده ورده دلی لئی ده دا و مایه که ش
به ره و لای حه لیمه هات به قه پوزی ده سه کانی ده لیسایه وه وه کو بلئی
ماچی بکا و دلی پی بسوتی.

عه شیرته ته که، له پیشیانه وه باوکی حه لیمه خوی هاویشه سهر
کچه که ی و نووساندی به سنگیوه و ماچی ده کرد، به فرمیسکی گه رم
ده م و چاوی ته رکرد، نه و فرمیسکه خه قه تاوییه بو به فرمیسکی خوشی
پاش نه وه ی کچه که ی مایه وه وه نه مرد.

پاشان باوکی حه لیمه هه لسا و باوه شی کرد به عوسمان دا و نیو
چاوانی ماچ کردو زور به گه رمیسه وه دو عای خیری بو ده کرد، بو
نه وه ی خوا بیاریزی و خیری ده س که وی.

نه وانی که ش هه موو هاتن و سه روکی عه شیرته که ده ستی کرده
ملیان و له گه ل عوسمان دا ته وه ی کردو سوپاسی نازایه تی و پاله وانی
پی هاوتایه که ی کرد، پاشان هه موویان به هه مان ده ستور سوپاسی
عوسمان - یان کرد.

ئاگریان له نزیک حه لیمه کرده وه تاکو گه رمایی گه بشته له شی و
توزه توزه بیی زیادی ده کردو ده ست و پیی ده جولا یه وه نه وه نده ی
پی نه چوو چاوی کرده وه وه هه لسا و دانیش و وتی سوپاس بو
په زدان، به که م که س که بیی عوسمان بو، به چا و قسه ی له گه لدا
ده کردو ده یوت.

هه زار جار سوپاس خوشه وسته که م بو نه و نیشه ی که کردت و
ناکو نیستا که که س نیشی وای نه کردوه.

باوکی پی و ت، توم به عوسمان داوه تو چی ده لئی؟
ده م چاوی روونا ک بووه وه گو ناکانی سوور هه لگه یران و
په ژانگه کانی داگرته خواره وه، که نیشانه ی رازی بوونی بو و تی:
نه بوومه و بو که س نابم نه گه ر بو عوسمان نه بی.

عه شیرته که نه و نیواره به باره گیان له وی خست و پاش نانی
شیوان مه لایان هینا و ماره ی حه لیمه - یان له عوسمان بری، ده هه ول و
زورنا لی درا و هه لپه رکی ده سی پی کرد بو به ناههنگ له بهر شای
عوسمان و حه لیمه تاکو شه ویکی درهنگ و پاشان بوکیان بو عوسمان
برده ده وار یکه وه که ناماده کرا بو بو یان به م جو ره جوانترین و به ختیار
ترین خه و نیان له ژباندا هاته دی بو به یانی روژی دووم که نانی
به یانی ناماده کرا له سهر خوانی سه ره ک عه شیرته که به سه خاوه تی و
پیاوه تی به نا و بانگه، بووک و زاوایشی گرتیوه و رووی کرده ناماده
بووه کانی وتی:

نایا په کینک باوه یری ده کرد هیچ هینزیک هه بی له هینزی نه م
تافگه یه و گێژنگه به هینز تر بی؟

- هه موویان وتیان: نه

- سه ره ک عه شیرته وتی: به لام بومان ده ره که وت عوسمان به هینز تر
بو.

- عوسمان وتی: جه نسابی ناغا: من نه بووم به لکو خوشه وستی
به هینز تر بو.

- سه ره ک عه شیرته و هه موو له گه لیا وتیان: راست ده که بیت و
هه قیشه که ده لی خوشه وستی به هینز تره.

«به فرو ئه ٺين»

■ نزار محمد سعيد ■

«پيش كيشه بو شه هيديت خهستا دهوكي»

«دیمه ننی ئیکي»

پهردا شانوی فه دیت، ل سینگى ئافاهى يهك سې دكەت، ژنالایى
 بلند ل سەر بانى و كەرى هەيفى يى سۆر، دروفى خەستى، مروڤ
 دزانيت كو ئو ئافاهى خەستە به. ژنشكە كيشه قەلەرەشكەك تېتە سەر
 دەين شانوى، دوو سى جارا دەوراننا دەت، پەرىت خو قز دكەت،
 دەنگەكى بترس و سەم ل وان دۆرا بە لاق دكەت و ژشانوى
 دەردكە فیت. هژمارەكا ژنكاو زەلاما قەستا خەستى دكەن، هەندەكا
 ژوان قەفتيت گولافيتە. چەند زارووك ل ئاف باغچى خەستى ژخورا
 تەپكانى دكەن. دەنگى ئىنزارى تیت، دوویشدا دەنگى پەقیتەكى.
 روناهى هەمى دكەفنه خەستى هەلدېن و تەمەرن. دېتە قېرى و
 هەوار، مروڤ بېسەز ژهەمى ئاليت شانوى دەردكەفن، ل هەر دوو
 ئاليت شانوى دراوستن، ل گەل دەنگەكى نزم يى تومبىنلا
 ناگرفەمراندنى و ئىسەفنى دەنگەك بلند دېت:

كېما دل رشت

ئاڤا گولا.

ئەوین نوشین

لەهرى ملا

ئیکى دى: بو من روون کەن.. هوين چ دېيژن؟ ئەز نزانم.

دەنگە: چ بو.. كى بو.. كى دیت.. زکيز ئاليفه هات ۶

ئیک ژوان: هات.. هەر هات و هات

هەلامەتە

مېرە.. ژنە؟

چو نابینم

بی سی:

هنگی دایکا من دگوته من
عه فریت دهین
بچویکا ژدایکیت وان ددزن
من نه دزانی
کو نهو عه فریت
فانتومن دهین
بمباو تارنی دهافین
سینگیت بچویکا دخورین
کانیکیت خوینه کا سور دزین

زاروهك چلكیت وی خویری خوینن بیه زده ری خهستی
دهردکفیت بقیریفه و دکفیت، تهپکه کا لین که فشی، هه می دچن
ل هنداف سهری دراوستن.

کورک: دادی.. دادی.. کا دایکا من
گازیکه نی کا دایکا من
هوین بخودی کهن
هوین چ دبیزن
ما دی مرم
نه نامرم
دادی.. دادی.. من نه فیت بمرم
من نه فیت ب...م...
«سهری خو دانتیت»

چار کورکی رادکه نه سهر ملت خو، ل دویف مهزیکه کا خه مگین

ژشانوی دهردکه فن، هه می پیگفه دبیزن:

هه ره هه فال تو نامری
تو ژمرنی بی مهستری
شیریت مه ژینت وان پترن
نافده دارا نازادینی
نافده دارا نازادینی

«دهنگی کورکی ژ پشت کالوسی تیت»
دهنگ:

نهی دادی خه م و تاری

سهحکی دادی منارا هه ناگری پیته

«رونهای دکفیت که فالی مناره کا سهر لی فرانندی، ناگری پیته»
دهنگ: سهحکی دادی

دهستنیزا که ری هه بی یا نیخستی

«رونهای دکفیت که ری هه بی، نهوی بخهستی له بی پرت... پرت
بوی»

دهنگ:

سهحکی دادی

نهی.. نهی دادی

نهو دارا هه یا کوچ کری

نافاهنی هه بی بی لیته

«رونهای دکفیت که فالی داره کی سهر بی لی فرانندی»
دهنگ:

سهحکی دادی

خاندنگه ها

ههرو سپیدی

مهلی دخاند

بسهر سهری مه دا ئیناو

هلوه شانده

«رونهای دکفیت که فالی خاندنگه هه کا هلوه شانندی»

دهنگ:

پیره فینی مروف ره فان

سهحکه پرچی

سهحکه خوینی

یا دجه مسیت بده ستیت ویته

پیره فیهك لونه کی لخوا ددهت.. تیت سهر ده بی شانوی و دزفریت

چهند جاره کا.. سیرینه کی تیخیته وان درا، رونهای دکفیتی،

بشایسته ده ستیت وی بیت خویری خوین. بدهنگه کی بلند دکه ته

که نی و دهردکه فیت، دهنگی وی بهر بهره کیم دبیت و بی دهنگ

دبیت»

«دیمه نئی دووی»

هژماره کا مروفا تینه ژور، ل سەر شانوی به لاف دین، هەر ئیک
سه حده ته ئاله کی، گوهرت خو فهدچتن، ئیک بدهنگه کی خه مگین
دبیزیت، «دهنگی نزمه بهر بهر بلند دبیت»:

بابو . . بابو

بابو . . بابو

تارستا شه فی خه لک دهنستینه

دهوشیارین ئەم

گوهرت مه دهنچینه

دهنگی ته تیتن

وه کو بارانه کا نهرم

دیواریت مه

برهنگیت ته دهونینه

هەر وه کو مژو عه ورو هه لم

دهستیت خو دهافیزنی

ژمن دهرفن

ژمن دهرفن

هەر وه کو نازا دکهن

نازا دکهن

«کورک تینه پیش چالفا وه کی هه لاهه ته کی، وه کی ناشوپه کی . .

ته پکا وی یا بسن که فشی، زه لام بی ل دوپف دجیت دهستیت خو

دریز دکه تی، کورک بی پاش پاشکی دجیت: تا ل ناف تاربی

دبهوژیت و بهرزه دبیت».

ژنکه دهستی خو بو ئالی کورک ژنی ده که فنی دریز دکه ت و

دبیزیت:

لاوی منو . .

من دفا توژی

ل گه ل هه فاللا مل بمل بای

ل پشت چه بهرا

ل ناف سهنگه را

سالو خدانیت میرانیا ته

بو من هاتبان

کریاریت ته

جار جارا من گوهر لی بیان

پاشی بلا شهید بیای

ئه ز دا به ته سهر بلندتر بم

دا بهر چاقیت دهیکا کوره

مه زن تر بی

لاوی منو

من تو نه بو روژه ک هوسا

خودان کربی و مه زن کربی

«دهنگی کورکی ژپشت کالوسا تیت،

دهنگه:

هزار سال بون

میری تاربی

دفا سه مالا دیمی من به ته مرینیت

لی روژ بو روژ

گرنژینا ل سهر دیمی من گه شتره

هزار سال دی

مژو تاری

سه رنی بهچیکند فی شاری

فهدریتن

دی تو بیی

جاده و سیکا بازیری مه

پر راهافیزو بو شتره

نه که بیژی

شیری ددهستی قهرالی بی ستو بره

فروکید وی

چاندنا وان کوشتن و سوتن و ئاگره

دی ههر مروف مینیت مروف

ئاغایی چند هه می چه کا

مروف ژچه کی مه ستره

مروف ژچه کی مه ستره

«دیمه نئی سئی»

چار پینج مروڤه کال سەر شانسوینی وهکی خهله که کئی چیکریته
هندهک یی دهسئیت خو ل هنداف سهری خو بلند دکهن و بهردهمه
خاری، هنده کیت دن یی خو دجهمین و رادین. دوو مروڤ ف زور
دکهفن، ئیکی بچویکه کئی سافا یی دبهته نیکه کئی پینچای ل سەر
دهستایه دبیزنیت:

زه لام: راوستن... راوستن... نهچن راوستن.

زه لامی دی: خودی خیرا ههوه مهزن بکهت.

هه می پینگفه: نامین... نامین... خودی ژههوه رازی بیت.

زه لام: گهلسی خودان خیرا... گهلسی خودان خیرا... ئەشه
بچویکه کئی سافایه... مه ئینا... تەفشه کئی موشه کئی یی ف سینگی
که تی.

مروڤهک: لا حول ولا قوة إلا بالله.

مروڤه کئی دی: خودی ههقی وان بستینیت... بینن چویچکا
بههشتی به.

مروڤهک: یی کئی به؟

زه لام: نزانم... دانه ف مه، گوئن بهن، مه یی ئینای.

مروڤهک: نهگوئن نافی وی چی به؟ چ ئوله چ توخمه؟

زه لام: دبیزمه ته نزانم... کس نزانیت... دیاره یی یی ناهه...
هیژ ناف نه کریه.

مروڤهک: جاوا چ دهیباب نینن؟

زه لام: کس لی نه بویه خودان.

دوو سیکهک ژ ئەڤیت نه ئاخفتین دهستی خو دریز دکهنی پینگفه
دبیزن:

ما هوین نزانن ئەو کی به؟

بچویکه کئی چیا یی به

بو روزه کا دیم گرنزی

ل هنداف کیلیا شه دایی

یی دکه نیتن

یی دفریتن

یی دکه نیتن

یی دفریتن

«شانو تاری دبیت»

«دیمه نئی چاری»

هه می یی ل سەر شانسوینی دهسئیت خو ییت تیسک گرتین و بلند
کرین... روئاهی دکهڤته داره کا پر خهمل، دیسان روئاهی دکهڤته
خهستی یاکو هاتیه بههرو بهر کرن نولا بهری. ژنکهک ژپشت وی

داری دهر دکهڤتین، ههردوو دهسئیت خو ف زکی خو را تینیت، واق
واقیت بچویکه کئی تین. ههزاره کا بچویکا ژخهستی دهر دکهڤتین
ته بکه کا فی تافینه بهر ئیک.

پشتی هینگی هه می پینگفه فی سرودی دبیزن:

وه لاتی مه

عیرا قا مه

لاویت تهینه

کوریت تهینه

هندی بهمین

هندی ههینه

دی هه مینین

ل سەر سوزی

دی بارینین بههرو هنگشین

بههرو باری

نیرگز... ئەڤین

ئەڤی ئولی

بو دوزمنی

ئەم ناهیلین... قەت ناهیلین

تیبینی: - هوزانیت دئی شانسوگره یی دا هاتین، ژهوزانیت وان
هوزانسانا هاتینه وهگرتن ئەوئیت پشکداری دمیهره جانا شعری دا
ل دهوکی کرین، بههله کفتنا چلا مهئته مینیا شه هیدیت خهستا
دهوکی.

پاوو شکار له کوردهوارس دا

أحمد حیران

بیگومان په کي له ديارده همره بهرچاوو دياره کاني راوشکار جگه له مهي وهك بابه تيكی رووكهش يان پيشه يكي سره رويانه سهير بکري نهويه که ميزوويکي دورو دريژي هه به. به دان پياناي زور کس له زانا کومهل ناس و خاوهن تيوره کان راوشکار له سره تاي بوني مروقه وه هه بوه به لکو ده لني مروف له قوناغه کاني سره تاي ژياني دا که نهو کات کومهل هيشنا دابه شي چين و تويژ نه بو بوو ناده ميزاد ته نيا مشووري خوراکی بووه بو ژيان هم ژيانهش له ريگاي راوشکاروه نه نجام دراوه، له بهردو دارو دوو که ره سي داتاشيووه له گهل نيچير دايي که وتوته مل ملاني و راوي کردوه ههروه ها جگه له ممش زور له شاره زاياني شانو سره تاي بزوتته وهي «دراما» يان «نواندن» ده گرينته وه بو سر هم شيوه راوکردني مروف که بو نيچير له چهره کاني سره تاي ژيان دا کردويه تي له پيشاوي مانه وهي خوي دا بيگومان نه مانه نموونه به لگهي به هيز بوون بو بوني هم جوړه پيشه به له کونه وه تاوه کو نيشا نه گهر چي پاش هم قوناغه کومهل گوراو ده ستو ناقم په يدا بوون و هه نديک ده ست روشتووتر بوون له هه نديکي تر نه نمانهت زور له ده ست روشتوه کان له بهر راوشکارو رابواردن ناگيايان له کيشه و گير وگرفتي کومهل و دورو بهريان نه ماو، وايان لي هاتيوو دنيايان هه به ته نيا بو زهوق و رابواردني خويان ده ويست، بيگومان نه وه وا، نينجا نه گهر نيشناش نه وه دريژه پيداني نهوکات و سردهم و روژگارانه يي نهوا گرنگه نهويه شته که هه ماوه شيوه يکي گشتي وه رگرتوه و هه موو که سي بو داته کاندني زهوق هونه ري خوي نه گهر هم جوړه خوليايه ي هه يي نهوا ده يکا. دياره خسته برووي هم جوړه بابه تيش له لايه ن نيمه وه هه لم روهويه پيوسته نه ممش بگوتري نهويه مه به ستي سره کي نيمه به لم جوړه راوه راوي که رويشک و مامزه.

«راوچي» ، «نيچيره وان راوکه ر نيچير فان»

هه وهك له ناوه که بوه دهرده که وني راوچي به که سي ده گوتري که پيشه ي راو بکاته لايه نيکي تايه تي له ژياني و پسوري له شوله که ي خوي دا په يدا بکا به يي نه جوړه ي هه لي ده بزيري له لايه ن

خويه وه چونکه راوچي جوري هه به. هه که سه به گويره ي زهوق و لي هاتن و تواناي خوي لايه نيک هه لده بزيري. بو نمونه راوچي ننه ننگ به جياوازه له راوچي به تاژي. يان راوچي پانور. چونکه نه ميان پشت به هيزو تواناي خوي ده به ستي بهر له هه موو شتي ده يي نيشان شکينيکي زور به توانو لي هاتو يي جگه له چهنه خاسه تيكی تر. نه ماني تروش هه روا. وي را ي نه مانه ش ده يي نهو که سه خولق و خويه کي راوچيانه ي هه يي و له چوست و چالاکي گياني و له شي دا سره يشک يي. دل ته رو دل فراوان بيش. گياني نه با بو وني شي هه يي له گهل هاوري کاني

«۲» وه رزي راوکردن

راوچي په کان ده لني له کونا له وه ته ي نيمه به بيرمان ديت راو له وه رزي پايزان دا کراوه ناوه کو مانگي ره شه مي بويه ش لم وه رزه دا راوشکاري به زور ده کري چونکه نهو نيچيرانه ي راويان ده که يي له وسات و وه رزه دا ناوس نين و کاني زاووزي يان نيه. له بهر نهويه نيچيري ناوس به لاي نيمه راوکردني نارهاو گوناوه له گهل رهوني ويژدان و مروفايه ني دا ناگونجي چونکه راو بو به زم و رابواردن و کردنه وه ي گري ي کويه ري روژياني ژيانه. بيگومان ده يي نيمه ناگمان له وه يي که هم جوړه راوه نهو جوړه گياندارانه ده گريته وه که له و وه رزه دا ناوسن چونکه جوړه کاني راو جياوازه و شهرت نيه هه موو جوړه راويک لم وه رزه دا قه ده غه يي.

«۳» که ره سته کاني راوکردن

هه وهك دياره له ژياني روژانه ي هه موو لايه کمان داسروشي هه کارنيک چهنه پسيو ستيه ک ده سه پيني بو خو گه لاله کردن و به

نه نجام گه ياندى نامانجه كانى دياره راووشكاريش له م جوزه لايه نه به در نيه و نه ميش ديارده و شتى بابنه سربه خو پيوسته بو خو گه يانده ميرايى مه بهست له مانه ش.

«أ» - ولاغ

سروشى راوچى بهنى واى سه پانده پيوسته نه و كه سه ولاغيكى خوش به زى توندو ره سنى هدى. واته نه سپيكى كه وينى قاپ ره شى به سى سى و كلكى يهك بيت به ماناي ته وا و دهى نه سپه كه كلكى به رزى به ناستى سى جگه له وهى پيوسته نه و نه سپه سى له گه ل سنگى راوچى له يهك ناستا بى له كاتى سوار بوونى له سدر زين. سربارى نه مانه ش هه مووى دهى زور ميه ره بان بيت چونكه له كاتى كوشتى نيچيره كه دا سواره كه داده به زى نايى جى بيهلى و لى دور كوخته وه و پيوسته زو و سى برى.

«ب» تاژى

شتيكى ناشكرايه هه راوچى يهك چنه تاژيه كى هه به. نه مانه ش دهى خاسيه ت و تايه تيه تى خويان هه بى تاوه كو و راوچى رايان گرى. چونكه تاژيش جورى هه به وه هه يه كه له ره ننگ و رووى جياوازى خوى درده كه سوى كه به لاي راوچى به كانه وه جگه يه به سنده. تاژيه كاتيش چنه جورى كن وهك:

۱ - تورمه رهنگى زهره

۲ - هه لو رهنگى سهيه

۳ - سهر رهنگى سوره

زور جارش هه به راوچى له خوشه ويستى تاژيه كان چوار بهل و قاچيان له خه نه ده گرى بو جوانى و ناسكى. به لام پيوسته نه ميش بلين كه تاژى چون بى ده گاو له چنه سالى و مانگى دا نيچير ده كوژى. راوچى به كان ده لى «گوجيله ي تاژى پاش «دوانزه» مانگ دهى بكوژى نه مه له كاتيكه نه گه ر گول بى واته «نير» بى، به لام نه گه ر ديل بى واته «مى» نه وا به شش مانگ پيوسته نيچير بو لاي سوار بگيرينه وه واته بو لاي راوچى نه به لى له دور و به رى ده رچى. به لام كه گه يشته «۸» مانگ نه وا پيوسته بكوژى هه وه ها ده شلىن گول و ديل ي يهك كوليت به ۱۰ مانگ ده كوژى به لام ده رباره ي هه وه ره كردنى تاژى. راوچى به كان ده لى ده بى خوار دنى چاكى بدرينى وه كو و مروف هه سنى جهم هه وه ها شوين و جگه ي خه ونى پاش بى زو و زو و پاك بگرينه وه نه م خوار دانه ي كه به زوريش پيوسته بيدرينى نيسكينه به چونكه لووس و بارىك ده بى و له كاتى

تيره دان دا سووك هه لده ستى جگه له گوشت و شتى تر هه وه ها ده شلىن نيسكى قاچى مريشكيش باشه بيدرينى.

«۴» ته داره كى راو كردن

له راو كردندا چنه ته داره ك و كه ل و په لى هه به تايه تن به راوچى به وه كه پيوسته لى يان به در نه بى تاوه كو و بتوانى كاره كى به بى مه بهست بگه به نيته نه نجام له ته داره كانه ش:

«۱» - زين. زور به ي زورى كه سان له كورده وارى خومان دا

زى ديوه بو به به پيوستى نازانين چونيه تى و شيوه ي دروست كردنى به خه به روو.

«۲» - لغاو. بو راگرتنى پارسه ننگى روينى ولاغه.

«۳» - رشمه. له زي سو و معده نى تايه تى دروست ده كرى بو ده رخستى جوانيه تى شيوه ي ولاغه كه به.

«۴» - ته رلگه. بو بى زين به كاردى نه وه كو و زينه كه پشى ولاغه كه كول بكات واته برين دارى بكات.

«۵» - به رى به سنگ. به سنگى ولاغ شتى جوانى پيوسته ده كرى بى ده لى «سيه به ره» به رسنگ كه له شتى تايه تى دروست

ده كرى «به ره كه ش» بو نه مه به تاوه كو و پارسه ننگى به رسنگه كه را بگرى و نه به لى شورينه وه و زينه كه بکشينه دواوه.

«۶» - دوشه كى سه رزين. بو نه وه به سواره كه جگه ي نه رم و خوش بى تاوه كو و بى تاقت نه بى له سواريدا.

«۷» - ناوزه ننگ. «ناوزه ننگى» واته ركب بو قاچ خسته ناويه وه و خوراگرتنى سواره كه.

«۸» - قوشقون. ده خرينه بن كلكى ولاغه كه بو نه وه ي هاوسه ننگى زينه كه راگرى.

«۹» - قهرينه. بو خسته مى تاژيه تاوه كو و بى رست بكرى. پيوسته نه ميش بلين كه زور به ي زورى نه م ته داره كانه له

قايش و لباد دروست ده كرى ته نيا هه نديكيان نه بيت.

«۵» چونيه تى ته بهردان

راوچى به كان له نيوان خوياندا ته گير له سه ره نه وه ده كن كه روژيك ديارى بكن و بچن بو راو بى گومان بو نه م مه به سته ش بى خورى

تايه تى ده گه ل خويان ده به نه م بى خوره ش به زورى نان و هيلكه و مريشكى سوره وه كراو و هه ندى شتى سووك ده گرينه وه كه له كاتى برسبه تى دا ده بخون. هه كه گه يشته شوينى ديارى كراو راوى

خويان ده خه نه نه و شوينه ي مه به ستانه. دابه ش ده بن به ريز به لام ريزه كه ده به به پانايى بيت، له نيوانى هه ره يكيكيشيان دا ده بى لاتيگ

راوچى به كان له نيوان خوياندا ته گير له سه ره نه وه ده كن كه روژيك ديارى بكن و بچن بو راو بى گومان بو نه م مه به سته ش بى خورى

بئو رووی همووشیان له یهك ریزهو بی. ئەمەش بو ئەوهیه ئەگەر نیچیر هەلسا بیترنی چونکه له کهرخه هەر یهکیکیان ئەگەر نیچیر هەبسو نەدیترتا ئەوا ئەو کەسه سەرکۆنە دەکسرنی له لای راوچی کایەنەوه، بەلام ئەگەر نیچیر دیترا دەنگی لی کرا ئەوا ئەو کەسهی زیاتر لی نزیکه به دەنگی بەرزدهلی و هاوار دهکا «دیاردە قوربانی سەری راوچیانم هەهای».

که ئەمە ی وت تازیهکان وشت دەبن. راوچیش رستیان بەردهدن دەنگیان لی دەکن و دەلین «دهی دایکم، دهی باوکم». تازیهکانیش له چ رهنگیك بن به ناوی ئەو رهنگهپانهوه هانیان ئەدن ویا تانیان لی دەدن وهك دهی زەردی، دهی سوژی... هتد. ئینجا نازی وهکسوو فیشهکه شینه دەردهپهاری و سەر له دوو نیچیر دەنی تاله خرتوونی وەردهدا. ئەگەر نیچیرهکه کهرویشک بوو ئەوا دهیخاته ژێر چهپوکی خوی، خو ئەگەر - مامز یان ریوی بوو ئەوا گازی لی دهگسری جاری واش ههیه دهیکسوژی بەلام زور کم. خو ئەگەر نیچیرهکه توانی دەر باز بی یاخود خوی ون بکات ئەوا نازی بهکه به خرای دهگهڕیتهوه بەردهمی راوچی و دست به نوسکه نوسک دهکات راوچیش ههچی لی ناکا بهس پی دەلی: «ها حیزه خرایت» واته فەشەل بوویت بەلام زور جاری واههیه نیچیرهکه دهچینه ناو کونهوه. ئەوا لهو کاتهدا به تووله دەری دههینن چونکه به دوايا دهچینه ناو کونهوه لهبەر ئەوهی باریکه. ئینجا پاش ئەمە که راوچی نیچیری گرت ئەوا به کهیف خوشی و به گۆرانی و بهزم و رەزم بهرهو ناوای دهگهڕیتهوه نیچیرهکهش له پشته خوی به قەرپوزی زینی وه دهکا یا به «بەن سامۆتهی پاش زینهکههوه هەلی دهواسی» زور جاریش واههیه له کاتسی گهڕانهوهی دا دهاتنهوه پیش ناوایسی تاوهکسوو خەلک بیینی وکوفیشی دینته تی سەری، ئەمە له کاتیکا ئەگەر راوی بهتال نهبی بەلام ئەگەر بهتال بوو ئەوا به پانه پانهو بی زهوق دهگهڕیتهوه له کاتی گهڕانهوهش پنیسته ئەو تازیانه جل بکرن ئەگەر تی بهردابن چونکه نارەقهی دهکن و قەلبیان لیک دهکشی ئەگەر گەرم دانهپوشرین ئەوا رەق دەبن ههروهها راوچی سهکان دەلین: له مانگی گولانهوه ههتاوهکسوو مانگی گهلاویز واته رەزبەر جایز نی به نازی له نیچیر بهردری، لهبەر ئەوهی زهوی دره بو تی بهردان دهست نادات و زبانی به بی پی تانجیهکان دهات.

«رهنگ دانەوهی راو له گۆرانی دا»

هیچ دهست بهرداری ئەوه نین ئەگەر بلین گۆرانی کوردی دهنگ دانەوهی چینه سادوو ساکاره کانی کۆمهلی کوردهواریمان، له

همان کاتیش رهنگ دانەوهی باری گۆرانی چین و تویزهکانی ئەم کۆمهلهی پنهو دیاره. گۆرانی فولکلوری کوردی ئەو جوژه گۆرانیهیه که بهر لهوهی تووشی دهسته دهسته کردنی ئەم چین و ئەو ناخم بوونی ئەوا سەداو ههواپهکی ناسوودهی مرۆفایهتی بووه له دل و دهرۆنیکی سادوو ساکارهوه هەل قولاوه زادهی بیرو هوشیکی بی قین و بوغوز بووه. جا بویه هیچ زورمان نهگوتوووه ئەگەر بلین گۆرانی کۆنی رهسەنی کوردی هەر بو خیر و خوشی و دل قینک کردنهوه و توردانی غەم و پهژارهی دهرۆن هاتوته نەنجام له هەمان کاتیش دا له کیشانی وینە ی ئەو باره سەخت و ناههسواریه که چینه کۆمهلهیهکانی ئەم میللته له قوتاغ و سەردهمه جیاجیاکان دا پی یا تپهر بووه.

راوشکار دیاردهیهکی کاری رۆژانهی کوردهواریمان. باری سەردەم سهپاندوو یهتی وله ناو خەلکی ئەم گهلهدا به رادهیهکی زور نەنجام دراوه. گۆرانی کوردیش ئەگەر پۆل کرا بی بو بهشی جیا جیا ئەوا لقبیکیش بهر راوشکاری کهوتوووه بووه به گۆرانی راو، که هوش نەزم وئاوازی تاییهتی و سازو هونراوهی سەربهخوی ههیه که رهنگ دانەوهی کارو باری راوشکاری تیايا دەردهکوی هەر وهك لهم نمونانهدا دیاره: -

دریغه بو قهراج و کهندی ناوی

چ خوش بوو بهزم و سهیرانی گراوی

ههتا چوکان کهتینه ناو قوراوی

به بیرت دی که رۆژی چووینه راوی

ههزار کهومان لهسەر یهك گرت به داوی

وهرن سهیرانه بهزمی راوه کاری

که تانجی بهر دهی وهرزی بههاری

بسورینن به ههله ههله چهند سواری

له بستی داوه له کهندی بهچینه خواری

له عەردی دن لهناو جهرگهی ئەقاری

گهزهنگی رۆژگهنبوهی سەر دهرینا

چریکهی دار کهرو بازو شههینه

له بو جیگهی ژوانان دل تهزینه

به حدیران و به لاوک کور بهزینه

دهگهینه یهك کور و کچ لهو بهلینه

به تیری یا به تاپر یا به توری

به تانجی یا به توله یا له گوری

به کومهل با بچینه راوه پوری

له گهل دنیا رهوشته بانه گوری

به زاناو گداوه دهچینه کوری

تفهنگی ساچمه په قونداغ له زوی

که چهر هات و به دالغه قور ده پیوی

پدریشانم له داخی راوی ریوی

دهمیکه نارزه زومه گوشتی کیوی

له ههولیر که تومه ههروه که هه تیوی

حهیران له برندان له بردنی شوری

حهیران مامزه دهله وری له ساکه گوری

نهن سونده کم خواردی له لوبه زنی باریک، دست هه ناگرم له نازدار

حهیرانی

هه تا ته سمیلم نه کن... به خاک و خوری

«فه رهه نگوک»

میراب... لیوار، روخ

که رخ... لا، کن، له که رخی، له کنی

لات... نهو به شه زهویه که جوتیار له کاتی تودان دای

ده برن و ده که ویتنه پیش توده ر

سه رکونه... لومه

وشت... وشیار

گاز... گزه، قهپال

تاپر... تفهنگی ساچمه

خرا - خران... فه شهل، خرایت واته فه شهل بوویت

خرتور... له عهردی دان... له زهوی دان

بستی... به رزایه کی توزی له گرد نرم تره

گوجیله... بینچوو... توتوک

په رده و بلاو... په رش و بلاو

گراو... گوندیکه له دهشتی ههولیر

کلکه ی داره بزماران... کوتایی چسای قهره چوغ

ده گریته وه به لای روزهلای پانی تاشی شهریفی...

نیشه شاخیکی پانه رووی له دهشتی قهراجیه له نزیک

کلکه ی داره بزماره ی به نیچیر به. ناوبانگه وادپاره به ناو
شهریفی ناو تراوه شه عهل... گوندیکه سهر به ناحیه ی
سهر گهر.

تیبینی:

نهو که سانه ی بو نهم بابه ته سوودیان لی وه رگراوه قسه یان له

سهر زار کوزکراوه ته وه نه مانهن:

«۱» = حاجی قادر مولود فتاح: -

له رۆزی ۱۹۸۶/۶/۲۷ به دوو قولی له گهل کاکي شاعیر

كاك «اسماعيل به رزنجی» چو وینه ماله وه یان له گه ره کی

سهیداوه. کوزیکمان ده باره ی نهم بابه ته له گهل سازکرد به

ناماده بسوونی دوو راوچی تریش بهم ناوانه «رحمن حسن»

ناوبانگه به «که چهر» له گهل «رحمن مولود فتاح» که نه مانه

ته مهنی خویشان له راوشکاری بردوته سهر. به لوتف و

که ره میکی زور شیرین دهستی یارمه تیان بو دریز کردین.

سوپاسیان ده که یان هیومان ته من دریزیانه.

«۲» ههویز جوکل ناغا:

یه کی که له راوچی به به ناوبانگه کانی دهشتی ههولیر توانایه کی

زوری هه به له به سته و ههیران ده باره ی راوو لایه نه کانی تر.

کتیبیکی ناماده به بو چاپ «۵۰۰» لاپره ده بی هه موو جو ره کانی

راوی نیادا رون کردوته وه به وینه وه، هیوادارین ده زگا

رؤشنیری به کوردیه کانش گرننگ بهم لایه نانه بده ن و نهم

کتیبه ش به ماوه یه کی که بکه ویتنه به دهستی خوینه ران.

پیوسته نه مهش بگوتری که به یته کانی نهم به سته ی خراوه ته روو

هی نه مه و له وی وه رگراوه له رۆزی ۱۹۸۶/۶/۲۹ له

چایخانه ی راوچیان.

«۳» رحمن حسن ناوبانگه به «که چهل»: -

یه کی که له راوچی کونه کانی ناوچه ی که ندیناوه هاو راوی

«ههویز جوکله» له سالی «۱۹۱۰» له گوندی «شه عهل» له دایک

بووه ههیرانه کانش له وی وه رگراوه له رۆزی ۱۹۸۶/۶/۲۹

له چایخانه ی راوچیان.

«۴» له روی وه فاداری به وه سوپاسی «سعدالله شینخانی» ده که کم

که یارمه تی دام.

یه که م ره خنه گری

خۆیه تی و

ره خنه ی لایه نگر

تاوانبار ده کات

الهام عبد الکریم
دیدهنی له گه ل کردوو

محمد البدری شاعیریکی ناسراوو ئه دبیینکی ناوداره ئه دبیه کانمان ریز له ناوه که ی ده گرن، هه میسه له بزوتنه وه دایه له کۆری روشنبیری و ئه ده بی دا، به ره ه می به زمانی عه ره بی و کوردی فره یه و ده رباره ی جوولانه وه ی ئه ده بی کوردی بیروپرای ناوازه و تایه تی هه یه .

چاومان بی که وت تا لم باره یه وه رای بزانی و به لکو چند و تووژیک له گه ل ئه دبیه کانمان دا بکه ین به نیازی جوولاندنی باری ئه ده بی و به گورخستنی ریزه وتی ئه ده بی کوردی .

● به یان :

با ناستامه ی محمد به دری ئه دب بخرینه دوا و تووژیه که مانه وه با له سه ره تای ده ست کردنه نووسینی نووسر بیرسین . . . ئایا که ی له گه ل وشه دا په یوه ندیان به ست؟

● محمد البدری :

په یوه ندیم به وشه وه ده گه رینه وه دوا دوا سالانی په نجاکان که وا به زمانی عه ره بی و کوردی شیعرم نووسی و نیستا چند کۆمه له شیعو چیرۆک و لیکولینه وه ده رباره ی نهریتی گه لان و ئه فسانه م هه یه .

هه ندی چمکی ئه ده بی جهانیشم بو کوردی وه رگه راوه .

● به یان :

شونیی ره مزو ئه فسانه له شیعی توذا چی به ؟

● محمد البدری :

هه سوو شیعی من له ئه فسانه وه ره مزه وه هه ل ده قولن و لای من ره مز له واقع دورناکه وینه وه، هه ولش ده دم سوود له ئه فسانه وه ربه گرم و به کاری به نیم، وانا بیکه م به پردیک به ره و نیازی خوم .

● به یان :

کام ئه فسانه کار له محمد البدری ده که ن؟

● محمد البدری

ئه وه ئه فسانه یی که گیانیکی تازه ی به بهردا ده که م نه که ئه وه ئه فسانه مردوو و نه زوکانه ی که به که لک نایه ن . واش ده بی گوی به کۆتاهاتی ئه فسانه که نادم به لکو ئه وه ی به که لکم بیت ئه وه ی لی وهرده گرم و به دوو ریشی مه زانه کۆتایی به که هه لگه رمه وه گیانی نه وه ستان و هه میسه یی به بهردا بکه م .

به یان :

دیارترین ئه فسانه کانی ناو شیعرت کامانه ن؟

● محمد البدری :

ئه فسانه کوردی به کانت . چونکه زور، ده وله وه مند و په ندی جوانیان تیدا به . من به شیوه یکی گشتی وانا وه کو چوارچیوه بو زور شیعه کانم به کاریان ده هینم .

● به یان : به رای تو ئه رکی ئه ده ب چی به ؟

● محمد البدری : ئه ده ب بو ئه وه یه خزمه تی واقع و خزمه تی

مروف بکات.

● به بیان: نابا ریبازه جور به جوره کانی ئە دەب ئەم ئەرکه به جی دینن؟

● محمد البدري: نا، هەندێکیان بێر تێک دەدا و بنیات دەرووخینی. ئەگەرچی لە هەموو شەپۆلە ئە دەبێ بەکان ناگادار دەبم و لێ بیان دەخوینمەوه، بەلام بە مێشکێکی وریاوه سەودایان لە گەل دەکەم ئەوه کو بکەومە ژێر کاریگەریانەوه.

● به بیان: لەو برۆیەدا بێت خۆت لەم رفتارە کە لکت وەرگرینی و بە شیعەرە کانت - بو ئەموونە - خەزەمی واقیعت کردبیت؟

● محمد البدري: ئەی... شیعەر، بە لکو ئە دەب بە گشتی بو چی بە ئەگەر خەزەمی واقیعت ئەکات؟

بەرەمە کەنم رووتن، وینە کاتم رووناکن و کاریگەریان دیارە و بە لای ئەمو مزی و گری و گۆلی دەست ئەنقەستەوه ناچم، بە دوا - وەکو عەرەب دەلی - لەسهل الممنوع دا دەگەڕێم و من کەوتوو مەتە ناو گێژی خەمی کۆمەل و خەمی مروف و ناتوانم لێ دەربازبیم، لێرەوه پیش هەموو شتێک من بە دوا راستە قینەدا عەودالم.

● به بیان: تەوەرە دوو می و تووویزە کە مان با باسی جوولانەوهی بەختە گری بیت. با بلێن بەکەم بەختە گری تۆ کێیە؟

● محمد البدري: خۆم. خۆم بەکەم بەختە گری بەرەمی خۆم. هەر کە شیعریک دەنووسم ئەگەر بە دلەم یو و لێ رازی بووم ئەوه بە سەرکەوتوووی دادەنێم، ئەگەر نا لە بیری دەکەم و بە سەر ئەکەوتوووی دەژمێرم.

● به بیان: شۆینی بەختە کوردی لە جوولانەوهی بەختە گری دا بە گشتی چۆنە؟

● محمد البدري: بەلێ بەختە هەبە. بەلام لە ئاستی چاکی و پەسەندی داواکردا نەبە. یان لایەنگرە یان هەلوێستی ناحەزانه لە نووسەرەن دەوێستێ. پێوهندی ناسیاوی دەوری تیدا دەگێریت و ئەمە دروشمی زۆر بەبەتی.

● به بیان: تەوەرە سی بە مەمان ریبازە کانی ئە دەبێ کوردی بە، لەم رۆژانەدا ریبازەکان چین؟

● محمد البدري: ئەمرو لە ئە دەبێ کوردی دا چەند ریبازێک لە گۆری دایە.

بەکەم: جوولانەوهی بەکی چاکی لاوان کە سەرئێج راکێشە و نووسەرانی

لاو لەو پەری چالاکی دان و بزوتنەوه کە بیان مایە پەسەندی و گەرموگۆری بە، ئەم ریبازەش واقیعی و رەسەنە، لە رابردوووه سەری هەلگرتوووه و گەبشتوووه بە ئیستاو بەرەو پاشەروژ رێ دەگەڕێ. ئەم ریبازە دەتوانی زیاتر قوول بێتەوه ئەگەر سوودی لە کە لەپوور وەرگرت دوا ی هەزم کردنی و ناگاداری بەکی باش و ژیرانە.

دوووم: ریبازی رەفرە کەری کە لەپوورو فولکلور کەوا بە شتیکی دواکەوتووویان دادەنێن. هەندێ لەوانە ی لە ژێر کاریگەری رۆژئاوادان ئەم ریبازە هان دەدەن. بە رای من ئەم ریبازە خەزەمی ئە دەبێ کوردی ناکات بە هیچ جوور لە دوا روژدا سەرناکەوی، چونکە لە بەر ئەکەوه پەچراوه واتا بە بێ رەگە. ئێمە پێویستیمان بەو کەسە هەبە کە زیاتر هوشیاری و ناگییمان لا پەیدا بکات و پێوهندیمان بە رابردوووه بەر دەوام بکات تا بە هەنگاوی چەسپاو بیان گەبەنێتە پاشەروژ. قەت وامەزانه شعرو ئە دەبێ کوردیمان راپەری ئەگەر لە رەگە کەنەوه دابراوینت، هیوادارم خاوەنانی ئەم ریبازە کە مێک پشو و درێژین و پەلە ئەکەن و لەو پالە پەستویە ی بە سەر ئە دەبێ تازەمان دا دەیکەن خۆیکێشەوه.

بە بیان:

ئەمەش پیناسیکی نووسەرە:

- محمد نوري جاسم البدري

- بە کالوریوس نادابی دەروونناسی.

- ئەم دیوانە شیعەرانی بە عەرەبی دەکر دووه: رذاذ الصدا، أجنحة الصمت، کلمات من کوردستان، أغنية حب لنوروز.

- کۆمەلە شیعری کوردی: ئای چەندم خوش دەوی.

- کتیبی هەلبژاردە لە نەریتی گەلان بە کوردی

- ئەفسانە کە لە عەرەبی یەوه کردوو یە بە کوردی

- چوارینە کانی بابا تاهیری عوریان. کردوو یە بە عەرەبی

- کۆمەلنی چیرۆکی جاک لندنی لە عەرەبی یەوه کردوو یە بە کوردی

- نوینەرایەتی بە کتیبی نووسەرانی کوردی کردوو یە لە زۆر میهرەجانێ ناو ولات و دەرهوهی وەکو ئەلمانیای دیموکرات و بەکیهتی سوڤیەتی.

- چالاکی بەکی دیاری لە بەکیهتی گشتی ئەدیبان و نووسەرانی دا هەبە.

- سەرۆکی بەکیهتی ئەدیبان و نووسەرانی کوردە.

- جیگری بەکەمی ئەمێن عامی بەکیهتی گشتی

ئەدیبان و نووسەرانی هەریمی عیراقە.

يانەس بەيان

خوينەرى ئازيز

لېرەدا دەماتەۋىي خەلىق رۈون بگەپنەۋە ئەۋىش ئەۋەپە كە
ھەندى نووسەر كەدەست دەدەنە قەلەم شتى ئەۋەندە زەق و
پەردە لەسەر لادراۋ دەردەپرن ۋەك بلىنى لەپارىس و لەندەن و
شارانى تر دەژىن كە بەسەلەى باس كەردنى سېكس كارىكى
ئاسايىپەۋ پەرزىن و تامانى پى ناۋى.

ياخسود رىيازى راگەيانەندى گۇفارە كە رەچاۋناكات و
بەئارەزۋى خۇى جەلەۋ بۇ ئەسپى قەلەمەكى بەرەللا دەكات،
جا ئەگەر بابەتى ئاۋا بلاۋنە كرىتەۋە ماناى ئەۋە نپە بەرھەمەكە
لەرۋ لاۋازە، بەلكو ھۇى بلاۋنە كەردنەۋەى بۇ مۇرك و شەقلى
بابەتەكە دەگەرىتەۋە كە گۈنى بەلاپەنى راگەيانەندى نەداۋە.
ئىتر ھىوادارىن كە خوينەرى ئازيز گەلەيمان لى نەكات و
بارو دۇخى گۇفارە كە رەچاۋ بكات و بۇ پىشەۋە

سەرھەمى ئەۋ بەرھەمانەى بە يانەكە سېئىردان، شىعر
بوون، ئەم دياردەپەش شىكى سەيرو سەمەرە نپە بەقەد ئەۋەى
رەنگدانەۋەى ھەست و نەستى ئەۋ ئازيزانەن كە تازە دەستيان
داۋەتە قەلەم و لەھەنگاۋى سەرەتايىدان ئىمە بەش بەحالى
خۇمان پەنجەرە بۇ ئەۋ خونچانە دەكەپنەۋە كە ھەۋايەكى
پى گەردو قىشك لى يان بەدات و زىاتىر بگەشپتەۋە، لە ھەمان
كاتىشدا ھەز دەكەين ئاۋا زوۋ ئەۋ خونچانە بەناكامى لە چلى
شىعرا دانەپرىن و زياتىر تىر ئاۋ بگرىن بۇ ئەۋەى بىن بە گۈنى
گەش و پاراۋ. ئىمە بە ھەمۋو جۈر دەستى ئەۋ نووسەرە
دەگرىن كە دەپەۋى زەمىنەپەك بۇ خۇى ساز بكات، بەلام
بەرھەمى كىچ و كال و بابەتى سەرىپى دەخەپنە پەشت گۈى
كە ھىچ رىگاپەك نادۋىزىنەۋە بۇ پى كەردنەۋەى كەلەبەرۋ،
چارە سەركەردى كە موكوۋرى. ھەز دەكەين ھەر بەرھەمىك بۇ
گۇفارە كە دى پىناسى بوون و چەسپان و سەپاندى خۇى پى پىن و
ئەۋەندە پىۋىستى بەيارمەتى ئىمە نەپى.

- ئاسو -

بەشە ھەلپۇزاردەپەن:
دۇنيابە
كىزۈلەكەى لەبەر دلان
سەرتۈپى جوانى دى كەمان
دۇنيابە
ھەتاكو پەلەۋەرى گيان
لەھىلانەى لەشم دابى
تۈم خوش دەۋى
ھەمۋو بەدكارو دوو زمان
بەلۈمەيان

● براى ئازيز كاڭ ب . عبد الله جارى بەر لە ھەمۋو شتى
خەتەكەت وردەۋ لەھەر دوو دىۋى پەرەكان نووسىۋتە .
ھەرچەندە كوردى يەكەت تارادەپەك باشە بەلام لەرۋى
ھونەركارى چىرۋكەۋە ھىششا سەركەۋتنت ۋەدى نەھىناۋە،
ھىوادارىن كە لەسەر نووسىن بەردەۋام پى و چاۋەروانى بەرھەمى
سەركەۋتووۋ ھىزاين .

● كاڭ عمر حمد امين شىعرىكى دوورو درىزى بۇ گۇفارە كە
ناردوۋە، ئىمەش بەپىى تواناۋ بۇ ھاندانى ئەۋ براپە بەشىكمان
لى بلاۋكردەۋە چونكە بەشەكەنى تر دوۋپات كەردنەۋەى ئەم

ناتوانن توم بیر بهرنهوه.

گهر به «شه» ی رق و کینه‌یان

هموو جه‌ستم وه‌کو خوری

شی‌که‌نهوه

قوت ناتوانن

توی فریشتهم بیر بهرنهوه

● كاك لافاو جخار محض ، هونراوه‌یه‌کی بو ناردوین به‌ناوی

«گیانه‌که‌م» هوه، کویله‌ی به‌که‌می له‌نگی. تیکه‌وتیوو، وا بو

ده‌س‌گرتن و هاندانی تم برایه‌ی توی بو بلاو ده‌که‌ینه‌وه.

تو‌ئو گوله‌ ره‌نگاو ره‌نگه‌ی هموو کاتی

گه‌شه‌داری و سیس ناییت و هر‌ئهمینی

منی شه‌یداش‌ئو په‌پوله‌م بو‌ئاواتی

له‌ده‌وری توم نازیزه‌که‌م که‌بمژینی

* * *

خوشم‌ئوینی خوشه‌ویستی بی‌گرددو پاک

بروا بکه‌ به‌ دل‌داریم، به‌ په‌یمانم

سویند‌ئوخوم به‌خوینی شه‌هید، به‌عیشق و خاک

شه‌یدای تویه، فیدای تویه دل و گیانم

● «دوا بریارو سه‌فه‌ریکی سه‌خت» شیمریکی له‌ناو تم و

لیلی و گری‌وگالدا هه‌ناسه‌ برکی بووه، داوا له‌برای شاعیر

ده‌که‌ین که‌که‌می گه‌ش بین بی‌و شیمره‌کانی‌ئوه‌نده‌ خه‌فه

نه‌کات.

● «په‌ئند» له‌شیمر ناکات، نه‌کیش و نه‌سه‌رواو نه‌دارشتی

و شه‌کانیشی ته‌واوه، بویه‌ ری‌ی بلاو‌کردنه‌وی بی‌نه‌درا.

● «دواناسه»، وهرن‌ئو خوشکان، پسرار، گله‌یی، چوار

هونراوه‌ن، هیچیان که‌لکی بلاو‌کردنه‌ویه‌یان نه‌بوو، چاوه‌روانی

به‌رهمی سه‌رکه‌وتوتوان ده‌که‌ین.

● هونراوه‌ی «ئیوه‌ن». بو شه‌هیدانی هونه‌رو ویزه، هر‌چه‌نده

شیمره‌که‌ تاراده‌ینی سه‌رکه‌وتوووه، به‌لام بابسه‌تی ئاوا که

کۆمه‌مه‌لیک شاعیر و هونه‌رمه‌ندو نووسه‌ر به‌خووه‌ بگری به‌شیمر

چاره‌سه‌ر ناکسری، کاریکی ئاوا به‌وتارو لیک‌کولینه‌وه چاره‌سه‌ر

ده‌کسری، بویه‌ داوای لی‌سوردن ده‌که‌ین و هیوادارین که

هونراوه‌ی ترمان بو بنیری که‌جیگه‌ی ره‌زامه‌ندی ئیمه‌و

تویش بی.

● هاو‌ری گۆشه‌که‌مان «صبح په‌شینو» دوو هونراوه‌ی بو

ناردوین، هه‌ردووکیان دریزن، ئیمه‌ بو‌ئوه‌ی ئه‌و هاو‌ری

نازیزه‌ هان به‌دین و زیاتر رینمایی بکین، که‌ وزه‌وتینی شیمری

تیدایه‌و چاوه‌روانی به‌ره‌وپیشه‌وه‌ چوونی لی‌ده‌کسری، وا

هونراوه‌ی دووه‌می بو‌بلاو ده‌که‌ینه‌وه‌و کوتایی به‌که‌ی لی

ده‌قرتین، چونکه‌ زیاده‌و هیزوپیزی هونراوه‌که‌ ده‌شیوینی:

پشکوی یاده‌کانت

نازیزه‌که‌م

دنیا شه‌وه!

پشکوی سووری یاده‌کانت،

له‌ ئاگردانی ده‌روونما

به‌تین ترو گه‌شتر ده‌ین.

دنیا شه‌وه!

یاده‌کانت بی‌ده‌که‌ن:

به‌وپه‌یمانانی

چه‌ندان ساله‌ وه‌ک پیوه‌ندی

له‌ئه‌ستوم دا گریت داوه

بی‌ده‌که‌ن:

به‌و ئاواته‌ی

چه‌ندان ساله‌ له‌دل‌مدا

دات کوتاوه!

ئهری گیانه‌؟

هه‌رتو نه‌بووی

عه‌شقت ئه‌کرد به‌گه‌ردانه

بو‌گه‌ردنی منی هه‌زار؟

هه‌رتو نه‌بووی

دل‌ت ئه‌کرد به‌هیلانه

بو‌منی ئاواره‌ی زامدار؟

ئهی ئیستا بو

چاوه‌کانت

وه‌ک مروقیکی زور نامو

سه‌یرم ئه‌که‌ن!؟

بەیان

لە رۆژی رۆژنامه نووسی کوردی دا

لە ۲۲ی نیسانی سالی ۱۸۹۸ لە قاهیره بەکەم ژمارەى رۆژنامەى «کوردستان» بلاوکرایهوه، ئەو رۆژه بە رۆژی «رۆژنامه نووسی کوردی» درایه قەلەم و لەو ساکەوه تا ئەمرو لەو سال و رۆژەدا مۆمىکى تر دانەگیرسینین و ئاهەنگ ئەگیرین.

نەوت سالی تەواوە بەکەم رۆژنامەى کوردی بلاوکراوەتەوه لەو رۆژهوه تا رۆژی ئەمرومان دەبەها رۆژنامەو گوڤارمان لە کوردستان دا دەرجووە لە ناو ئەو رۆژنامانەدا «ژین» ی پیرەمێرد لە هەموو بەتەمەنتر بوو، هەرچەندە لە سەردەمى خوێندا گوڤارى «گەلاوێژ» باشترین گوڤارى کوردی بوو، بەلام گوڤارى «بەیان» بە بەتەمەنترین گوڤارى کوردی ئەژمێردریت. نزیکەى بیست سال لەمەو پێش لە تشرینی دووهمى سالی ۱۹۶۹ ئەم گوڤاره لە دایک بوو سیانزده ژمارەى لە لایەن وهزارەتى راگەیانندنهوه دەرجوو لە سالی ۱۹۷۳وه کەوتە سەر دەزگای هاوکارى کە لەمەو پاش بوو بە دە زگای رۆشنییری و بلاوکردنەوهى کوردی لە ماوهى ئەم بیست سالەدا گوڤارى «بەیان» بەرهو پیشەوه هەنگاوی ناوهو لە گۆریندا بە لە باشتر، ئەم گۆرانگارى یانە لەم خالانەدا خوی دەنوێنیت.

- ۱ - هەموو مانگیک بە شیوهیهکی ریک وینک دەر ئەچیت.
- ۲ - پینج ساله مۆرکی گوڤاریکی ئەدەبى وه رگرتوه که پسروره بو بابەتى ئەدەبى و لى و پۆپەکانى وه «شاعر، چیرۆک، شانۆگەرى، فۆلکلور، لیکۆلینهوه»
- ۳ - لە هەر ژمارهیهک شەش هەزار دانەى لى چاپ ئەکرى بى ئەوهى دانەیهکی لى بمییتەو.
- ۴ - سەدەها شاعیر و چیرۆک نووس کەرەستەمان بۆ رهوانه ئەکەن و پشتگیری گوڤارى بەیان ئەکەن.
- ۵ - تا ئیستا دە ژمارەى تاییەتى لى دەرجوو لەمەو لاش لەسەر ئەم ریزهوه ئەروات بۆ تیرکردنى هەموو لایەکانى ئەدەبى کوردیمان.

رئيس مجلس الادارة ورئيس التحرير
مصالح مصطفى الجلالى

بەیان
مجلة ادبية شهرية
تصدر عن دار الثقافة والنشر الكردية
وزارة الثقافة والاعلام
بغداد

BAYAN

Literary Monthly Magazine

Ministry of Culture and Information

Issued by: The Kurdish House for Culture and Publishing
Baghdad - Iraq

EDITOR IN CHIEF

**MUSLEH MUSTAFA
JALALY**

تاريخي ٢٠٠١ للس

دار الحرية للطباعة